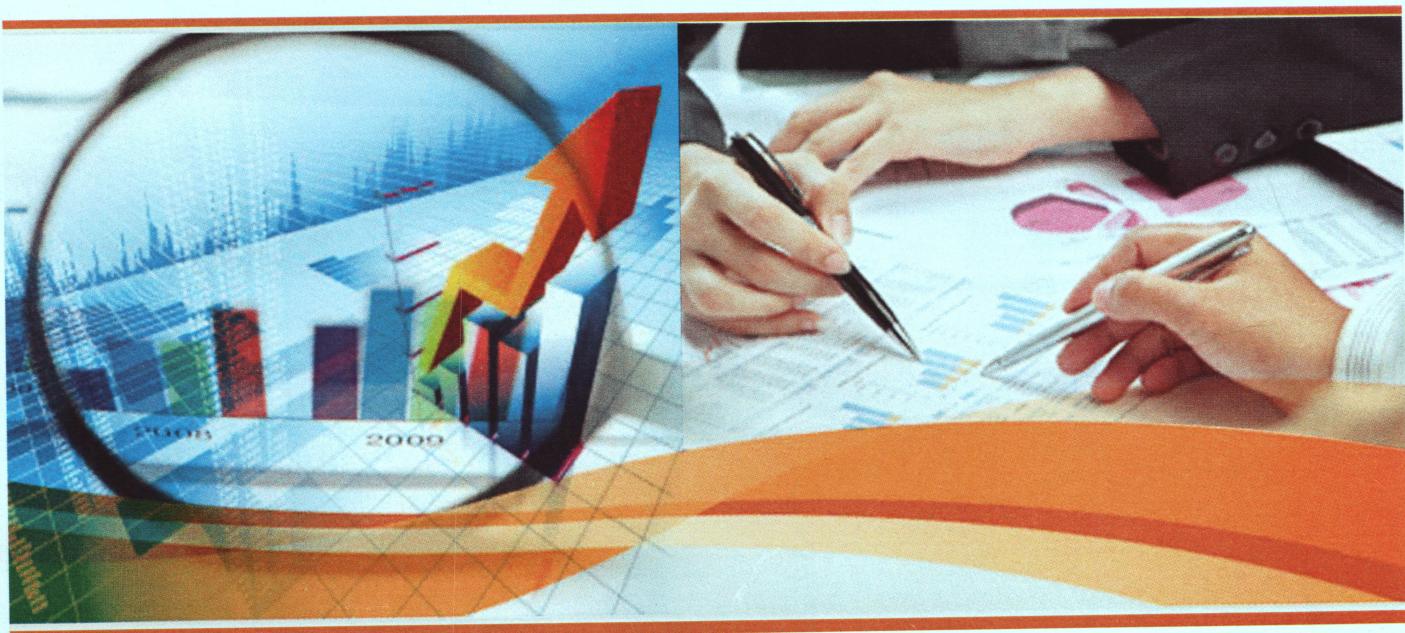

รวมเล่มบทความวิจัย
เกี่ยวกับดุษลักษณะและสมรรถนะของครู
การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน
และการปฏิรูปการศึกษา

การกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล
สำนักงาน ก.ด.ศ.

คำนำ

สำนักงาน ก.ค.ศ. เป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักด้านการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มียุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งคือ การใช้งานวิจัยนวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นฐานในการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการพัฒนา จึงได้รวบรวมบทความวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะและสมรรถนะของครู การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการปฏิรูปการศึกษา ในลักษณะของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อเป็นสารสนเทศ ให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้ศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการปฏิบัติงาน อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ขอขอบคุณเจ้าของบทความวิจัยทุกท่าน ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู และหวังว่าเอกสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.ค.ศ. ในการพัฒนาระบบ บริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

การกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล

สำนักงาน ก.ค.ศ.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทความวิจัย	
● ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี	1
โดย ดร.พิณสุดา สิริรังศรี	
● การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562)	7
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และคณะ	
● คุณลักษณะที่สำคัญของครูดีเด่น : คุณธรรมและความรู้	13
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา กรเพชรปานี	
● สมรรถนะและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง	24
โดย ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวนิช และคณะ	
● การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ที่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ	36
โดย กนิษฐ์ ศรีเคลือบ และศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวนิช	
● ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูดันแบบ ตามการรับรู้ของครูดันแบบ	45
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนจันทร์ พานิชย์ผลินไชย	
● การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา	50
โดย ดร.ดิเรก พรสีมา และคณะ	
● แนวทางและผลการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก : บทเรียนจากสถานศึกษา	54
โดย ดร.ศศิธร เขียวกอ และศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวนิช	
● การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาครู ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	65
โดย อัจศรา ประเสริฐสิน และศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวนิช	
● ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร	77
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อ่งอาจ นัยพัฒน์ และอาจารย์นันท์กัส พลเตมา	

ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 – 20 ปี

พิมสุดา สิริธรรมกร*

การวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 – 20 ปี ดำเนินการเป็น 3 ระยะ โดยสำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา กล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานสภาพการศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสภาพการศึกษาเฉพาะกิจศึกษาภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 – 20 ปี ขึ้น เมื่อถึงปี 2549 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน เป็นประธาน ระยะแรกได้กำหนดครอบความคิด และแนวทาง การศึกษาภาพอนาคตจากการระดมความคิดของคณะกรรมการ จำนวน 5 ครั้ง

เมื่อศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี 2549 จึงได้แต่งตั้ง ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ เป็นประธาน ดำเนินการระยะที่ 2 ในเวลาต่อมา โดยการมอบหมายหน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินการวิจัย สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้ม บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำผลมาคาดการณ์ อนาคตของการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ดำเนินการภายใต้ข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการฯ จำนวน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ และลักษณะของการผลิต และการบริการ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน 4) ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม 5) ด้านการเมืองการปกครอง และ 6) ด้านประชากร จากนั้น ได้มีการสัมมนาผลการศึกษา ทั้ง 6 ด้าน ในวงกว้าง เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนาการศึกษาไทยในอนาคต และนำผลไปสังเคราะห์ และจัดทำภาพการศึกษาไทยในอนาคตในระยะที่ 3 เมื่อคณะกรรมการดำเนินการในระยะที่ 2 แล้วเสร็จ ในปี 2550 ต่อมาเมื่อถึงปี 2551 สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษาจึงได้มีการสังเคราะห์ ผลการศึกษาระยะที่ 1 และระยะที่ 2 และทำวิจัย โดยผู้วิจัยเพื่อคาดภาพการศึกษาไทย เป็นระยะที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย

การวิจัยนี้ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากระหว่างดำเนินการมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว รุนแรงอย่างสุดขั้วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะการเมืองการปกครอง ทั้งสังคมไทย และสังคมโลก ซึ่งมีผลให้เกิดความผันผวนและไม่แน่นอน ซึ่งในช่วงแรกของการวิจัยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการวิจัย ระยะ 3 มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก สะท้อนถึงความผันผวนของข้อมูลที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดเวลา และมีผลต่อการคาดการณ์ในอนาคต เป็นเหตุให้ต้องการทำซ้ำ และยืดเวลา ณ หัวหนึ่งเป็น จุดสิ้นสุดงานวิจัย

* ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของบริบทโลกที่ส่งผลต่อการศึกษาในอนาคต 10 – 20 ปีข้างหน้า ในด้านต่าง ๆ จะเป็นดังนี้

1.1 สังคม สังคมโลกในอนาคตที่ส่งผลต่อสังคมไทยจะเป็นสังคม 3 ลักษณะ คือ 1) สังคม แข่งขัน ที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนาและการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ในยุคเศรษฐกิจ สังคมฐานความรู้ 2) สังคมสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนจะได้รับความสำคัญมากขึ้น ในสังคมไทย จากการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และ 3) สังคมพอเพียง จากสภาวะการแข่งขัน และวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่จะต้องเนื่องในอนาคตทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่อง ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางชีวิตและสังคม

1.2 เศรษฐกิจ เศรษฐกิจในอนาคตจะเป็นเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงและ มีความระมัดระวังมากขึ้น จากบทเรียนวิกฤติทางเศรษฐกิจโลก เมื่อปี 2540 และ 2551 ที่ผ่านมา และจะมีลักษณะ 1) ความเป็นโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายแหล่งเศรษฐกิจมาอยู่เชื้อ 2) ลักษณะการผลิต และการบริการที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญที่เน้นชั้นส่วนมากขึ้นตามความถนัด ความชำนาญเฉพาะ 3) คุณภาพและราคาถูก 4) องค์กรประสิทธิภาพ/การเรียนรู้ แรงงานที่มีความรู้ (knowledge workers) 5) การจัดการความรู้ 6) การวิจัยและพัฒนา และ 7) ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ส่งผลให้เกิดทั้ง 1) เศรษฐกิจแข่งขัน และ 2) เศรษฐกิจพอเพียง

1.3 สิ่งแวดล้อมและพลังงาน สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานทั่วโลกกำลังอยู่ใน ภาวะวิกฤต กล่าวคือ 1) สถานการณ์ด้านพลังงาน โลกจะยังคงมีเชื้อเพลิงประเภทน้ำมันและก๊าซ ธรรมชาติอิ่มไม่ถึง 100 ปี และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง จนทำให้เกิด การตื่นตัว พยายามหาพลังงานอื่นทดแทน 2) สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อโลกใน 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบร่วมและผลกระทบต่อกฎหมายภาคทึ้งภาวะโลกร้อน น้ำท่วม ไฟไหม้ฯลฯ 3) การอนุรักษ์ และการพัฒนาจำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการให้ความรู้ การบังคับปฏิบัติและการใช้ เทคโนโลยี เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อม และ 4) สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อปลูกฝังและให้ความรู้แก่พลเมืองของตน ในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตาม อัธยาศัย

1.4 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ทิศทางของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสหสวรรษใหม่ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านพลังงาน (2) ด้านสุขภาพและอาหาร และ (3) ด้านการ ดีดต่อสื่อสาร และจากการสำรวจของสถาบันวิจัยระดับโลก (สวทช., 2550) พบว่า เทคโนโลยีอุบัติใหม่ ที่เกิดขึ้นในโลกสามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่มหลัก คือ (1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2) เทคโนโลยีชีวภาพ (3) นาโนเทคโนโลยี (4) เทคโนโลยีวัสดุและเทคโนโลยีอื่น โดยทิศทางการพัฒนา เทคโนโลยีในภาพรวมจะเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ (1) เทคโนโลยีในสาขาต่าง ๆ จะเขื่อนโยงกันมากขึ้น

ในลักษณะของสถาสาขาวิชาการ (2) เทคโนโลยีในแต่ละสาขาจะแตกแขนงในเชิงลึกมากขึ้นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ (3) เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้ซึ่งส่วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้น

1.5 การเมืองการปกครอง สถานการณ์โลกจากอดีตสั่งผลถึงปัจจุบัน ทำให้อนาคตจะเกิดการรวมตัวของประเทศต่าง ๆ และปกป้องผลประโยชน์ประเทศของตนมากขึ้น การเพิ่มความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน การปกครองที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระบบประชาธิปไตย ควบคู่กับความโปร่งใสและการตรวจสอบจากภาคประชาชนจะมีความสำคัญมากขึ้น ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ส่งผลต่อการศึกษาที่ต้องคำนึงถึง 1) กระแสประชาธิปไตย 2) การกระจายอำนาจ และ 3) การจัดการศึกษาสำหรับชา yan มากขึ้น

1.6 ประชากร พบร่วม 1) โครงสร้างประชากรที่จำนวนประชากรวัยเรียนจะลดลงถึงร้อยละ 25 ในอีก 15 ปีข้างหน้า 2) แนวโน้มผู้สูงอายุมากขึ้น สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มสูงขึ้น หากทักษะพื้นฐาน การอ่านออกเขียนได้ และ 2 ใน 3 เป็นสตรี และ 3) การเคลื่อนย้ายประชากร มีการเคลื่อนย้ายถาวรสานกันอย่างเสรี เกิดการทำางานข้ามชาติและข้ามถิ่น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต ขณะเดียวกันการกระจายตัวของประชากรโลก มากกว่าร้อยละ 60 จะอาศัยอยู่ในเมือง ทำให้ภาวะความเป็นเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการวางแผน และการบริหาร/จัดการศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายและจำนวนเปลี่ยนแปลงไป

2. ข้อพิจารณาสำหรับการศึกษาไทยในอนาคต การศึกษาในอนาคตควรเป็นการศึกษาเพื่อ 1) พัฒนาคน 2) พัฒนาสังคม 3) การศึกษาเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน และ 4) การศึกษาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้คนไทยมีความรู้ ความสามารถ ทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในโลกของการแข่งขัน ได้อย่างรู้เท่าทัน

3. ภาพอนาคตประเทศไทย เป็นภาพอนาคตที่ทั้งพึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ที่ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก คือ 1) บริบท 2) คนไทย และ 3) การศึกษาไทย ก่อร่วมคือ

3.1 บริบท ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านประชากร ดังนี้

1) บริบทที่พึงประสงค์ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมปลดภัย มีความเอื้ออาทร รักใคร่กันและกัน ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน เศรษฐกิจมั่นคง ประชาชนมีรายได้อย่างทั่วถึง สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ได้รับการปกป้องและพัฒนามากขึ้น มีการปฏิรูปจิตสำนึกและตระหนักรถึงคุณค่า ของสิ่งแวดล้อมและพลังงานผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกรอบ และความต้องการที่จะ ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค เกิดการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มพูนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรมมากขึ้น ประชาชนเข้าถึงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมากขึ้นด้วย นโยบายการส่งเสริมและระบบการผลิตและพัฒนาจากรัฐ ขณะที่เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคมากขึ้น ผู้นำทางการเมือง/ผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรมและเป็นต้นแบบ

ที่ดีแก่ผู้เรียนและเยาวชน มีธรรมาภิบาลทางการปกครอง ประชาชนเรียนรู้และปฏิบัติตามระบบ
ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ชุมชน เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมทางการศึกษา
มากกว่าอดีตที่ผ่านมาและมีความชัดเจนมากขึ้น และจัดการศึกษาแทนรัฐ สำหรับประชาชนที่ลดลง
ส่งผลให้เกิดการลงทุนด้านคุณภาพการศึกษาได้เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคม
ภูมิปัญญา และสังคมได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

2) บริบทที่ไม่พึงประสงค์ สังคมไทยเป็นสังคมที่ครอบครัวแตกแยก ชุมชนไม่เข้มแข็ง
การพัฒนาไม่ยั่งยืนขาดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีความอ่อนแอบ ประชาชนตกงาน รายได้ต่ำกว่า
รายจ่าย ซึ่งว่างระหว่างคนรวยและคนจนมากขึ้น ขาดการใช้ปัญญาและความรู้เป็นฐานในการดำเนินธุรกิจ
ประเทศชาติขาดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานเสื่อมโทรม
มลภาวะเป็นพิษ อยู่ดีก็จากธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น เกิดการขาดแคลนพลังงานมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีการ
ส่งเสริม/ไม่มีการเรียนรู้และปกป้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ขาดการส่งเสริมด้านวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอทั้งเทคโนโลยีอุปกรณ์ใหม่และ
เทคโนโลยีผสมผสาน มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ผิด ส่งผลกระทบต่อ
ประชาชน โลกอย่างร้ายแรง การก่อการร้ายขึ้นชาติและก่อการร้ายในประเทศไทยเป็นเหตุทำลายความมั่นคง
ของประเทศไทย เกิดความขัดแย้งและแตกแยกทางการเมือง ขาดธรรมาภิบาลทางการปกครอง องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นขาดความเข้มแข็ง เป็นเครื่องมือทางการเมืองระดับชาตินักกว่าการพัฒนาท้องถิ่น ท้ายที่สุด
ประชาชนสูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้เป็นภาระของรัฐและสังคม

3.2 ภาพอนาคตคนไทย ด้วยบริบททางการศึกษาอนาคตดังกล่าว ส่งผลต่อภาพอนาคตคนไทย ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ดังนี้

1) **ภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์** คือ เป็นคนไทยที่มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพ
รู้จริง รู้ลึก รู้กว้าง รู้ภาษา รู้เทคโนโลยี รู้รักษาสุขภาพ และมีคุณธรรม มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้าน
ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีความรู้และทักษะ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความ
ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย อดทนและมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว
เอื้ออาทรและเกื้อกูลกันและกัน ดำรงตนตามครรลองของศาสนา รู้จักแสดงหากความรู้และรักการเรียนรู้
ตลอดชีวิต มีความสามารถในการจัดการตนเองและปรับตัวในการดำเนินธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์

2) **ภาพอนาคตคนไทยที่ไม่พึงประสงค์** คือ เป็นคนไทยที่มีร่างกายอ่อนแอบ จิตใจ
ไม่มั่นคง ขาดความรับผิดชอบ ขาดวิจารณญาณและการคิดวิเคราะห์บนฐานของวิทยาศาสตร์ เชื่อ只เชื่อ
เช่นจาย หลงกระแต อารมณ์ไม่มั่นคง ขาดสติ ขาดความสามัคคี นิยมความรุนแรง เห็นแก่ตัว ขาดจิต
สาธารณะ มีความรู้ผิวนอก ไม่รู้จริง ไม่รู้กว้าง ไม่รักการอ่าน ขาดทักษะอาชีพ ไม่สามารถแก้ปัญหาและ
จัดการชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ภาพอนาคตการศึกษาไทย ภายใต้บริบท และคนไทยที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ภาพอนาคตการศึกษาไทย ควรเป็นดังนี้

1) **ภาพอนาคตการศึกษาไทยที่พึงประสงค์** เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาปัจจุบันคุณค่าให้มีความรู้ ทักษะ สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ การปรับตัวเพื่อยู่ร่วมในสังคม ได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการพัฒนามั่นสมองและสติปัญญาของมนุษย์ควบคู่กับสภาวะแห่งคุณธรรม จริยธรรม ที่มีความสมบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม ด้วยกลไกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเป็นฐานในยุคเศรษฐกิจ – สังคมฐานความรู้

2) **ภาพอนาคตการศึกษาไทยที่ไม่พึงประสงค์** เป็น “การศึกษาจำแหง” ที่มุ่งให้ผู้เรียน เป็นคนเก่งแต่ไร้คุณธรรมและสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ หากการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ มุ่งประกาศนียบัตรและปริญญามากกว่าเนื้อหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียน “สมองคล่อง” ไม่มีความรู้ ทักษะ เจตคติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่รักการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ไม่รู้จริง ไม่รู้กว้าง ทำตัวไร้สาระและไม่มีเก่นสาร ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาและจัดการตนเองได้

3.4 โอกาส และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

3.4.1 โอกาส

1) กระแสการให้ความสำคัญต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เศรษฐกิจ เอเชียนีความมั่นคง ส่งผลให้ประเทศไทยเกิดการตื่นตัวและปรับตัวรองรับการพัฒนาและสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน 3) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นห้องทางการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ของประชาชนและผู้เรียนมากขึ้น 4) ประชากรวัยเรียนลดลง ส่งผลให้รัฐมีโอกาสเพิ่มงบประมาณเพื่อการศึกษาได้มากขึ้น และ 5) ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ภาวะโลกร้อน การขาดแคลนน้ำ และพลังงาน เป็นต้น ก่อให้เกิดการตื่นตัว ระหว่างรัฐและวางแผนป้องกัน ส่งผลต่อการศึกษาและการเรียนรู้มากขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือและกลไก การจัดการภาวะวิกฤติต่าง ๆ ดังกล่าว

3.4.2 อุปสรรค

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอนาคตประเทศไทยจะมีโอกาสดี ๆ จากกระแสโลกดังกล่าว ข้างต้น แต่ก็อาจพบอุปสรรค ดังนี้ 1) ความไม่มั่นคงทางการเมือง ส่งผลให้นโยบายทางการศึกษา ไม่ค่อยเนื่องและไม่ชัดเจน 2) รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการศึกษาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ 3) ประชาชน/พ่อแม่ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อภาคท้องนากรather than การศึกษา 4) ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นอีก ในอนาคต ส่งผลต่อการสนับสนุนการศึกษาของรัฐและผู้ปกครอง และ 5) อุบัติภัยต่าง ๆ ทั้งภัยธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น โรคระบาดอุบัติใหม่ ปัญหาชายแดนที่คุกคามต่อเนื่อง ในแต่ละพื้นที่ เหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคให้การพัฒนาการศึกษาแต่ละภูมิภาคชะงักงัน และไม่รำรื่น

4. ข้อเสนอเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาไทยใน 10 – 20 ปีข้างหน้า เป็นฐานการพัฒนาคนไทยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในที่สุดควรดำเนินการ เป็น 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะเร่งด่วน โดย 1) เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา และ 2) เร่งรัดการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมสถานศึกษาทุกแห่ง ในทุกระดับ/ประเภท ที่รับน้ำยาและตรวจสอบ ให้ครอบคลุมในแต่ละด้านเพียงรอบเดียว ไม่ต้องร่วมกัน ในผลของการประเมิน เพื่อนำผลมาปรับปรุงทางการบริหาร และจัดการศึกษา ทั้ง ด้านบุคลากร งบประมาณและวิชาการ และการจัดโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเอื้ออำนวย ให้การศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพ

4.2 ระยะกลาง เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยนำผลการประเมินตาม 1) และผลการประเมินทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาปรับปรุงกระบวนการ/สภากาраж ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อมและพลังงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ ประชาชน ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในกระแสโลกภาคีโลก โดยพิจารณาปรับปรุงทั้งระบบ ทั้งด้าน ปรัชญาแนวคิด จุดมุ่งหมาย หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลครู คณาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และรูปแบบ การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกภาคี ได้อย่างทันท่วงที รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา เพื่อการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในฐานะของเครื่องมือในการเรียนรู้มากกว่าการเน้นการสอนเนื้อหาวิชา

4.3 ระยะยาว ปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษา จากการศึกษาที่เป็นหน้าที่ของรัฐ แต่เพียงผู้เดียว โดย 1) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปลี่ยนเป็นการศึกษาที่เป็นหน้าที่ของประชาชนที่มีรัฐ เป็นผู้สนับสนุน โดยกระจายให่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน เอกชนและสถาบันทางสังคม เป็นผู้จัดในลักษณะการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่หรือชุมชนเป็นฐาน โดยหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน และติดตามประเมินผลอย่างเข้มข้น 2) สำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เปลี่ยนเป็นสถานศึกษา ในกำกับรัฐ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของการอุดมศึกษา และลดภาระงบประมาณของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ที่ยังคงต้องการความช่วยเหลือ จากรัฐค่อนข้างมาก

การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562)

เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และคณะ*

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) โดยอาศัยแนวคิดองค์การฐานะเป็นระบบสังคม คือ องค์การทำงานการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมขององค์กรจะมีผลกระทบต่อระบบต่าง ๆ ขององค์การ คือ สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อระบบการจัดการศึกษา โดยถือว่าองค์การทำงานการศึกษาเป็นระบบสังคมที่มีลักษณะ มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกและระหว่างส่วนต่าง ๆ ภายใน องค์การ มีขั้นตอนการทำวิจัย 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์เอกสาร เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบริบทของสังคมโลก สังคมไทย และทิศทางการศึกษาในอนาคต เพื่อกำหนดรอบความคิด การวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การศึกษา กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 20 คน และสังเคราะห์ คุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปประเด็น คุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญโดยวิธีการอุปนัย (Inductive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้และ ประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Knowledge and Experiences) 2) ด้านบุคลิกภาพของความเป็นครู (Professional Teacher Personalities) 3) ด้านภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษา (Leadership for Educational Development) และ 4) ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Virtues and Code of Ethics)

1. ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Knowledge and Experiences)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพมีดังนี้

1.1 ความสามารถทางภาษา (Language Abilities)

1.1.1 ความสามารถในการใช้ภาษาไทย

1.1.2 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ

1.1.3 ความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัณวัฒน์กรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อันันต์นันวี และรองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ คงคลาด

1.2 ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการແຄນບຳຂໍ້ເຫັນເງິນຮູ້ (Computer utilization Abilities)

1.3 ความสามารถทางวิชาชีพครู (Profession Teacher Abilities)

1.3.1 มีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระยะเวลา 1 ปี

1.3.2 ความสามารถในการพัฒนาวิสัยทัศน์การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศและการประกันคุณภาพทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (Education Vision for Country Development and Excellent Quality Assurance) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประวัติความเป็นมาของ การศึกษาไทย หลักการและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3.3 ความสามารถในการวิเคราะห์บริบทการจัดการศึกษา (Context Analysis) ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทย และสถานศึกษา

1.3.4 ความสามารถกำหนดทิศทางและการกำหนดกลยุทธ์พัฒนาสถานศึกษา (School Direction and Strategic Formulation) ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์สถานศึกษา (SWOT Analysis) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) การกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) ค่านิยมร่วม (Core Values) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) การกำหนดตัวชี้วัด กำหนดแผนงานและโครงการ

1.3.5 ความสามารถในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการประเมินกลยุทธ์ (Strategic Implementation and Evaluation) ได้แก่ การบริหารโครงการและการประเมินโครงการ

1.3.6 ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น (Local and School Curriculum Development) ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดคุณวัตถุประสงค์ การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

1.3.7 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ (Learning Management) ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการกำหนดผลการเรียนรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) มีความเชี่ยวชาญวิชาที่สอนทั้งเนื้อหาและเทคนิคการสอน ความสามารถในการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้จัดการ (Leader/ Director) สร้างเครือข่ายให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ (Coacher) นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นผู้ที่ร่วมเรียนรู้กับนักเรียน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นผู้ที่มีความสามารถสอนให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) เป็นผู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยมาช่วยในการสอน (Research-Based Teaching)

1.3.8 ความสามารถในการประยุกต์ใช้จิตวิทยาสำหรับครูเพื่อจัดการเรียนการสอน (Applied Psychology for Teachers) ได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ (เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน) จิตวิทยาการเรียนรู้ (พัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียน ได้เรียนตามศักยภาพคันพนและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง) จิตวิทยาการให้คำปรึกษาและการแนะนำ (ให้คำแนะนำดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ)

1.3.9 ความสามารถในการพัฒนาวัสดุและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา (Education Innovative and Information Technology) ได้แก่ ความสามารถออกแบบ สร้าง ปรับปรุงและเลือกใช้วัสดุการเรียนการสอน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การสร้างเครื่องข่ายแหล่งการเรียนรู้

1.3.10 ความสามารถในการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ได้แก่ ความสามารถในการสร้างและใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน การประเมินทางพุทธพิสัย การประเมินทางจิตพิสัย การประเมินทางทักษะพิสัย การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินวินิจฉัยการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียนและสรุปผลการเรียนเพื่อใช้ในการประเมินตามสภาพจริง

1.3.11 ความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดគัลศัยทัศน์ร่วมการพัฒนาห้องเรียน การนำองค์การ การเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดการความรู้และพัฒนาห้องเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมห้องเรียน การมีมนุษยสัมพันธ์ การดูดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การประกันคุณภาพการศึกษา การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริการ การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดทำโครงการทางวิชาการ การฝึกอาชีพและกิจกรรมการพัฒนา

1.3.12 ความสามารถในการวิจัยทางการศึกษา (Educational Research Abilities) ได้แก่ ความสามารถในการวิจัยออกแบบการวิจัย การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียน การใช้สติ๊กใน การวิจัยพื้นฐานหรือการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ การเสนอโครงการวิจัย การนำเสนอผลงานวิจัย การประเมินงานวิจัย

1.3.13 ความเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher) ได้แก่ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของวิชาชีพครู การพัฒนาให้มีคุณลักษณะของครูที่ดี การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครู การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

2.2 ความคลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotients: EQ) ได้แก่ เป็นผู้ดูระหนักรู้ตนเอง (การตระหนักรู้ทางด้านอารมณ์ของตนเอง การประเมินตนเอง ได้ถูกต้อง ความโปร่งใส ความสามารถในการปรับตัว การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การริเริ่ม การมองโลกในแง่ดี) การตระหนักรู้ทางด้านสังคม (การเข้าใจผู้อื่น

การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง การบริหารความขัดแย้ง การสร้างพันธุ์ความผูกพัน การทำงานร่วมกันเป็นทีม และความร่วมมือ)

2. ด้านบุคลิกภาพของความเป็นครู

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู มีความฉลาด 6 ด้าน (6 Qs - Six Quotients) ดังนี้

2.1 ความฉลาดด้านสุขภาพ (Health Quotients: HQ) ได้แก่ การบริหารสุขภาพของตนเอง มีการบริหารสุขภาพ ร่างกายสมบูรณ์ เป็นเรื่อง ออกกำลังกายอยู่เสมอและมีความมั่นใจในการเคลื่อนไหว 2.3 ความฉลาดด้านเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotients: IQ) ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยหลักเกณฑ์ที่มีเหตุผล มีความสามารถด้านภาษา การติดต่อสื่อสารด้วยคำพูดและภาษา มีความสามารถทางสังคม มีความสนใจผู้อื่น สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี

2.4 ความฉลาดด้านการเผชิญหน้าอุปสรรค (Adversity Quotients: AQ) ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมตนเอง ให้สามารถเข้ามาร่วมกับการผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบากหรืออุปสรรค ได้ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรค หาแนวทาง แก้ไข มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ไม่หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบให้ผู้อื่น เป็นผู้ที่พร้อมรับกับอุปสรรค ความยากลำบากทุกสถานการณ์ ไม่คิดทางลับ สามารถแก้ไขดูแลเป็นโอกาส สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ความสามารถในการจัดการกับความยืดเยื้อของอุปสรรค หาวิธีการที่จะจัดให้หมวดไป เป็นคนไข้สู้ มีนานะ พยายาม อดทน นุ่งสู่ความเป็นเด็ก

2.5 ความฉลาดด้านคุณธรรม (Moral Quotients: MQ) ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเที่ยงตรง มีธรรมาภิบาลในการทำงาน (รักงานที่ทำ มีความเพียร มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ หนักหน่วงงาน) มีความเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีวินัยปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง มีความพอเพียง ประหยัด มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครู มีความเป็นประชาธิปไตย

2.6 ความฉลาดด้านสังคม (Social Quotients: SQ) ได้แก่ เป็นผู้ที่มีการแต่งกายดี การยิ้มແยื่ิ้น แจ่งไส การสร้างความสัมพันธ์ด้วยการสนทนา ดูแลความสุข มองโลกในแง่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การวางแผนตัวดี การตรวจต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความจริงรักภักดีต่อองค์กร ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ ให้กับตนเอง

3. ด้านภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษา มีดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษา สามารถพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนานักเรียน ความสามารถในการนำความรู้ทางวิชาการ สู่การปฏิบัติ ที่คุ้มค่า ความสามารถในการสร้างบรรยากาศความร่วมมือการพัฒนาวิชาการ ความสามารถในการส่งเสริม

การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมนักเรียนให้สร้างความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท่องถิ่น ความสามารถในการจัดหาและสร้างสื่อนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและเผยแพร่ ให้เครือข่ายริเริ่มจัดทำสื่อ นวัตกรรมและเผยแพร่ ความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนในห้องนอกห้องเรียนหรือที่บ้าน ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาสื่อ การเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียน การส่งเสริมการเรียนตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษา มีความคาดหวัง มุ่งมั่นในการส่งเสริมการสอนให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข เป็นบุคคลที่สมบูรณ์

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นผู้ที่มีการปฏิโภค บูรณาคต (Proactive-Oriented) เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) บูรณาคตให้มีความเป็นผู้นำ ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ความสามารถในการสร้างพลังการเปลี่ยนแปลง ลดการต่อต้าน ความสามารถสร้างความร่วมมือกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ แผนงานและโครงการเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง พัฒนา นวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดการการเรียนรู้ การออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้อ่าย่าง หลากหลาย ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการติดตาม ประเมินผลต่อการพัฒนาโรงเรียน ชุมชนและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น

4. ค้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ค้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีดังนี้

4.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง (Self Code of Ethics) เป็นผู้นำการมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองค้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

4.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ (Professional Code of Ethics) เป็นผู้นำแสดงถึงความรักครัวท่าชี้อัตลักษณ์และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

4.3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ (Code of Ethics toward Stakeholders) เป็นผู้นำแสดงถึงความรักความต่อเนื่อง เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่คุณย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่

4.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ (Code of Ethics toward Co-workers) เป็นผู้นำแสดงถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างสรรค์สามัคคี ในหมู่คณะ

4.5 จรรยาบรรณต่อสังคม (Code of Ethics toward Society) เป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติตนในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา รักษาสิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ต่อส่วนร่วมและขึ้นนำในการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) จะช่วยทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงผ่าน (Transformational Process) จากครูโดยทั่วไปหรือบุคคลที่เป็นครูกำลังพัฒนา (Developing Teacher) ปรับสภาพใหม่เป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher) มีคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพของความเป็นครู ด้านภาวะผู้นำการพัฒนาทางการศึกษาและด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ เกิดความสำเร็จแก่นักเรียน ชุมชน สังคม และประเทศไทย

คุณลักษณะที่สำคัญของครูดีเด่น : คุณธรรมและความรู้

สุชาดา กรเพชรปานี*

ความนำ

ครูทุกคนไม่ว่าจะได้รับการยกย่องให้เป็นครูดีเด่นหรือไม่ก็ตาม ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญสองประการคือเป็นคนดีและมีความรู้ดี ผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูดีเด่น รายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิภาวดี เวทวงศ์, 2545) ให้ข้อค้นพบระบุได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า คุณลักษณะของครูดีเด่นมี 8 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความสำคัญขององค์ประกอบจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ผลงานวิชาการ การพัฒนาตนและเพื่อนครู มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพที่เหมาะสม และความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู

ผลการวิจัยของวิภาวดี เวทวงศ์ แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการศึกษา คณะกรรมการประเมิน ให้รางวัลครูดีเด่น และครูผู้ได้รับรางวัลครูดีเด่น ให้น้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถมากกว่าองค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านความรักและความศรัทธาต่อวิชาชีพครู พบว่ามีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด หากข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ เป็นไปได้หรือไม่ว่าการที่สังคมปัจจุบันมีวิกฤตปัญหาเกี่ยวกับครูนานาด้วยเฉพาะปัญหาเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมของครู เนื่องจากเราให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของครูมากกว่าค่านิยมของครู

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิธีการวิจัยของวิภาวดี เวทวงศ์ พบร่วมกับ ใช้ค่าไอเกน (Eigenvalue) จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ นักวิชาการที่มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้วัดในแต่ละองค์ประกอบมีจำนวนไม่เท่ากัน โดยองค์ประกอบ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวนมากที่สุด 15 ตัว รองลงมาองค์ประกอบด้านบุคลิกภาพที่เหมาะสมมี 14 ตัว ด้านคุณธรรมจริยธรรมมี 10 ตัว ด้านการพัฒนาตนและเพื่อนครูมี 10 ตัว ด้านผลงานวิชาการมี 10 ตัว ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูมี 6 ตัว ด้านความเป็นประชาธิปไตยมี 5 ตัว และด้านมนุษยสัมพันธ์มี 5 ตัว นำมาสู่ข้อสรุปว่าจำนวนตัวแปรที่แตกต่างกันจะมีผลทำให้เกิดความล้าอึด ในการกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบหรือไม่ ประกอบกับในปัจจุบันการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์องค์ประกอบ สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) กำลังเข้ามาแทนที่การวิเคราะห์องค์ประกอบ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คอมเบิลวิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิชาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา suchada@buu.ac.th

เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) (เสรี รัชแซ่�, 2547: 16) นักวิจัยใช้ CFA กันมากขึ้น เพราะ EFA มีรูปแบบวิธีการวิเคราะห์หลากหลายและได้ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกันนักจากนี้ EFA ยังมีข้อดีอย่างที่เข้มงวดและไม่ตรงตามความเป็นจริง ทำให้นักวิจัยหลายคนเสนอว่าไม่ควรใช้ EFA สำหรับเทคนิค CFA เป็นการวิเคราะห์ของคู่ประกอบที่มีการปรับปรุงคุณลักษณะของ EFA ได้เกือบทั้งหมด และข้อดีของ EFA นี้ความสมเหตุสมผลและตรงตามความเป็นจริงมากกว่า นักวิจัยต้องมีทฤษฎีสนับสนุนในการกำหนดเงื่อนไขนั้นบังคับซึ่งใช้ในการวิเคราะห์หากค่า naïve ของคู่ประกอบ และเมื่อได้ผลการวิเคราะห์แล้วยังมีการตรวจสอบความกลืนระห่วงไม่เดลตามทฤษฎี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย (ยางดิกษณ์ วิรัชชัย, 2542: 150) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงทำการวิเคราะห์ชั้นผลการวิจัยของวิภาวดี เวทวงศ์ โดยใช้เทคนิค CFA มีการกำหนดให้แต่ละองค์ประกอบบัวดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวเท่านั้น และใช้ผลการวิเคราะห์ second-order CFA ในการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเพื่อตรวจสอบว่าการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แตกต่างกันให้ผลแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบของคุณลักษณะคุณลักษณะเด่น เมื่อกำหนดให้จำนวนตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละองค์ประกอบเท่ากัน
- เพื่อจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงชั้นขั้น อันดับสอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัยของวิภาวดี เวทวงศ์ (2546: 111-113) เรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. คุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 องค์ประกอบ 75 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 15 ตัวแปร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ค้านความเห็นประ瘴ิป้า ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ด้านการพัฒนาตนและเพื่อนครู ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ด้านบุคลิกภาพที่เหมาะสม ประกอบด้วย 14 ตัวแปร ด้านผลงานวิชาการ ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร และด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 ตัวแปร องค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 58.13

2. คุณลักษณะของครูดีเด่นสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญตามค่า naïve ขององค์ประกอบ จำนวนมากไปน้อยตามลำดับ ได้ดังนี้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ความเป็นประ瘴ิป้า การพัฒนาตนและเพื่อนครู บุคลิกภาพที่เหมาะสม ผลงานทางวิชาการ มนุษยสัมพันธ์ และความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยข้างต้นมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างโมเดลสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดให้คุณลักษณะครูดีเด่นประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ และกำหนดเงื่อนไขให้แต่ละองค์ประกอบ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัวท่า ๆ กันทุกองค์ประกอบ โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนัก องค์ประกอบสูงสุด 5 ค่าแรกของแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งได้จากการวิจัยของวิภาวดี เวทวงศ์ (2545: 81-87) ดังนั้น โมเดลสมมติฐานคุณลักษณะของครูดีเด่นในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 40 ตัวแปรสังเกตได้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะ ของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิภาวดี เวทวงศ์, 2545) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการศึกษา คณะกรรมการประเมินให้รางวัลครูดีเด่น ของ 6 หน่วยงาน ประกอบด้วย ครุสภาก สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสามาน-คุณหญิงเบญจฯ แสงมลิต มูลนิธิโทรเพื่อการส่งเสริมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และกลุ่มครูที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานดังกล่าว จำนวนรวม ทั้งสิ้น 2,706 คน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ข้อมูลส่วนแรก拿来ไปวิเคราะห์ข้อมูล เชิงสำรวจ และข้อมูลส่วนที่สอง拿来ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกเพื่อรับนุյจำนวน องค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีเด่น

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลส่วนที่สองของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,353 คน สำหรับการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 147 ข้อ มีค่าความเที่ยงแบบ แอลฟ่าเท่ากับ 0.98 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2544

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้คัดข้อคำถามจากแบบสอบถามมาจำนวน 40 ข้อ โดยพิจารณาข้อที่มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบสูงสุด 5 อันดับแรกของแต่ละองค์ประกอบมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป แบบสอบถาม จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเที่ยงแบบแอลฟ่าเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกลนแบบแวร์ริเมกซ์เพื่อรับรู้จำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสม ต่อจากนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อกำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ โดยใช้โปรแกรมลิสเทล 8.5

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า คุณลักษณะของครูดีเด่นประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ด้วยการปรับเปลี่ยนและเพิ่มจำนวนองค์ประกอบจับกลุ่มเรียนดีมีผลการวิเคราะห์ของวิภาวดี เวทวงศ์ โดยแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยดังต่อไปนี้ 5 ตัว และองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 66.84 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ลำดับ	ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบ
	องค์ประกอบด้านความเป็นประชาธิรัฐ	
31	ปฏิบัติตามกฎหมายสังคมในการอยู่ร่วมกัน	.84
32	กล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม	.80
33	สำนึกรักในสังคมและหน้าที่ของตนเอง	.77
34	กล้าแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง	.73
35	ยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่ที่ถูกต้อง	.66
	ร้อยละของความแปรปรวน 9.68	
	องค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	
22	ดึงใจและผุงนั่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	.76
23	จัดกระบวนการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ควบคู่กับธรรมชาติ	.75
21	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักคลิกแก็ปอย่างด้วยตัวเอง	.73
24	สามารถเตรียมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	.72
25	เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	.70
	ร้อยละของความแปรปรวน 9.13	
	องค์ประกอบด้านการพัฒนาตนและเพื่อนครู	
37	ปรับปรุงตนเองเป็นประจำ	.75
38	มีป้าหมายในการทำงาน	.73
36	ยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ได้	.73
39	ศึกษาหาความเข้าใจอยู่เสมอ	.72
40	มีการจัดกระบวนการทำงานของตนเอง	.62
	ร้อยละของความแปรปรวน 8.76	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	ดั่งแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบ
	องค์ประกอบด้านมนุษยสัมพันธ์	
8	มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	.78
6	ให้ความเอาใจใส่บุคคลอื่น	.77
7	มีความเอื้ออาทร	.77
9	เป็นคนเปิดเผย	.51
10	เข้ากับคนอื่นได้ง่าย	.51
	ร้อยละของความแปรปรวน 8.52	
	องค์ประกอบด้านความรักและครัวเรือนอิทธิพล	
18	ปกป้องเกียรติภูมิครูและองค์กรวิชาชีพ	.75
17	ตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อให้วิชาชีพครูเป็นที่ยกย่องเชิดชู	.74
20	สุจริตใจต่อการประกอบวิชาชีพ	.70
16	ภาคภูมิใจในความเป็นครู	.69
19	เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวิชาชีพค้าขายความตื่นใจ	.61
	ร้อยละของความแปรปรวน 8.46	
	องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม	
13	มีความรับผิดชอบ	.73
11	มีความยุติธรรม	.71
12	ซื่อสัตย์สุจริต	.66
14	รู้จักให้อภัย	.60
15	เป็นผู้เตี้ยสตะ	.58
	ร้อยละของความแปรปรวน 8.23	
	องค์ประกอบด้านผลงานวิชาการ	
26	มีงานเขียนทางวิชาการ	.78
27	มีการท้าวใจในชั้นเรียน	.77
29	มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	.67
28	มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	.65
30	เป็นผู้นำในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	.58
	ร้อยละของความแปรปรวน 7.84	
	องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพที่เหมาะสม	
2	มีสุขภาพอนามัยที่ดี	.79
1	มีกริยาท่าทางส่ง่าเหลียง	.78
4	มีความสุภาพอ่อนโน้ม	.57
3	มีความสุขุมรอบคอบ	.55
5	มีวินัยในตนเอง	.43
	ร้อยละของความแปรปรวน 6.22	
	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 66.84	

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขั้นอันดับสองพบว่า ไม่เดลสมนติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี โดยมีค่าไคสแควร์ เท่ากับ 378.36 ค่าองศาอิสระ 466 ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเบรชน์ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.1 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .00 แสดงว่า คุณลักษณะของครูดีเด่น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ โดยทุกองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการจัดเรียงลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เป็นดังนี้ องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด เท่ากับ .91 รองลงไป ได้แก่ ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .79 ความเป็นประชาธิปไตย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .78 บุคลิกภาพที่เหมาะสม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .77 การพัฒนาตนและเพื่อนครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .75 การจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบเท่ากับ .74 ผลงานวิชาการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .73 และอันดับสุดท้าย องค์ประกอบด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .63 รายละเอียดดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขั้นอันดับแรก
องค์ประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้

ตัวแปรที่	น้ำหนักองค์ประกอบ <i>b</i> (SE)	สถ. การทำนาย	สถ. คะแนน
		R ²	องค์ประกอบ
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขั้นอันดับแรก องค์ประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้			
21	.84**	.71	.21
22	.94**(.02)	.89	.54
23	.71**(.03)	.50	.06
24	.76**(.03)	.58	.13
25	.72**(.03)	.51	.07
องค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรม			
11	.65**	.43	.08
12	.75**(.03)	.56	.21
13	.65**(.03)	.42	.13
14	.70**(.03)	.49	.14
15	.71**(.03)	.51	.15

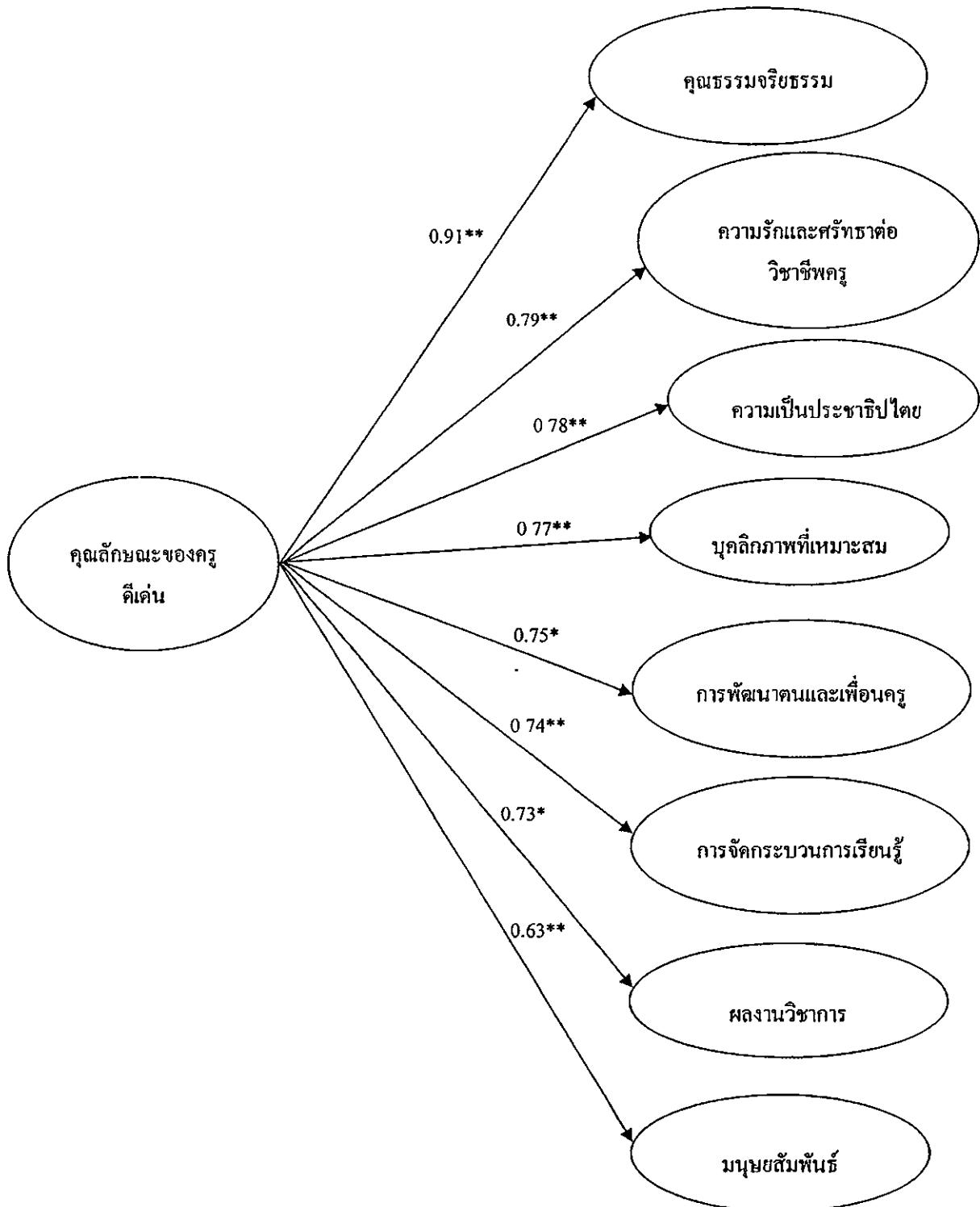
ตารางที่ 2 (ต่อ)

ค่าวェปร์ที่	น้ำหนักองค์ประกอบ b (SE)	สปส การทำนาย	สปส คะแนน
			R ²
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก			
องค์ประกอบความเป็นประชาธิปไตย			
31	.73**	.54	.02
32	.76**(.02)	.58	.19
33	.84**(.02)	.70	.26
34	.64**(.02)	.42	.07
35	.87**(.03)	.75	.44
องค์ประกอบการพัฒนาคนและเพื่อนครรุ			
36	.79**	.63	.17
37	.93**(.02)	.86	.47
38	.81**(.02)	.65	.16
39	.70**(.03)	.49	.00
40	.77**(.03)	.59	.18
องค์ประกอบบุคลิกภาพที่เหมาะสม			
1	.57**	.32	.14
2	.46**(.03)	.21	.03
3	.73**(.04)	.53	.20
4	.76**(.04)	.58	.29
5	.69**(.04)	.47	.27
องค์ประกอบผลงานวิชาการ			
26	.52**	.27	.04
27	.56**(.03)	.32	.06
28	.90**(.06)	.81	.60
29	.80**(.05)	.65	.47
30	.72**(.05)	.52	.18
องค์ประกอบมุขยสัมพันธ์			
6	.71**	.50	.04
7	.88**(.04)	.78	.32
8	.91**(.04)	.82	.44
9	.58**(.05)	.34	.19
10	.92**(.06)	.85	.67

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คัวเบรที่	น้ำหนักองค์ประกอบ b (SE)	สปส. การทำงาน	สปส. คะแนน	
			องค์ประกอบ	
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก				
องค์ประกอบความรักและครรภาราต่อวิชาชีพครู				
16	.67**	.45	.08	
17	.79**(.03)	.63	.10	
18	.88**(.03)	.77	.28	
19	.91**(.04)	.82	.52	
20	.76**(.03)	.58	.23	
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง				
คุณลักษณะครูกีเด่น				
คัวเบรที่	น้ำหนักองค์ประกอบ b (SE)	สปส. การทำงาน		
		R ²		
การจัดกระบวนการเรียนรู้	.74**(.03)	.54		
คุณธรรมจริยธรรม	.91**(.04)	.83		
ความเป็นประชาธิปไตย	.78**(.03)	.60		
การพัฒนาตนและเพื่อนครู	.75**(.03)	.56		
บุคลิกภาพที่เหมาะสม	.77**(.04)	.59		
ผลงานวิชาการ	.73**(.05)	.53		
มนุษยสัมพันธ์	.63**(.04)	.40		
ความรักและครรภาราต่อวิชาชีพครู	.79**(.04)	.63		
$\chi^2 = 378.36$	df = 466	p = 1.00	GFI = .99	AGFI = .98
CFI = 1.00	SRMR = .017	RMSEA = .00		

**p < .01

** $p < .01$

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบันอันดับสองคุณลักษณะครูดีเด่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจหลังจากลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้ลงจาก 75 ตัวแปรเหลือเพียง 40 ตัวแปร โดยคัดเลือกจากตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด 5 อันดับแรกของแต่ละองค์ประกอบจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของวิภาวดี เวทวงศ์ (2545) ปรากฏว่าได้ผลการวิเคราะห์เหมือนเดิม พบว่าคุณลักษณะของครูดีเด่นมี 8 องค์ประกอบ โดยตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละองค์ประกอบคงเดิมและสามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากขึ้น แสดงว่า การวัดองค์ประกอบโดยใช้ตัวแปรสังเกตได้ที่มีประสิทธิภาพจำนวนน้อยกว่า ให้ผลการวัดไม่แตกต่างจากการวัด โดยใช้ตัวแปรสังเกตได้ในจำนวนที่มากกว่า

2. ผลการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบโดยใช้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second-Order CFA) ปรากฏว่าได้ผลแตกต่างจากผลการจัดลำดับความสำคัญโดยใช้ค่าไอ์เกนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

ผลการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ โดยใช้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (.91) รองลงไปได้แก่องค์ประกอบด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู (.79) ความเป็นประชาธิปไตย (.78) บุคลิกภาพที่เหมาะสม (.77) การพัฒนาตนและเพื่อนครู (.75) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (.74) ผลงานวิชาการ (.73) และมนุษยสัมพันธ์ (.63) ตามลำดับ จะสังเกตเห็นว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดนั้น มีค่าน้ำหนักแตกต่างจากองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ก่อนข้างมาก ส่วนองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ที่เหลือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่แตกต่างกันมากนัก

ส่วนผลการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยใช้ค่าไอ์เกนของวิภาวดี เวทวงศ์ พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าไอ์เกนมากที่สุด (27.85) รองลงไปได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม (4.08) ความเป็นประชาธิปไตย (2.71) การพัฒนาตนและเพื่อนครู (2.19) บุคลิกภาพที่เหมาะสม (1.91) ผลงานวิชาการ (1.75) มนุษยสัมพันธ์ (1.63) และความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู (1.46) จะเห็นว่าค่าไอ์เกนขององค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีค่าแตกต่างจากองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ก่อนข้างมาก

เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบคู่วิธีการแตกต่างกัน 2 วิธี คือกล่าวข้างต้น ปรากฏว่าได้ผลลัพธ์แตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาด้านคุณธรรมจริยธรรมกับด้านความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่าได้ผลตรงกันข้าม การจัดลำดับความสำคัญด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองแสดงว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม มีน้ำหนักความสำคัญมากกว่าองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในขณะที่การวิเคราะห์คู่วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและใช้ค่าไอ์เกนในการจัดลำดับ

ความสำคัญขององค์ประกอบแสดงว่า องค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีน้ำหนักความสำคัญมากกว่าองค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากผลการกำหนดน้ำหนักความสำคัญด้วยวิธี EFA กับ CFA ให้ผลแตกต่างกัน ดังนี้ ผู้วิจัยควรระมัดระวังในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ

เอกสารอ้างอิง

- คงลักษณ์ วิรชัย. (2542). โนมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฯพลาส์มมหาวิทยาลัย.
- วิภาวดี เวทวงศ์. (2545). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2546). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 1(1), 105 – 123.
- เสรี ชัดแข็ม. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขั้น. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษานามมหาวิทยาลัยบูรพา, 2(1), 15 – 42.
- DeVellis, B. (1991). *Scale development*. Newbury Park, CA : SAGE Publications, Inc.
- Hershberger, S.L. (2003). The growth of structural equation modeling : 1994 – 2001. *Structural Equation Modeling*, 10(1), 35 – 46.
- Kenny, D.A. & McCoach, D.B. (2003). Effect of the number of variables on measures of fit in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 10(3), 333 – 351.
- Mueller, R.O. (1996). Confirmatory factor analysis. In *basic principles of structural equation modeling : An introduction to LISREL and EQS*. (pp. 62 – 128). New York : Springer – Verlag.

สมรรถนะและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ส่อง*

สุวินดี วงศ์วานิช และคณะ**

ความเป็นมาของการทำวิจัย

“ครู” ถือเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้เติบโตอย่างมีพัฒนาการที่ดีในทุกด้านและเป็นคนดีของสังคม ครูจึงควรรับรู้และกระหนนกถึงบทบาท หน้าที่ของตนเองให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งขั้นตอนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สุระชัย ศรีหมื่นไวย, 2551) นอกจากนี้ หนึ่งในข้อกำหนดที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ บทบาทหน้าที่ภาระงานของครู การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู การเป็นบุคลคลแห่งการเรียนรู้ และการเป็นผู้นำ ทางวิชาการ (สำนักงานเลขานุการครุศาสตร์, 2549) หากครูกระหนนกถึงบทบาทที่แท้จริงแล้วนั้น จะก่อให้เกิดสมรรถนะในวิชาชีพ (Gupta, 2007) และเมื่อครูมีสมรรถนะในวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ เพียงพอ ก็สามารถที่จะถ่ายทอดเชิงบวกให้นักเรียนเข้าใจในความรู้ได้อย่างเป็นขั้นตอน ทำให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ (Jon - Chao Hong และคณะ, 2008) การพัฒนาคุณภาพครูอยู่ใหม่ เป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบแนวทาง การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง (พ.ศ. 2552 – 2561) จึงควรดำเนินการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมาครู ได้รับการพัฒนาแต่ไม่มีความชัดเจนว่าหลักสูตรการพัฒนา ตรงกับความต้องการของครูและสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ (สำนักงานเลขานุการสถานการศึกษา, 2552) เพื่อให้การพัฒนาครูมีความเป็นระบบและต่อเนื่องจึงควรมีแผนในการพัฒนาครู โดยการสำรวจความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาตนเองของครู เพื่อกำให้เนื้อหาและวิธีการพัฒนาครูมีความสอดคล้องกับความต้องการ และความต้องการของครูอย่างแท้จริง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสมรรถนะและความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกระหนนกถึงบทบาทหน้าที่ของครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง
2. เพื่อประเมินสมรรถนะของครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง
3. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง

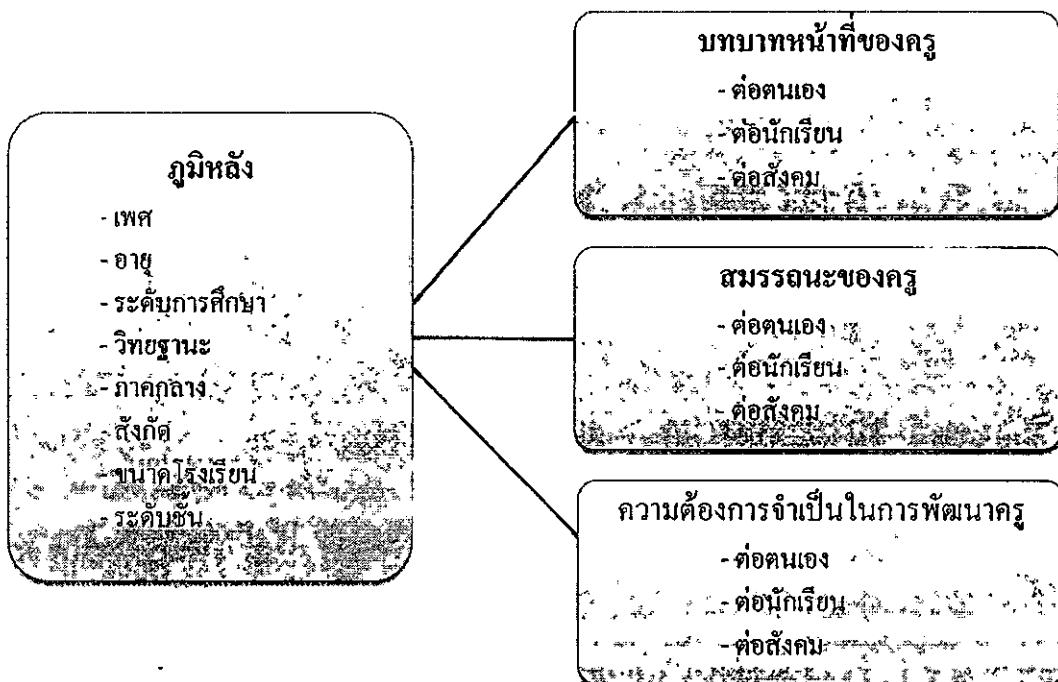
* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การวิจัยและพัฒนาครุภัชการขั้นเคลื่อนไหวขั้นปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ส่อง” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ตามสัญญาเลขที่ RTA5380011

** ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาชีววิทยาและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนากรอบการประเมินสมรรถนะและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ส่อง ดังภาพ 1 โดยตัวแปรตามในการวิจัย เป็นบทบาทหน้าที่และสมรรถนะของครู ตัวแปรด้าน 8 ตัว ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) วิทยฐานะ (5) ภาคกลาง (6) สังกัด (7) ขนาดโรงเรียน (8) ระดับชั้น

แผนภาพ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) โรงเรียนในสังกัดการปักธงรองส่วนเทศบาล (เทศบาล) และโรงเรียนในสังกัดการปักธงรองส่วนกรุงเทพมหานคร (กทม.) จาก 4 ภูมิภาค รวมจำนวน 3,929 คน ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ 1) บทบาทหน้าที่ของครู 2) สมรรถนะของครู 3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู โดยคณาจารย์วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากครูที่เข้าร่วมงานสัมมนาเพื่อพัฒนาการวิจัย และส่งผ่านเครือข่ายครุภายนั้นจังหวัดต่าง ๆ ทั่วภูมิภาค ด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด คือ แบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน

ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สอบถามหน้าที่ที่ครูต้องทำ หรือต้องการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ และสมรรถนะของครูในการทำเรื่องนั้น ๆ ที่มีลักษณะเป็นมาตรฐาน ประมาณค่า 3 ระดับ โดยมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และหาค่าสัมประสิทธิ์效 Lofta มีค่าเท่ากับ 0.868 การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์สถิติเบื้องต้น และการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงข้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA), t-test เพื่อตอบปัญหาการวิจัยในการอธิบายบทบาทหน้าที่ และสมรรถนะของครู ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับรูป

สรุปผลวิจัย

1. ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล

ครูที่ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (69.12%) มีอายุมากกว่า 50 ปี (5.39%) จบปริญญาตรี (73.5%) วิทยฐานะชำนาญการ (48.84%) อุปภัณฑ์ภาคกลาง (42.77%) สังกัด สถาบัน (86.46%) สอนในโรงเรียนขนาดกลาง (43.79%) และสอนชั้นประถมศึกษา (54.65%)

2. ผลการประเมินบทบาท สมรรถนะ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู

2.1 การตระหนักรถึงบทบาทหน้าที่ของครู บทบาทหน้าที่ในการทำงานของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน โดยความตระหนักรถึงบทบาทต่อสังคม (2.88) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ บทบาทต่อนักเรียน (2.85) และบทบาททั่วไป (ต่อตนเอง) (2.83) หากพิจารณาองค์ประกอบอย่างพบว่า บทบาทหน้าที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการสอนให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี มีประชาธิปไตย (2.92) และด้านการสอนให้เด็กมีทักษะชีวิต ทักษะสังคม (2.92) รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน (2.91) ในขณะที่ด้านการจัดการเรียนการสอน สำหรับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน (2.69) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังตาราง 1

ตาราง 1 ระดับของความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของครู

ความตระหนักรู้ในบทบาท หน้าที่ของครู	นักเรียน 6 ปี			6 - 10 ปี			11 - 15 ปี			16 - 20 ปี			21 ปีขึ้นไป			รวม		
	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.
1.บทบาททั่วไป(ต่อคณิต)	731	2.86	0.29	434	2.78	0.38	452	2.79	0.37	435	2.82	0.31	1829	2.84	0.30	3881	2.83	0.32
1.1 การรู้ภาษาตามประเพณ เพื่อให้สามารถเครื่องเขียน ให้พร้อมในการ ถ่ายทอดเช่นได้	731	2.86	0.40	434	2.78	0.49	452	2.80	0.47	435	2.80	0.47	1829	2.83	0.46	3881	2.82	0.46
1.2 การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน	731	2.93	0.29	434	2.83	0.45	452	2.87	0.43	435	2.91	0.33	1829	2.94	0.28	3881	2.91	0.33
1.3 การประเมินภาระการสอน เดือนการสอนของตนเอง	731	2.79	0.49	434	2.72	0.53	452	2.72	0.57	435	2.75	0.54	1829	2.76	0.57	3881	2.76	0.55
2.บทบาทต่อผู้เรียน	731	2.84	0.30	434	2.78	0.39	452	2.81	0.34	435	2.85	0.29	1829	2.87	0.25	3881	2.85	0.30
2.1 การจัดการสอนล่างเรียน ผู้เรียนที่มีรับฟังธรรมชาติ	731	2.73	0.58	434	2.70	0.59	452	2.67	0.61	435	2.68	0.60	1829	2.69	0.62	3881	2.69	0.61
2.2 การสอนให้นักเรียน มีการตอบรับวิธีการสอน	731	2.85	0.44	434	2.83	0.45	452	2.87	0.39	435	2.90	0.36	1829	2.93	0.31	3881	2.89	0.37
2.3 การแนะนำให้ คำปรึกษาตีกันเมื่อไม่ได้จบ ห้องเรียน	731	2.90	0.34	434	2.80	0.49	452	2.88	0.38	435	2.89	0.37	1829	2.93	0.28	3881	2.90	0.35
2.4 การท้าทายคนล่างเรียน ผู้เรียนที่มีความซ่อนแอบ ตัวตน	731	2.86	0.40	434	2.77	0.51	452	2.80	0.49	435	2.86	0.41	1829	2.88	0.40	3881	2.85	0.43
2.5 การสอนโดยใช้แหล่ง การเรียนรู้ในแต่ละอุปกรณ์	731	2.89	0.36	434	2.79	0.47	452	2.85	0.43	435	2.90	0.35	1829	2.94	0.29	3881	2.90	0.36
3.บทบาทต่อผู้สอน	731	2.88	0.28	434	2.80	0.39	452	2.86	0.34	435	2.88	0.27	1829	2.91	0.23	3881	2.88	0.28
3.1 การจัดการสอนและ สื่อสารให้เด็กเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา	731	2.80	0.47	434	2.71	0.58	452	2.77	0.54	435	2.79	0.49	1829	2.84	0.45	3881	2.80	0.48
3.2 การสอนให้นักเรียนมี ภูมิคุ้มกันทางเพศที่ดี จำเป็นในการประกอบอาชีพ	731	2.89	0.36	434	2.81	0.46	452	2.89	0.37	435	2.90	0.36	1829	2.92	0.31	3881	2.90	0.35
3.3 การสอนให้เด็กมีภูมิคุ้ม กันทางเพศที่ดี	731	2.91	0.34	434	2.84	0.46	452	2.90	0.36	435	2.91	0.34	1829	2.94	0.28	3881	2.92	0.33
3.4 การสอนให้เด็กรู้สึกเชิง หน้าที่ของความเป็นพลเมือง ที่ดี มีประชาธิปไตย	731	2.92	0.31	434	2.83	0.42	452	2.88	0.39	435	2.93	0.32	1829	2.96	0.24	3881	2.92	0.31
ค่าเฉลี่ยรวม	731	2.86	0.29	434	2.78	0.39	452	2.82	0.35	435	2.85	0.29	1829	2.88	0.26	3881	2.85	0.30

2.2 สมรรถนะของครู สมรรถนะในการทำงานของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยสมรรถนะต่อสังคม มีค่ามากที่สุด (2.31) รองลงมาคือ สมรรถนะต่อนักเรียน (2.17) และ สมรรถนะทั่วไป (ต่อตนเอง) (2.01) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบร้า กลุ่มครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 16 – 20 ปี จะมีสมรรถนะต่อนักเรียน และต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ หากพิจารณาองค์ประกอบย่อย โดยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง (2.18) สมรรถนะที่มีค่ามากที่สุดคือ สมรรถนะต่อสังคม ด้านพลเมืองที่ดี มีประชาธิปไตย (2.49) ในขณะที่ สมรรถนะต่อนักเรียน ด้านวัฒนธรรมต่างกัน มีค่าน้อยที่สุด (1.86) ดังตาราง 2

ตาราง 2 ระดับของสมรรถนะของครู

สมรรถนะของครู	นักเรียน 6 ปี			6 – 10 ปี			11 – 15 ปี			16 – 20 ปี			21 ปีขึ้นไป			รวม		
	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n
1. สมรรถนะทั่วไป (ต่อตนเอง)	722	2.03	0.39	428	2.02	0.37	444	2.03	0.40	424	2.03	0.40	1797	1.98	0.40	3815	2.01	0.40
1.1 การรักษาความปลอดภัย เพื่อให้สามารถเรียนผู้เรียน ให้พร้อมในการ ก้าวสู่อนาคตได้	716	1.85	0.55	424	1.82	0.56	442	1.80	0.57	421	1.74	0.56	1788	1.69	0.59	3791	1.75	0.58
1.2 การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน	717	2.19	0.54	427	2.14	0.55	437	2.12	0.52	422	2.15	0.54	1781	2.07	0.52	3784	2.12	0.53
1.3 การประดับศูนย์ภาพการ เรียนการสอนของตนเอง	718	2.04	0.57	426	2.09	0.54	443	2.16	0.55	418	2.21	0.55	1772	2.19	0.58	3777	2.15	0.57
2. สมรรถนะต่อนักเรียน	721	2.12	0.41	429	2.16	0.39	444	2.21	0.39	423	2.23	0.39	1796	2.18	0.41	3813	2.17	0.40
2.1 การจัดการสอนสำหรับ ผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน	708	1.94	0.60	426	1.94	0.58	440	1.93	0.64	414	1.89	0.64	1756	1.78	0.65	3744	1.86	0.63
2.2 การสอนให้นักเรียน มีการรับรู้วิทยาศาสตร์	714	2.15	0.61	422	2.21	0.58	439	2.28	0.61	420	2.27	0.58	1779	2.25	0.61	3774	2.23	0.61
2.3 การแนะนำให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กนักเรียน กลุ่มที่สานเรื่อง ด้านแนะแนวฯ	712	2.30	0.60	424	2.35	0.58	441	2.40	0.57	419	2.46	0.60	1786	2.41	0.59	3782	2.39	0.59
2.4 การทำแผนการจัดการ เรียนสำหรับผู้เรียนที่มี สมรรถนะต่างกัน	714	2.05	0.58	425	2.09	0.57	442	2.14	0.60	418	2.15	0.59	1782	2.11	0.61	3781	2.11	0.60
2.5 การสอนโดยใช้แหล่ง การเรียนรู้ในแต่ละออก โรงเรียน	714	2.17	0.63	426	2.23	0.59	440	2.30	0.58	420	2.35	0.56	1778	2.33	0.57	3778	2.29	0.59

群รวมดูของครุ	น้อยกว่า 6 ปี			6 - 10 ปี			11 - 15 ปี			16 - 20 ปี			21 ปีขึ้นไป			รวม		
	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n	\bar{X}	S.D.	n
3. สมรรถนะต่อสังคม	722	2.26	0.42	429	2.27	0.40	444	2.36	0.40	423	2.37	0.41	1794	2.31	0.43	3812	2.31	0.42
3.1 การจัดการเรียนการสอน หรือการสื่อสารให้เด็กเข้าใจ เรื่องเพศศึกษา	707	2.03	0.58	420	2.05	0.58	437	2.09	0.58	417	2.06	0.57	1758	2.00	0.61	3739	2.03	0.59
3.2 การสอนให้นักเรียนมี ทุพลักษณะหรือทักษะที่ จำเป็นในการประกอบอาชีพ	716	2.28	0.57	425	2.28	0.57	442	2.34	0.55	417	2.36	0.60	1768	2.29	0.58	3768	2.30	0.58
3.3 การสอนให้เด็กมีทักษะ ชีวิৎ (life skills) ทักษะ สังคม (social skills)	716	2.36	0.60	427	2.35	0.57	441	2.47	0.57	422	2.48	0.56	1782	2.43	0.58	3788	2.42	0.58
3.4 การสอนให้เด็กรู้จักภารกิจ หน้าที่ของความเป็นพลเมือง ที่คิด มีประชาธิปไตย	718	2.39	0.59	426	2.43	0.56	442	2.53	0.56	422	2.56	0.54	1783	2.52	0.56	3791	2.49	0.57
ค่าเฉลี่ยรวม	722	2.15	0.35	429	2.16	0.33	444	2.21	0.34	424	2.22	0.34	1799	2.17	0.36	3818	2.18	0.35

2.3 การประเมินความต้องการจำเป็นของครุสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง เพื่อการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง ความต้องการจำเป็นของครุสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของตนเองเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง ประกอบด้วย 3 ด้าน โดยมีความต้องการจำเป็น ในลำดับที่ 1 คือ ด้านสมรรถนะทั่วไป (ต่อตนเอง) (0.41) ลำดับที่ 2 คือ ด้านสมรรถนะต่อนักเรียน (0.31) และลำดับที่ 3 คือ ด้านสมรรถนะต่อสังคม (0.25) เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ละด้าน ดังนี้

สมรรถนะทั่วไป (ต่อตนเอง) พบว่า ครุมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ในด้าน การพัฒนาการรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (0.61) รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน (0.38) และด้านการประกันคุณภาพการเรียนการสอนของตนเอง (0.28) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจำแนก ตามตัวแปรภูมิหลัง เพศ อายุ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ภาคภูมิศาสตร์ ขนาดโรงเรียน สังกัด โรงเรียน และระดับชั้นที่สอน พบว่า ครุมีความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน มากที่สุดทุกตัวแปร จึงถือได้ว่า เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนมากที่สุด

สมรรถนะต่อนักเรียน ครุมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สำหรับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกันสูงที่สุด (0.45) รองลงมาคือ ด้านการทำแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน (0.35)

สมรรถนะต่อสังคม ครุมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือการสื่อสารให้เด็กเข้าใจเรื่องเพศศึกษาสูงที่สุด (0.38) รองลงมาคือ ด้านการสอนให้นักเรียน มีคุณลักษณะหรือทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ (0.26) ดังตาราง 3

ตาราง 3 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	S.E.D.	PNI Median	จำนวน
สมรรถนะทั่วไป (ค่าต้นของ)	2.83	2.01	0.82	0.41	1
การรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนได้	2.82	1.75	1.07	0.61	1
การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.91	2.12	0.80	0.38	2
การประกันคุณภาพการเรียนการสอนของตนเอง (เน้นประกันคุณภาพนักเรียนของตนเอง ไม่ใช่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยรวม)	2.76	2.15	0.61	0.28	3
สมรรถนะต่อนักเรียน	2.85	2.17	0.67	0.31	2
การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน (เช่น การสอนในห้องเรียนที่เด็กใช้ภาษาแม่ต่างกัน)	2.69	1.86	0.83	0.45	1
การสอนให้นักเรียนมีการตอบรับวิทยาศาสตร์ (ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน)	2.89	2.23	0.66	0.30	3
การแนะนำให้คำปรึกษาเด็กได้ แม้จะไม่ใช่ครูที่สำเร็จค้านแนะนำ	2.90	2.39	0.51	0.22	5
การทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน	2.85	2.11	0.75	0.35	2
การสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในและนอกโรงเรียน	2.89	2.29	0.60	0.26	4
สมรรถนะต่อสังคม	2.88	2.31	0.57	0.25	3
การจัดการเรียนการสอนหรือการสื่อสารให้เด็กเข้าใจ เรื่องเพศศึกษา	2.80	2.03	0.77	0.38	1
การสอนให้นักเรียนมีคุณลักษณะหรือทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ (เช่น การสื่อสาร ความรับผิดชอบ การแก้ปัญหา การบริหารจัดการ)	2.89	2.30	0.59	0.26	2
การสอนให้เด็กมีทักษะชีวิต (life skills) ทักษะสังคม (social skills)	2.91	2.42	0.50	0.21	3
การสอนให้เด็กรู้จักสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี มีประชาธิปไตย	2.92	2.49	0.43	0.17	4

3. ตัวแปรที่อธิบายบทบาทและสมรรถนะของครู

จากตารางข้างต้น แสดงการเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่และสมรรถนะในการทำงานของครูซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ ขนาดโรงเรียน สังกัดโรงเรียน ระดับชั้นที่สอน

1. บทบาททั่วไป (ต่อคนเอง) ของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ ขนาดโรงเรียน สังกัดโรงเรียน ชั้นที่สอน

2. บทบาทค่อนักเรียนของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ สังกัดโรงเรียน ชั้นที่สอน

3. บทบาทต่อสังคมของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ ขนาดโรงเรียน สังกัดโรงเรียน ชั้นที่สอน

สมรรถนะในการทำงานของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

1. สมรรถนะทั่วไป (ต่อคนเอง) ของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ สังกัดโรงเรียน ชั้นที่สอน

2. สมรรถนะค่อนักเรียนของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ สังกัดโรงเรียน ชั้นที่สอน

3. สมรรถนะต่อสังคมของครู มีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

อภิปรายผลวิจัย

1. ผลการประเมินบทบาท สมรรถนะ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู

1.1 บทบาทหน้าที่ของครู จากผลการวิเคราะห์ความตребาห์ก็ในบทบาทหน้าที่ของครูในภาพรวม พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ครูได้ให้ความสนใจและมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ในวิชาชีพของตนเอง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้าน พบว่า ด้านการสอนให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี มีประชาธิปไตย และด้านการสอนให้เด็กมีทักษะชีวิต ทักษะสังคม มีค่าสูงสุด และคงให้เห็นว่า ครูจะต้องมีบทบาทหน้าที่ไม่ใช่เฉพาะด้านการสอนให้เด็กมีวิชาความรู้เท่านั้น แต่ได้ตระหนักถึงการสอนให้เด็กเป็นพลเมืองที่ดี รู้จักทำคนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม มีจิตสาธารณะ มีประชาธิปไตย และมีทักษะชีวิต ทักษะสังคม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 มาตรา 27, เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ในยุทธศาสตร์ข้อ 3 สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา (2550), หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

นอกจากนี้ ครุยังทรงหนักถึงความรู้ ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการจัดอบรมให้ครุใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น นโยบายของสสวท. ที่จะมุ่งเน้นพัฒนาทักษะครูผู้สอนให้สามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอน (พรบฯ วิทยากร, 2546)

1.2 สมรรถนะของครู จากผลการวิเคราะห์สมรรถนะของครู พบว่า ครูสามารถสอนให้เด็กรู้จักสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี การมีประชาธิปไตย มีค่าสูงสุด ในทุกช่วงประสบการณ์ทำงาน แต่ข้อสังเกตคือ ในระบบการศึกษาของประเทศไทย โรงเรียนส่วนใหญ่โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีการกำหนดหลักสูตรที่มีวิชาสอนเกี่ยวกับพลเมือง แต่ครูสามารถสอนได้เนื่องจากความรู้ ปฎิกิจสำคัญก็ให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดีและมีประชาธิปไตยได้ในทุกวิชา จึงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ในยุทธศาสตร์ข้อ 3 คนไทยไฟดี มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2550)

เมื่อพิจารณาสมรรถนะของครูที่มีระดับค่ากว่าข้ออื่น พบว่า เป็นเรื่องการรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนได้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วครูควรให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นสื่อกลางในกิจกรรมแทนทุกด้าน ดังนั้นภาษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของทุกคน ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ ข้อ 1 คนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ระดับสากล (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2550) รวมทั้งสาระสำคัญความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ที่ระบุว่า สมรรถนะประกอบด้วยสามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง (คณะกรรมการครุศาสตร์, 2549)

1.3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู จากผลการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นของครู พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะทั่วไป (ต่อตอนlong) ด้านการพัฒนาการรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน มากที่สุดทุกด้าน เช่น จึงถือได้ว่า เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเข้าถึงข้อมูลและการติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดน ภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการใช้เป็น

สื่อกลาง และเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะหลักในแบบประเมินครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการพัฒนาตนเอง ในหัวข้อ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการแสดงความรู้ (สถาบันพัฒนาครุคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2549) และจากผลการประเมินสมรรถนะครูในด้านนี้ พบว่า มีค่าน้อยที่สุด ทำให้ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองด้านนี้มากที่สุด ด้านสมรรถนะต่อนักเรียน ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน สูงที่สุด อาจเป็นเพราะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองมีนโยบายให้ประชาชนทุกคน รวมถึงชนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา, 2552) ทำให้ครูมีความต้องการในการพัฒนาตนเองในด้านนี้ สมรรถนะต่อสังคม ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการสอนหรือการสื่อสาร ให้เด็กเข้าใจเรื่องเพศศึกษาสูงที่สุด เนื่องมาจากในปัจจุบันมีปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550) ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอน เพศศึกษา ครูจึงมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านนี้มากที่สุดเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น จำแนกตามดัวแปรภูมิหลัง พบว่า ในทุกดัวแปรมีความต้องการจำเป็นตรงกัน มีเพียงดัวแปรระดับการศึกษา และวิทยฐานะที่มีความต้องการจำเป็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะตัวแปรระดับการศึกษาและวิทยฐานะ เป็นดัวแปรที่แสดงถึงฐานความรู้ของครูที่แตกต่างกัน ทำให้ครูมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง แตกต่างกัน

2. ดัวแปรที่อธิบายบทบาทและสมรรถนะของครู

จากการวิจัย พบว่า บทบาทหน้าที่และสมรรถนะในการทำงานของครูนี้ความแตกต่างกัน ตามภูมิหลังส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน ภาคภูมิศาสตร์ ขนาดโรงเรียน สังกัดโรงเรียน ระดับชั้นที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับ Kinney และคณะ (2001) ที่กล่าวว่า การรักษาระดับสมรรถนะของครู และความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลต่อความแตกต่าง และการถ่ายทอดความสามารถของครูสู่นักเรียนในชั้นเรียน เช่น เพศ อายุ และอื่น ๆ และผลงานวิจัยของ Jon – Chao Hong และคณะ (2008) ที่ได้สรุปจากการทดสอบสมมติฐานดัวแปรภูมิหลังต่อสมรรถนะ ของครู พบว่า ภูมิหลังทางประชากรศาสตร์มีอิทธิพลต่อความแตกต่างของสมรรถนะ ซึ่งดัวแปรประกอบด้วย เพศ การศึกษา อายุ ขนาดของโรงเรียน การดำรงตำแหน่งผู้บริหารของโรงเรียน และการได้รับรางวัล ซึ่งขนาดของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อสมรรถนะในระบบค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานทางการศึกษาควรมีแนวทางและกลยุทธ์ในการสร้างความตระหนักรและพัฒนาสมรรถนะครู รวมทั้งความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง แต่ทั้งนี้ควรคำนึงถึงภูมิหลังที่ต่างกันของครู เพื่อจัดหลักสูตรการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาสมรรถนะ ความต้องการในการพัฒนาครูในประเด็นอื่น ๆ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยเฉพาะประเด็นที่ยังไม่ได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการปฏิบัติและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพครูต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

พรชัย หันจันทร์. (2552). บทบาทหน้าที่ของครู. เข้าถึงได้จาก

:<http://www.vcharkarn.com/vblog/42056/2>

พรพรรณ ไวยากร. (2546). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนกับการพัฒนาครู. วารสาร สสวท, 123

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2549). การประเมินสมรรถนะครูและบุคลากร

ทางการศึกษาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID-PLAN) และแผนพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ

(CAREER PLAN). นครปฐม: ฝ่ายวิชาการ โครงการพัฒนาระบบการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา

ธุระชัย ศรีหมื่น ไวย. (2551). บทบาทของครู. เข้าถึงได้จาก :<http://www.kroobannok.com/2604>

สุทธิศาสตร์บุตรวงศ์. (2552). จะฝึกเด็กอย่างไร ให้รักประชาติปิติและมีความรับผิดชอบ. เข้าถึงได้จาก

:<http://www.teenpath.net/content.asp?ID=739>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2550). เชิงลึกกับวัยรุ่นทำไนวัยที่ไม่ควรท้องก่อน เวลาอันควร. เข้าถึงได้จาก :<http://www.thaihealth.or.th/content.php?key=sex>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. เข้าถึงได้จาก

:<http://www.noensaartwittayakom.com>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ.

- สำนักงานเลขานุการครุสภาก. (2549). ประกาศคณะกรรมการครุสภาก เรื่องสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครุผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ, 123.
- สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ส่อง (พ.ศ. 2552 - 2561). กรุงเทพฯ : พริกหวนกราฟฟิคจำกัด.
- สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). สภาพปัจจุบันและแนวทางแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชัน.
- สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบาย การพัฒนาครุและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : พริกหวนกราฟฟิคจำกัด.
- Gupta, B.L. (2009). Management Competency Based Learining. Ashok Kumar Mittal. India.
- Klecka, L.C., Odell, S.J., Houston, R.W., & McBee, R.H. (2007). Visions for teacher educators: perspectives on the Association of Teacher. Association of Teacher Educators (ATE). United States of America.
- Hong, J.C., Horng, J. S., Lin, C.L., & ChanLin, L.J. (2008). Competency disparity between pre-service teacher education and in-service teaching requirements in Taiwan. *International Journal of Educational Development*. 28, 4-20.
- Koster, B., Brekelmans, M., Korthagen, F., & Wubbels, T. (2005). Quality requirements for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*. 21(2), 157–176.
- Loveleena, R. (2011). *Responsibilities of a Teacher*. Retrieved from <http://www.buzzle.com/articles/responsibilities-of-a-teacher.html>

การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ที่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ*

กนิษฐ์ ศรีเคลือบ**
สุวิมล ว่องวานิช***

ความเป็นมาของการทำวิจัย

การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกนี้ จะเน้นที่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อจัดการเรียนรู้เสร็จแล้ว ก็ต้องใช้การวัดและประเมินผลที่เหมาะสม นอกจากนั้นครูยังต้องพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลกในยุคปัจจุบันอีกด้วย สิ่งแรกสุดที่การจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพได้นั้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพก่อน โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า จะต้องมีการประกันคุณภาพการสอนของครู โดยครูจะต้องมีการเรียนรู้ รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้น งานวิจัยของ สุนันท์ จันทร์เพ็ญ (2552) พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของครูนั้น สามารถทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้นได้ หนึ่งในแรงจูงใจของครู ก็คือ การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลรอบข้าง สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ครูเกิดการยอมรับนับถือ ก็คือ การที่ครูมีวิทยฐานะ นอกจากได้รับการยอมรับนับถือแล้ว ครูยังได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินประจำตำแหน่งอีกด้วย

การได้เลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้นนี้ จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ครูต้องทำเมื่อขอรับการประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะนั้น จะต้องทำความคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานปกติของครู ซึ่งการกิจของครูนักการศึกษาเรียนรู้แล้ว ยังต้องมีภาระต่าง ๆ อีกมากมาย จึงเป็นเรื่องยากมาก ที่จะทำให้ครูได้รับอนุมัติให้เลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกนี้ จะเห็นได้ว่า ภาระหน้าที่ของครูที่ต้องปฏิบัติมีบางอย่างที่สามารถเอื้อต่อการทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะได้ อย่างเช่น การทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกนี้ ถ้ามีความเชื่อมโยงหรืออื่อประโยชน์ต่อครูในการทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะได้นั้น ก็จะเป็นผลดีที่จะเกิดขึ้นกับทั้งตัวครู คือ ครูจะมีแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงเกิดประโยชน์

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา

ในทศวรรษที่ส่อง” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ตามสัญญาเลขที่ RTA5380011

** นิติพงษ์ ยากร สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** ศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กับการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “การปฏิบัติงานของครุภานิ โยนา ยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

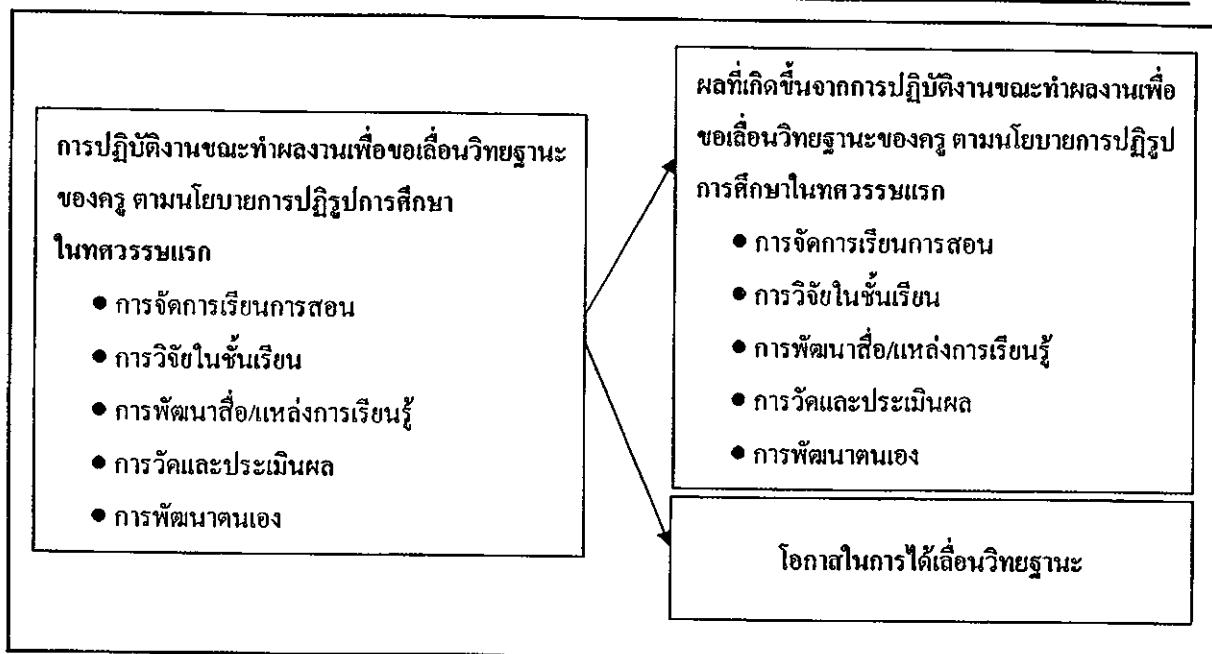
1. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกของครุที่ผ่านและไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกของครุที่ผ่านและไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ
3. เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครุภานิ โยนา ยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ส่งผลต่อโอกาสในการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น ประชากร คือ ครุในเขตกรุงเทพมหานครที่ทำงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นชำนาญการพิเศษ ในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2552 ซึ่งหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเป็นชำนาญการพิเศษนี้ จะมีส่วนที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของครุภานิ โยนา ยการปฏิรูปการศึกษาในส่วนของผลงานวิชาการ ดังนั้นจึงเลือกที่จะศึกษาครุที่ขอเลื่อนวิทยฐานะในตำแหน่งนี้ และเนื้องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกได้กำหนดให้ใช้เหมือนกันทั้งประเทศ จึงสนใจศึกษากับครุเพียงจังหวัดเดียว

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก และหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ พนบฯ มีความเชื่อมโยงกันทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาตนเอง ซึ่งน่าจะส่งผลทำให้ครุสามารถเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้นได้ ด้านการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้แบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามในงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครุที่ดำรงตำแหน่งวิทยฐานะครุชำนาญการ วิทยฐานะครุชำนาญการพิเศษ ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 12,746 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ได้ข้าราชการครุที่ดำรงตำแหน่งวิทยฐานะครุชำนาญการ และวิทยฐานะครุชำนาญการพิเศษ จำนวน 390 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานขณะทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะของครุ ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน โดยเครื่องมือที่ใช้มีคุณภาพในด้านความตรง劲ื้อหา อยู่ระหว่าง 0.500 – 1.000 และมีค่าความเที่ยงทึ่งฉบับเท่ากับ 0.966 และเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสั่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากครุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 409 ฉบับ จากที่ส่งไป 1,200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 34.08 ซึ่งแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมดกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัย แบ่งเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรในงานวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลค่าวัยสถิติอ่อน暮าน เช่น การวิเคราะห์สถิติที่แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent) และการวิเคราะห์ลดด้วยโลจิสติก (Logistic Regression)

สรุปผลวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ มาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 409 คน โดยเป็นครูที่ได้เลื่อนวิทยฐานะ (คศ.3) คิดเป็นร้อยละ 50.856 และไม่ได้เลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) ร้อยละ 49.144 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 79.707) อายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 64.303) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 62.836) ส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (ร้อยละ 62.347) และสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 (ร้อยละ 56.724) พบว่า เป็นครูที่สอนในวิชาภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ตามลำดับ (ร้อยละ 23.515, 15.594 และ 14.851 ตามลำดับ) และครูที่สอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 2.475) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พบว่า ครูที่ผ่าน คศ.3 และไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่ละรูปแบบในระดับที่ใกล้เคียงกันและอยู่ในระดับมาก โดยครูทั้งสองกลุ่ม ใช้การสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายมากที่สุด รองลงมาคือ มีการสอนโดยใช้กระบวนการกรุ่น และใช้การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานน้อยที่สุด

การวิจัยในชั้นเรียน ครูที่ผ่าน คศ. 3 และไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) มีการปฏิบัติงานในด้านการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก พบว่า ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะมีการวิจัยในร่องรอยการพัฒนานวัตกรรมสื่อ วิธีสอนวิธีใหม่ และคู่มือการเรียน มากกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ แต่ในส่วนการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่ควรพัฒนาของนักเรียน ครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะมีการปฏิบัติมากกว่า

การใช้และพัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ พบว่า ครูที่ผ่าน คศ.3 และไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) มีการปฏิบัติงานในด้านการใช้และพัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก พบว่า ครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะมีการใช้สื่อ IT ใน การจัดการเรียนการสอน และการสร้างแหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน มากกว่าครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ แต่ในส่วนการสร้างแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะมีการปฏิบัติมากกว่า

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การปฏิบัติงานของครูในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูที่ผ่าน คศ.3 และไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) ใช้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แต่ละวิชี ในระดับที่ใกล้เคียงกันและอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยครูทั้งสองกลุ่มใช้การประเมินผลสม่ำเสมอควบคู่ไปกับการเรียนการสอน มากที่สุด รองลงมาคือ ใช้วิธีการที่หลากหลาย และใช้การประเมินโดยเพิ่มสะสภผลงานน้อยที่สุด

การพัฒนาตนเอง พนว่า ครูที่ผ่าน กศ.3 และไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) มีการพัฒนาตนเองในแต่ละวิชานะรดับที่ใกล้เคียงกัน และอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยครูใช้การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ และมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านของครูที่ผ่านและไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ พนว่า ครูทั้งสองกลุ่มนี้การปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ครูที่ผ่านและไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ มีระดับการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน การใช้และพัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับเดียวกัน

2. ผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ กศ.3 มีผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สูงกว่า ครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) โดยครูทั้งสองกลุ่มสามารถจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้มากที่สุด รองลงมาคือ สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน และสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาได้น้อยที่สุด

ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ กศ.3 มีผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ โดยครูทั้งสองกลุ่มนี้มีความเข้าใจและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้มากที่สุด รองลงมาคือ สามารถใช้การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างค่อนข้างน้อยที่สุด

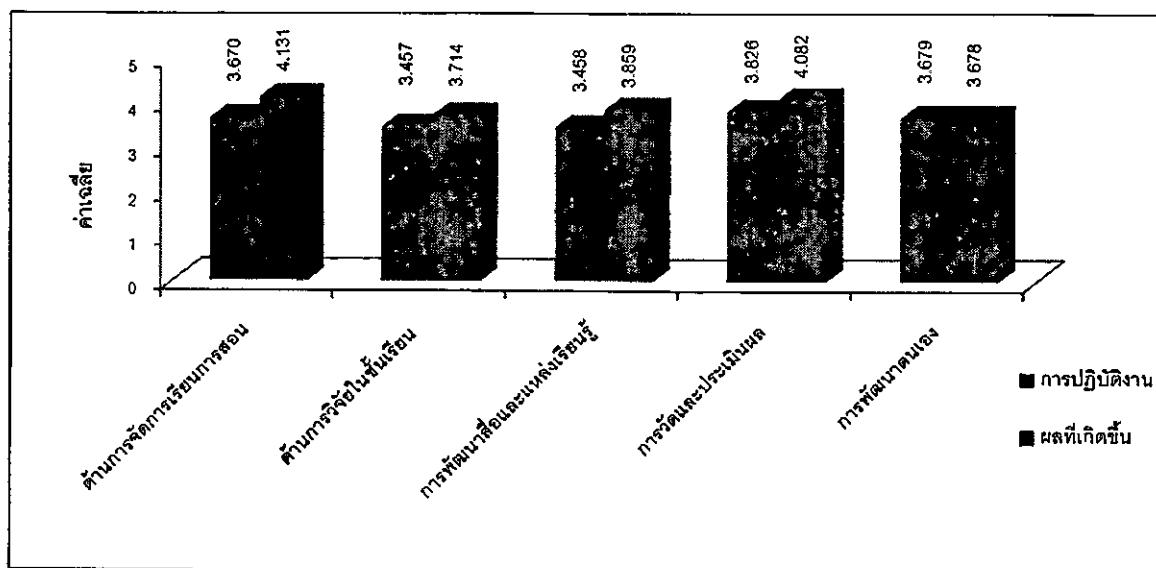
ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ กศ.3 มีผลที่เกิดขึ้นจากการใช้และพัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ สูงกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) ทั้งสองกลุ่มนี้การใช้สื่อการศึกษาเหล่านี้เพื่อการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถผลิตและใช้สื่อการศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายในการจัดการเรียนการสอน และสามารถผลิตและใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนได้น้อยที่สุด

ด้านการวัดและประเมินผล ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ กศ.3 มีผลที่เกิดขึ้นจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สูงกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) โดยครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะสามารถใช้การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงได้มากที่สุด ครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะสามารถใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายได้มากที่สุด และครูทั้งสองกลุ่มสามารถนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้น้อยที่สุด

ด้านการพัฒนาตนเอง ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ กศ.3 มีผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตนเอง สูงกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ (คศ.2) โดยครูทั้งสองกลุ่มสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากที่สุด รองลงมาคือ สามารถจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรฯ ฝ่ายในการจัดการเรียนการสอน ครูทั้งสองกลุ่มนี้ผลเกิดขึ้นในเรื่องนี้อย่างที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ของครูที่ผ่านและไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ พบร่วมกันว่า ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะมีผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง แตกต่างกับครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ครูที่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะจะมีผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานใน 3 ด้าน สูงกว่าครูที่ไม่ผ่านการเลื่อนวิทยฐานะ และครูทั้งสองกลุ่มนี้มีผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในด้านการวิจัยในชั้นเรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เท่ากัน

ภาพ 2 การปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศวรรษแรกของครูขณะทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3. การปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศวรรษแรกที่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ

ผลการวิจัยในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศวรรษแรกทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการเรียนการสอน (2) การวิจัยในชั้นเรียน (3) การพัฒนาสื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ (4) การวัดและประเมินผล และ (5) การพัฒนาตนเอง ว่าสามารถส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้นได้หรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิเคราะห์ด้วย logistic regression ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศวรรษแรกทั้ง 5 ด้าน ไม่ส่งผลต่อโอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้น ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ซึ่งแสดงว่า การปฏิบัติงานของครูขณะทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะในด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัยในห้องเรียน การพัฒนาสื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ไม่สามารถทำให้ครูได้รับอนุมัติให้เลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้นได้

ตาราง 1 การวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ส่งผลต่อ! โอกาสในการได้เลื่อนวิทยฐานะ

ตัวแปร	B	Std. Error	Wald	df	Sig.	Exp(B)
(Constant)	-0.419	0.664	0.398	1	0.528	1.511
การจัดการเรียนการสอน	0.413	0.280	2.177	1	0.140	0.997
การวิจัยในห้องเรียน	-0.003	0.189	0.000	1	0.986	0.804
การพัฒนาสื่อการศึกษา/แหล่งเรียนรู้	-0.218	0.173	1.600	1	0.206	0.896
การวัดและประเมินผล	-0.110	0.285	0.148	1	0.700	1.024
การพัฒนาตนเอง	0.024	0.218	0.012	1	0.912	0.658

Cox & Snell R Square = 0.008, Nagelkerke R Square = 0.011

อภิปรายผลการวิจัย

1. การปฏิบัติงานขณะทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะของครูทั้ง 5 ด้าน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พนว่า ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (ได้รับอนุมัติให้เลื่อนวิทยฐานะ) มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานในทุกด้าน ไม่แตกต่างกับครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการ (ไม่ได้รับอนุมัติให้เลื่อนวิทยฐานะ) ซึ่งแสดงว่าการที่ครูได้รับอนุมัติให้เลื่อนวิทยฐานะนั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก เพราะการที่จะได้รับการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น ครูจะต้องผ่านการประเมินหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงาน ด้านวินัย คุณธรรม และจรรยาบรรณ วิชาชีพ รวมถึงผลที่เกิดขึ้นด้วย แต่การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกนี้มีส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ บุญช่วย กักดี (2551) พนว่า ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และชำนาญการ จะมีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติในด้าน ความสามารถทางวิชาการ ด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และด้านบุคลิกภาพ ก่อนการได้รับการเลื่อนวิทยฐานะ ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อครูได้รับการเลื่อนวิทยฐานะแล้วนั้น จะทำให้ครูมีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

2. การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 5 ด้านนี้ไม่ส่งผลต่อโอกาสในการเลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงว่า นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ

ที่ครูต้องใช้ในการทำผลงาน ดังนั้น ครูที่ต้องการทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ และต้องการที่จะได้รับอนุมัติให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้นนั้น จะต้องมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างไปจากนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษแรก ซึ่งไม่เป็นผลดี เมื่อจากงานวิจัยของ สุนันท์ จันทร์เพ็ญ (2552) พบว่า ควรจะทำให้ครู มีแรงจูงใจในการทำงาน เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของครูมีมากขึ้น แต่เมื่อจากผลวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ครูต้องปฏิบัติอยู่แล้วนั้น ไม่สามารถทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงานได้ กล่าวคือ การได้เลื่อนวิทยฐานะจะทำให้ครูเกิดการ ยอมรับนับถือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจในการทำงาน ดังนั้นทางหน่วยงานระดับนโยบาย ทั้งนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา และหลักเกณฑ์ฯ ควรจะออกแบบนโยบายให้มีความเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กัน อย่างแท้จริง เพื่อที่จะเอื้อให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น และเกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณ ที่ยังไม่มีความลุ่มลึกเท่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการลงพื้นที่ ใช้การสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่มนักศึกษาที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับนโยบาย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งครู เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น และจะทำให้มีประโยชน์ในการปรับปรุง วางแผน พัฒนา นโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่เอื้อต่อการเลื่อนวิทยฐานะของครูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้บ่งบอกว่า นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกนั้น ไม่สามารถเอื้อ ให้ครูสามารถปฏิบัติงานตามนโยบายไปพร้อม ๆ กับการทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะได้ ดังนั้น การกำหนดนโยบายในครั้งต่อไป ควรจะคำนึงถึงความสำคัญในส่วนนี้ เพราะว่ามีครูกระทำการ เพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะนั้น ครูต้องใช้ความทุ่มเทเป็นอย่างมาก และเนื่องจากภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัตินั้น มีมากอยู่แล้ว จึงทำให้การทำการ ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ถ้านโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษต่อไป สามารถทำให้ครูมีการพัฒนาในการปฏิบัติงานไปพร้อม ๆ กับการทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะได้ จะทำให้ครูที่มีวิทยฐานะสูงขึ้น มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น และส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ ในการทำงานเพิ่มขึ้นตามนัดวัย

รายการอ้างอิง

- บุญช่วย กั๊กคี. (2551). การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนและหลังการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การปฏิรูปการศึกษา: วาระแห่งชาติ จากพระราชนูญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สู่การปฏิรูปด้านยุทธศาสตร์ที่จะพาประเทศไทยพ้นวิกฤต. กรุงเทพ: ภาพพิมพ์. สำนักคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2548). หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ. หนังสือ คท 0206.3/ว 25 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ศูนย์ที่ จันทร์เพ็ญ. (2552). การศึกษาการสร้างแรงจูงใจ ที่มีต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานของครูโรงเรียนค崇尚กลันตัน (มีสุวรรณอนุสรณ์) สำนักงานเขตส่วนหลวงกรุงเทพมหานคร.
- Fullan, M. G. (2001). *The new meaning of educational change* (2nd ed.). New York: Teacher college, Colombia University
- Luce, J. A. (1998). Career Ladders: Modifying Teachers' Work to Sustain Motivation. *Educational Journal*.
- Yamane, T. Statistic: An Introductory analysis. Third Edition. Times Printers, Singapore

ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ตามการรับรู้ของครูต้นแบบ

เทียนจันทร์ พานิชย์ผลินไชย*

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ตามการรับรู้ของครูต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบและวิเคราะห์ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูต้นแบบจำนวน 126 คน จำแนกเป็นครูต้นแบบปี 2541 จำนวน 30 คน และครูต้นแบบปี 2542 จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้ได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 67 ข้อ โดยครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้านคือ ด้านทักษะการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนางานวิชาการ ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านพฤติกรรมของครู และด้านมนุษยสัมพันธ์ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาจากผู้เชี่ยวชาญและมีค่าความเที่ยงเท่ากัน .87 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ตามการรับรู้ของครูต้นแบบ โดยใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีตัวประกอบแบบภาพพจน์ (Image Factor Analysis) และหมุนแคนตัวประกอบแบบอโ去找อนอล (Orthogonal Axis Rotation) ด้วยวิธีแวริเมกซ์ (Varimax)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ตามการรับรู้ของครูต้นแบบ พบว่า

1.1 ด้านทักษะการจัดการเรียนการสอน ครูต้นแบบเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1.1.1 วิเคราะห์หลักสูตร ได้ จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติและค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

* รองศาสตราจารย์ ดร. รองคณบดีฝ่ายพัฒนาและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

1.1.2 กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้และพัฒนาความรู้โดยใช้สถานการณ์อย่างหลากหลาย

1.1.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลายรูปแบบตามความถนัด ความสนใจของนักเรียน เป็นรายบุคคล และเลือกเทคนิคหรือวิธีการหรืออันวัตกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านพัฒนางานวิชาการ ครุต้นแบบเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก โดยมีความจำเป็นในระดับสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1.2.1 ศึกษาเอกสาร คำรา และสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาชีพครูเสมอ

1.2.2 วางแผนพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 คิดค้น ผลิต และปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสม

1.3 ด้านบุคลิกภาพของครุ ครุต้นแบบเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความจำเป็นในระดับสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1.3.1 มีความจริงใจต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน

1.3.2 มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงต่องานวิชาการและวิชาชีพ

1.3.3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีจนทำให้นักเรียนเลื่อมใส ศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

1.4 ด้านพฤติกรรมของครุ ครุต้นแบบเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1.4.1 สร้างความรู้สึกเป็นมิตร เป็นที่พึ่งพา และไว้วางใจของศิษย์

1.4.2 กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับคำสอนของตนและวัฒนธรรมประเพณี อันดีงาม

1.4.3 อนุรน สร้างสักลักษณ์ ฝึกฝน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศิษย์อย่างมุ่งมั่น และตั้งใจ

1.5 ด้านนุյยบสัมพันธ์ ครุต้นแบบเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1.5.1 ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานและสถานศึกษา

1.5.2 รู้จักการพูดอย่างสร้างสรรค์และหน้าตาอื่นๆ เช่น แม่มเจ้ม ใส

1.5.3 ร่วมมือปฏิบัติงานกับผู้อื่นในชุมชนเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ

2. ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครุต้นแบบ ตามการรับรู้ ของครุต้นแบบ โดยนำตัวแปรทุกตัวมาวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีเน้นตัวประกอบหลัก (Principle Component) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบorthogonal (Orthogonal Axis Rotation) ด้วยวิธีแวริเมกซ์ (Varimax)

พนว่า ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการได้รับการคัดเลือกเป็นครูด้านแบบ ตามการรับรู้ของครู ด้านแบบ มี 5 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับค่าไอกอน (Eigen Value) ได้ดังนี้

ตัวประกอบที่ 1 บุคลิกภาพและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู

ประกอบด้วยตัวแปร 36 ตัวแปร ตามลำดับ และในแต่ละองค์ประกอบได้เรียงตัวแปร ตามน้ำหนักขององค์ประกอบได้ดังนี้

1. มีความจริงใจต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน
2. มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงต่องานวิชาการและวิชาชีพ
3. สร้างความรู้สึกเป็นมิตร เป็นที่พึงพา และไว้วางใจของศิษย์
4. อบรม สั่งสอน ฝึกฝน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศิษย์ อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ
5. มีความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
6. กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร功德ลึกลับกับคำสอนของตนและวัฒนธรรมประเพณี อันดีงาม
7. รับผิดชอบปฏิบัติงานอย่างขันขันแข็งและรอบคอบ
8. ไม่กระทำสิ่งที่จะทำให้ศิษย์เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ สดีปัญญา อารมณ์ และสังคมของศิษย์
9. อุทิศเวลาเพื่อพัฒนาศิษย์จนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน
10. ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวม
11. มีพุติกรรม การแต่งกาย ภริยา คุณธรรมและจริยธรรม เหมาะสมกับความเป็นครู
12. เผยแพร่วิธีการที่ถูกต้องในการสร้างคุณภาพต่อการจัดการเรียนการสอน
13. มีความรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ สามารถนำแนวคิด มาประยุกต์ใช้ ให้เกิดประโยชน์ แก่ตัวเองและ他人 ได้
14. ระมัดระวังการกระทำและการพูดของตนอยู่เสมอ
15. ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนางาน
16. ปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างที่ดีจนทำให้นักเรียนเลื่อมใส ศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง
17. เป็นผู้นำในการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ
18. เอื้อเพื่อต่อผู้อื่นและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
19. มีความสามารถทางอารมณ์และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ได้
20. มีความกระตือรือร้น ไวต่อการรับรู้ความรู้สึกของสังคม

21. แสดงออกซึ่งนิสัยที่ดี เช่น การประหมัด ชื่อสัตย์ อดทน สามัคคี และมีวินัย
 22. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 23. ร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดจากการกระทำของตนและเพื่อนร่วมงาน
 24. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทาง
 25. วางแผนพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
 26. ให้ความร่วมนือ แนะนำ ปรึกษาแก่เพื่อนครุศาสตร์ โอกาสและความเหมาะสมในการจัดทำรายงานทางวิชาการและการผลิตสื่อการเรียนการสอน
 27. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 28. ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดขององค์กรวิชาชีพ
 29. ร่วมกิจกรรมที่องค์กรวิชาชีพจัดขึ้น
 30. ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 31. ให้ความร่วมนือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานและสถานศึกษา
 32. ชื่นชมในเกียรติและรางวัลที่ได้รับและรักษาคุณค่าไว้อย่างเสมอเดือนอนปaly
 33. มีผลงานทางวิชาการเผยแพร่อยู่เสมอ
 34. เผยแพร่ผลการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ได้ผลแล้วด้วยวิธีการต่าง ๆ
 35. นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
 36. คิดค้น ผลิต และปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
- ตัวประกอบที่ 2 มุขยสัมพันธ์ ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร ดังนี้**
1. รู้จักการพูดอย่างสร้างสรรค์
 2. ร่วมนิยมปฏิบัติงานกับผู้อื่นในชุมชนเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ
 3. ไม่ลุกแกล้งนาจของอารมณ์
 4. หน้าตาเรียบร้อยแจ่มใส
 5. รู้จักการติเพื่อก่อ
 6. สามารถแยกแยะความคล้ายคลึงและความแตกต่างของคนได้
- ตัวประกอบที่ 3 การพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยตัวแปร 7 ตัวแปร ดังนี้**
1. บันทึกฐานะของการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ
 2. บันทึกถ้อยคำและปัญหาของนักเรียนทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน
 3. สามารถกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

4. สามารถวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้อย่างครอบคลุมทุก
จุดมุ่งหมาย

5. สามารถดำเนินการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ได้ตามพัฒนาการ
ที่เป็นจริง

6. สร้างและใช้เครื่องมือวัดผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ได้อย่างถูกต้อง

7. ระบุเป้าหมายของการพัฒนานักเรียน ได้อย่างถูกต้อง

ตัวประกอบที่ 4 ทักษะการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัว เปรียังดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ และพัฒนาความรู้โดยใช้สถานการณ์อย่างหลากหลาย

2. เลือกเทคนิค/วิธีการและวัสดุกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

ได้อย่างเหมาะสม

3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดค้น ผลิต และใช้สื่อการเรียนการสอน

4. จัดให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองและปรับปรุงตนเอง

5. รายงานขั้นตอน วิธีการใช้เทคนิค วิธีการหรืออนวัตกรรมที่นำมาพัฒนาคุณภาพของ
นักเรียน ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

ตัวประกอบที่ 5 การพัฒนางานวิชาการ ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว เปรียังดังนี้

1. เป็นกรรมการ อนุกรรมการ หรือคณะกรรมการขององค์กร สมาคม ชุมชนที่ส่งเสริม
การพัฒนาวิชาชีพครู

2. เป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร สมาคม ชุมชนที่ส่งเสริมการพัฒนา
วิชาชีพครู

3. เป็นวิทยากรการประชุม อบรม สัมมนา หรือกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนา
วิชาชีพครู

4. เป็นผู้จัดทำและเสนอรายงานทางวิชาการในการประชุม อบรม สัมมนา

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

สู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

คิราก พรสีมา และคณะ*

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามหลักของการวิจัยไว้ 4 ข้อ คือ (1) ได้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจทางการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาแล้วมากน้อยเพียงใด สภาพการกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่เขตพื้นที่ วันนี้เป็นอย่างไร (2) ปัญหาและความสำเร็จที่เกิดจากการกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษามีอะไรบ้างและระดับปัญหาความสำเร็จนานมีมากน้อยเพียงใด (3) อะไรคือปัจจัยที่เอื้อหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการกระจายการตัดสินใจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา และ (4) อะไรคือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะทำให้การกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการจัดทำ Focus Group ผู้วิจัยพบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเห็นว่าตนเองสามารถตัดสินใจบริหารจัดการภายในสำนักงาน และสถานศึกษาของตนได้ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณารายค้าน พบว่า สำนักงานและสถานศึกษา เห็นว่าตนเองมีอำนาจการตัดสินใจด้านวิชาการมาก รองลงไปถือ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลมีความเห็นแตกต่างกัน ผู้บริหาร กรรมการ และบุคลากรในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เห็นว่า เขตพื้นที่มีอำนาจตัดสินใจ ด้านบุคลากรในระดับมาก ในขณะที่สถานศึกษาเห็นว่าตนเองมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากร ในระดับปานกลาง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบปัญหาในการดำเนินการกระจายอำนาจ ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป บุลlett ของปัญหาเกิดจากการที่หน่วยงานทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคบังคับกับพฤติกรรม การบริหารแบบรวมอำนาจ ผู้บริหารในส่วนกลางซึ่งคงนิยมสั่งการ และคิดโครงการต่าง ๆ แทน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ใช้พฤติกรรมการบริหารแบบเดิม ๆ ไม่ต่างจากพฤติกรรมก่อนการกระจายอำนาจ ในทำนองเดียวกัน พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ ระดับสถานศึกษาก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง นิยมและชื่นชอบสั่งการและการใช้อำนาจ พฤติกรรม ในชั้นเรียนของครูก็ไม่เปลี่ยน ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงก็ให้ความสำคัญและใส่ใจกับการบริหาร

* ดร.ประยานกรณการศึกษา อดีตรองเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

งานวิชาการในระดับต่อไปนี้ ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากร ห้องด้านงบประมาณและบุคลากร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบความสำเร็จในการกระจายอำนาจการตัดสินใจทางการศึกษาในระดับปานกลาง ความสำเร็จที่เด่นชัดได้แก่ การที่สำนักงานและสถานศึกษามีความสามารถตัดสินใจพัฒนางานแต่ละด้าน ได้ด้วยตนเอง บริหารงานทุกเรื่อง ได้ร่วมเริ่มน้ำหนัก โดยเฉพาะการบริหารงานธุรการ การเงิน และการบริหารงานบุคคล เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความสามารถจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการของตนเอง ได้ กรรมการและอนุกรรมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ส่วนความสำเร็จที่ทำให้เกิดขึ้น ได้ในระดับปานกลาง ได้แก่ การให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล แผนปฏิบัติการ และร่วมพัฒนาคุณภาพของกรรมการ อนุกรรมการ บุคลากรและคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยที่เอื้อให้การกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่สำนักงานและสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในสำนักงานหรือสถานศึกษา การสร้างความพร้อมให้แก่ผู้ที่จะรับเอาอำนาจการตัดสินใจไปปฏิบัติ การเข้าด้วยกันในการบริหาร การสร้างความเป็นมืออาชีพให้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากร การบริหารแบบมีส่วนร่วม การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จประจำปี การประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจและให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสำนักงานหรือสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความไม่พร้อม ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ คู่มือปฏิบัติงาน ความไม่พร้อมของผู้กระจายอำนาจในแต่ละระดับ ความไม่พร้อมด้านงบประมาณ ความไม่พร้อมของบุคลากรผู้รับเอาอำนาจไปปฏิบัติ พฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา บริบท และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา ความไม่ต่อเนื่องของผู้บริหาร วัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กร โดยเฉพาะการคุ้นเคยกับการบริหารจัดการแบบรวมชนชั้นยังด้านมาเป็นเวลานาน การขาดเอกสารภาพในการบริหารของผู้บริหารระดับต่างๆ และความด้อยประสิทธิผลของระบบติดตาม ตรวจสอบประเมินผล และนิเทศ

ขนาดของโรงเรียนอาจเป็นได้ทั้งปัจจัยเอื้อหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของ การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ โรงเรียนขนาดเล็กที่จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ขาดแคลนแบบทุกอย่าง โดยเฉพาะปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครูห้องด้านปริมาณ และคุณภาพ ขาดแคลนกรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและความมุ่งมั่นที่จะทุ่มเท เสียสละ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ขาดแคลนงบประมาณที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมวิชาการ และการพัฒนาบุคลากร ขาดแคลน ตัวร่า สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ทางการเรียนและการสอน ขาดแคลนห้องปฏิบัติการที่ทันสมัยในสาขาวิชาต่างๆ และขาดแคลนความรู้ด้านบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก

จึงหากที่จะบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจได้สำเร็จ ซึ่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากร การบริหารค่อนข้างเพียงพอ และสามารถบริหารจัดการให้สำเร็จได้มากกว่า

ด้วยเหตุที่บริบทภายในและภายนอกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ณ วันที่ มีการกระจายอำนาจแต่กันค่อนข้างมาก จึงจะให้การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้ถือธงนำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพราะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานทางการศึกษาไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ ล้ำพัง รุ่มนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพียงคนเดียวไม่สามารถนำการบริหารแบบกระจายอำนาจมาใช้ กับระบบการศึกษาของไทย ซึ่งเป็นระบบใหญ่และเกี่ยวข้องกับนักเรียนและผู้ปกครองเป็นล้าน ๆ คน ได้สำเร็จ ผู้บริหารประเภทต้องมีเวลาบริหารประเทศนานพอที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเสถียร และยั่งยืน ต้องทำให้ทุกฝ่ายพร้อมที่จะบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจอย่างแท้จริง พร้อมที่จะ รับผิดชอบ พร้อมที่จะทุ่มเทและที่สำคัญการเมืองต้องมองผลประโยชน์ระหว่างประเทศและยังคงของประเทศ ต้องพร้อมที่จะทำให้การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจทางการศึกษาเกิดขึ้น ได้จริง ไม่ก้าวถอยและ แทรกแซงการบริหารหน่วยงานทางการศึกษาที่บริหารจัดการโดยชัดหลักธรรมาภิบาลแล้ว เพื่อให้การ กระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้เสนอแนะเชิงนโยบาย ต่อหน่วยงานทางการศึกษา ดังนี้

1. ควรดำเนินการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ การพัฒนาควรเน้นที่การคุ้ครองย่างความสำเร็จ นำความรู้ที่ได้จากการดูงานมาอภิปราย แลกเปลี่ยน ความเห็นในที่ประชุมสัมมนา และจัดทำแผนปฏิบัติการการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการ ดูงานและสัมมนาไปใช้ มีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้อย่างจริงจัง มีการประเมินผลและให้รางวัล ยกย่องผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ

2. ควรทำโรงเรียนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นด้วยการลดจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กให้เหลือน้อยลง ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งมีทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียนและวัสดุที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นในการบริหาร จัดการอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะได้บริหารจัดการแบบกระจายอำนาจได้สำเร็จ

3. ควรสร้างความพร้อมให้ผู้เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาทุกระดับ ต้องพัฒนา ให้กรรมการ อนุกรรมการ ผู้บริหาร ครุ และบุคลากรทุกคน ทุกระดับ รู้เข้าใจ ให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ให้เห็นความสำคัญ และร่วมเป็นเจ้าของ แผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจทางการศึกษา ร่วมนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ ร่วมประเมินผลการปฏิบัติ และร่วมปรับปรุงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

4. เขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนที่มีความพร้อมค่ากัน ควรได้รับอำนาจการตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการค่ากัน การประเมินความพร้อมของเขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนควร กระทำโดยองค์กรวิชาชีพที่มีความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง

5. ควรพัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศงานให้เข้มแข็ง กำกับ ติดตาม ให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจแต่ละระดับ และแต่ละเรื่อง ทั้งเรื่องวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และ บริหารทั่วไปตัดสินใจอย่างเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารงานบุคคล

6. ควรจัดทำแผนการกระจายอำนาจทางการศึกษาถ่ายทอดแผนการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณูปโภคในท้องที่ โดยคำนึงถึงความพร้อมของเขตพื้นที่การศึกษา และ โรงเรียนเป็นหลัก

7. ควรมีกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาแต่ละเรื่อง แต่ละด้าน แต่ละระดับ แยกต่างหากจากกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณด้านอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่นเดียวกับ กฎหมายว่าด้วยการบริหารงบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยซึ่งมีไว้รองรับ

แนวทางและผลการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา

ในทศวรรษแรก : บทเรียนจากสถานศึกษา*

ศศิธร เขียวกอ**

สุวินดี ว่องวานิช***

ความเป็นนาխของการทำวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษแรก (พ.ศ. 2542 – 2551) มีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาคนไทยทั้งมวลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ให้สังคมไทย เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ เช่น การปฏิรูประบบการเรียนรู้ การปฏิรูประบบโครงสร้าง การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา การปฏิรูปการเงินเพื่อการศึกษา การปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครุ และการปฏิรูประบบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปโดยสำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา (2552) พบว่า มีความสำเร็จในหลายด้าน เช่น การรวมหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวง ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เข้าเป็นหน่วยงานเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย ความสำเร็จในการจัดระบบเบ็ดเสร็จการบริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษา ความสำเร็จในการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็ยังพบปัญหาของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก 9 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/สถานศึกษา (2) ด้านการผลิตและพัฒนาครุ อาจารย์ (3) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมทั้งการกระจายอำนาจ (4) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (5) ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน (6) ด้านการเงินเพื่อการศึกษา (7) ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (8) ด้านกฎหมายการศึกษา และ (9) ด้านการศึกษาตลอดชีวิต

จากการพิจารณาปัญหาทั้ง 9 ด้าน พบผู้วิจัยเห็นว่ามีปัญหา 3 ด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน คือ (1) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/สถานศึกษา (2) ด้านการผลิตและพัฒนาครุ อาจารย์ และ

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ “การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ความสัญญาเลขที่ RTA5380011

** ดร. คุณชานาญกุล โรงเรียนพญาไท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารุงเทพมหานคร

*** ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(3) ค้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมทั้งการกระจายอำนาจ โดยค้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนพบว่า ผลการทดสอบระดับชาติดพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2546 – 2547 และปีการศึกษา 2550 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลัก ต่ำกว่าร้อยละ 50 ขอกเว้นปีการศึกษา 2550 ที่มีเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเท่านั้นที่มีคะแนนสูงกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) : 2550, 2551 และ 2552) ค้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จากผลการประเมินภายนอกรอบสองของ สมศ. ปี 2548 – 2551 พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 22,425 แห่ง มีการจัดการศึกษาได้มาตรฐาน ร้อยละ 79.7 และต้องได้รับการพัฒนา ร้อยละ 20.3 ด้านการผลิตและพัฒนาครุภาระ ผนกรากเด่นคงทึ้งเชิงปริมาณและคุณภาพในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาประมาณ 60,000 คน ค้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมทั้งการกระจายอำนาจ พนักงานราชการกระจายอำนาจสู่เบ็ดพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการทำหน้าที่น้อย ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เป็นผู้นำทางวิชาการ

ผลความสำเร็จและปัญหาที่เกิดในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกเหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่ออย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงควร มีการศึกษาว่า ความสำเร็จและปัญหาดังกล่าวเกิดจากแนวทางการดำเนินการและกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างไร ในการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งต่อโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และแนวทางการดำเนินการ และกลยุทธ์ที่สถานศึกษาต่างๆ ใช้ขับเคลื่อนกันภายในสถานศึกษาเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ในการจัดทำกลยุทธ์ วิธีการต่างๆ ในการส่งเสริมให้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) ประสบความสำเร็จมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทาง ผลการขับเคลื่อนนโยบาย ปัญหา และอุปสรรคของการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกของหน่วยปฏิบัติระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่สุพรรณบุรี กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และเพชรบุรี

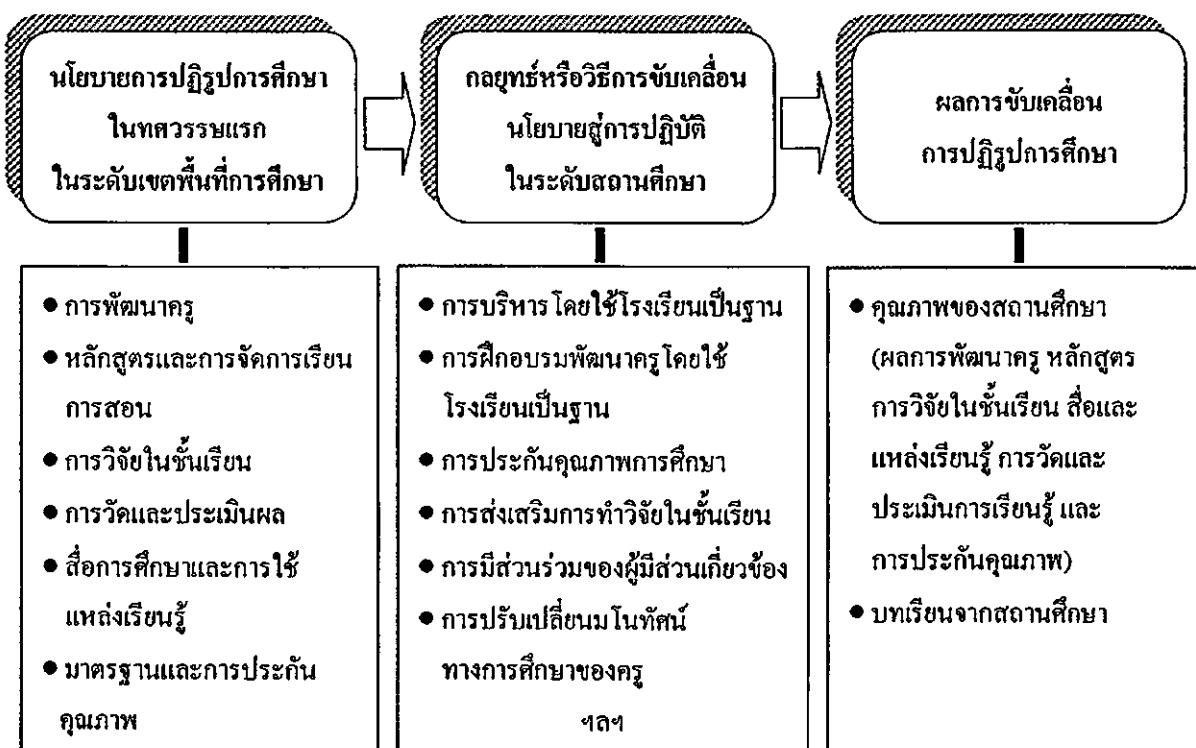
กรอบแนวคิดการวิจัย

สิ่งสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ คือ การกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง เหมาะสม และการนำนโยบายเหล่านี้สู่การปฏิบัติ (Barber, 2009) ผลการศึกษาความแตกต่างของ

วัตถุประสงค์ของแผนและผลการนำแผนไปปฏิบัติของ Pressman และ Wildavsky (1973 cited in Pressman & Wildavsky, 1979) พบว่า ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ผู้กำหนดคนนโยบายไม่เข้าใจความซับซ้อนของการทำงานประสานกันระหว่างกิจกรรมในแผนงาน รวมทั้งความหลากหลายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และสูญเสียการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความล้มเหลว หากนโยบายและแผนปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นไม่มีความสอดคล้องและไม่มีความเป็นเหตุเป็นผลกันระหว่างนโยบายและผลลัพธ์ที่ต้องการ

จากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปโดยสำนักงานเลขานุการศึกษา (2552) พบว่า พบปัญหาของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก 9 ด้าน โดยมีปัญหา 3 ด้านที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน คือ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/สถานศึกษา 2) ด้านการผลิตและพัฒนาครุภาระ และ 3) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมทั้งการกระจายอำนาจ โดยระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญของการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ 1) หลักสูตรการเรียนการสอน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผล 4) การขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาครุภาระที่เกิดความช้าช้อน เนื่องจากขาดการประสานแผนในการพัฒนาครุภาระ ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การขาดการติดตามประเมินผลการพัฒนาครุภาระ รวมทั้งการขาดแผนและกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง 6) การขาดความรู้ความสามารถที่เพียงพอในการนำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 7) การขาดการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นประจักษ์พยานเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ สาเหตุดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากพหุกรณีศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดจากภาคต่างๆ โดย สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2546) พบว่า ครุภาระและผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในระดับที่ถือว่าสูงมาก แต่เมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในผู้เรียนพบว่าซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

จากการศึกษาแนวคิดทดลองและผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามที่ปรากฏในแผนภาพ 1 นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่สถานศึกษาใช้เป็นกรอบในการปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 6 ด้าน ถูกกำหนดจากหน่วยงานระดับนโยบาย ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวไปยังหน่วยปฏิบัติระดับสถานศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการส่งต่อนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา การวางแผนการการทำงาน และกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาเป็นสำคัญ การใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายและ การปฏิบัติอย่างจริงจัง บนพื้นฐานของ การร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องและการส่งต่อนโยบายที่มีคุณภาพส่งผลทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ดำเนินการช่วง ธันวาคม 2553 ถึง กุมภาพันธ์ 2554 กลุ่มตัวอย่าง เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และเพชรบุรี จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 408 แห่ง ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 1,697 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 392 คน ครุวิชาการ 340 คน และครุผู้สอน 965 คน (2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในพื้นที่ จำนวน 8 แห่ง เลือกมาโดยวิธีสโนว์บอล ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครุ และผู้เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามแนวทางและผลการขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบเติมคำ เลือกตอบ และการตอบสนองรายคุณ ที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ และการเขียนแสดงความคิดเห็น

การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเจิงเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือวิจัย ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 คน ร่วมกันพิจารณา ข้อรายการในแต่ละองค์ประกอบพร้อมด้วยการประชุมวิพากษ์เครื่องมือวิจัยจำนวน 2 ครั้ง โดยมีการปรับปรุง ข้อรายการด้านความเหมาะสม ความครอบคลุม และภาษาที่ใช้ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือในแต่ละตอน ของแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ ในด้านปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในพัฒนาระบบทั่วไป ดำเนินการ ทำการวิเคราะห์คุณภาพ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์เฉลี่ยคร่อนbac โดยมีค่าเท่ากับ 0.796

สำหรับแบบสัมภาษณ์ คณาจารย์ร่วมกันกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่มีความสอดคล้องกับ ประเด็นสำคัญในแบบสอบถาม มีการตรวจสอบคุณภาพของประเด็นการสัมภาษณ์ด้านเนื้หาสาระ ความสมบูรณ์ และความลึกซึ้งของข้อมูลที่จะได้จากการสัมภาษณ์ โดยคณาจารย์จำนวน 2 ครั้ง และผลการตรวจสอบคณาจารย์นี้ความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 2 ครั้ง ดังนั้นประเด็นการสัมภาษณ์ที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้ ช่วยทำให้ได้ข้อมูลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ประเด็นที่ใช้สัมภาษณ์ ได้แก่ แนวทางและกลยุทธ์การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในพัฒนาระบบทั่วไป ปัญหาอุปสรรคของการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในพัฒนาระบบทั่วไป สถานศึกษาและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในครั้งต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวม โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้กับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง พร้อมกับหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 ในส่วนของการสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง ผู้วิจัยประสานความร่วมมือไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านทาง โทรศัพท์เพื่อนัดหมายก่อน แล้วจึงค้นไปสัมภาษณ์ตามสถานที่นัดหมาย รวมระยะเวลาที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือน

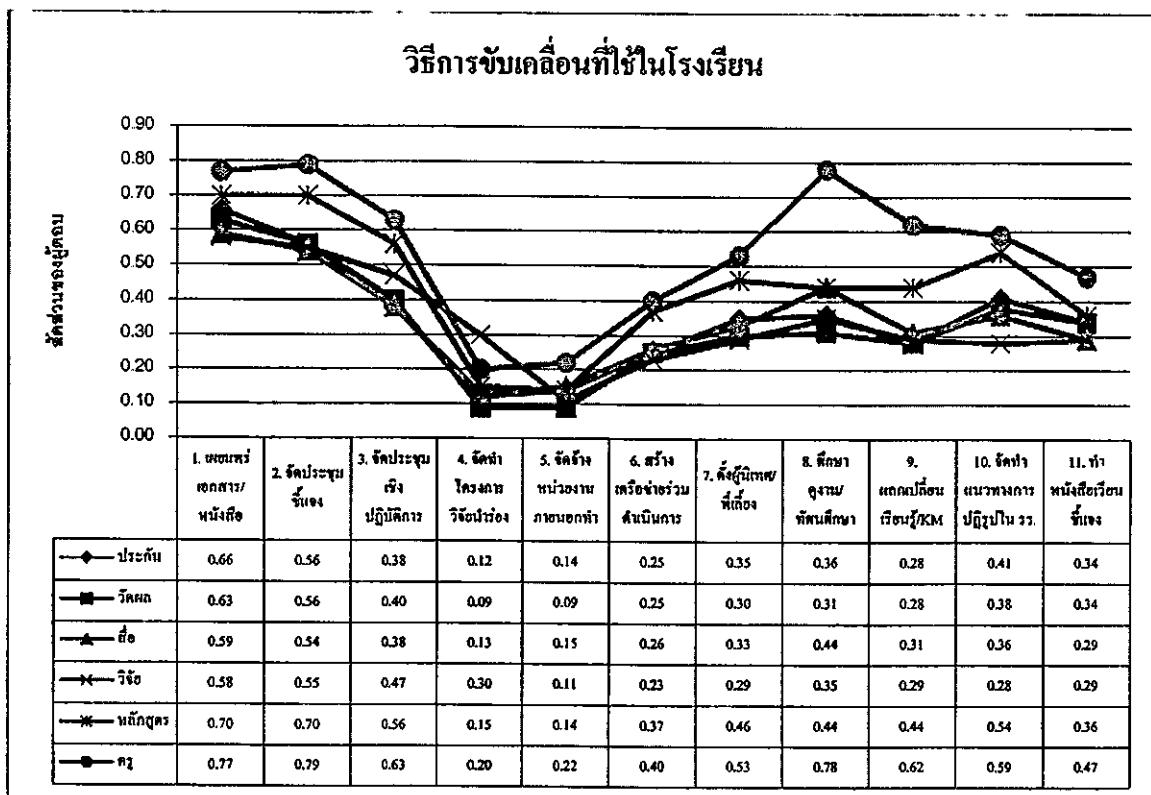
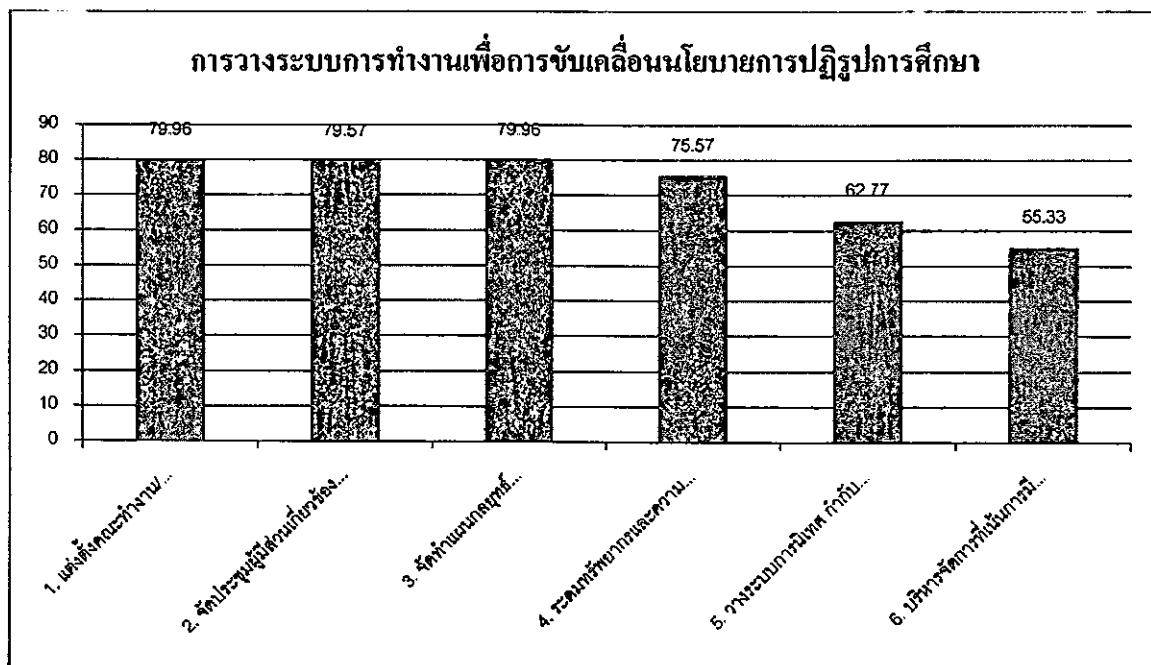
การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สถิติเบื้องต้น ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เมื่อหา

สรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

- การวางแผนการทำงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในพัฒนาระบบทั่วไป ของสถานศึกษา วางแผนการทำงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในพัฒนาระบบทั่วไป ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการ/ คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา และการจัดทำแผนกลยุทธ์ขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูป การศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ การจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมความคิดและวางแผน การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา และใช้วิธีการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

2. แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก สถานศึกษาใช้การเผยแพร่เอกสารหรือหนังสือเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา เป็นการจัดประชุมชี้แจงแก่บุคลากร และตั้งคณะกรรมการ/ทีมนิเทศ/พี่เลี้ยงระดับสถานศึกษา โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดทำโครงการวิจัยนำร่องน้อยที่สุด มีเพียง ด้านการพัฒนาครุฑ์ใช้วิธีนี้พอสมควร การใช้หนังสือเวียนเพื่อชี้แจงมีเพียงด้านการพัฒนาครุและ การพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนที่เลือกใช้วิธีนี้บ้างเพียงเล็กน้อย

แผนภาพ 2 วิธีการขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนในทศวรรษแรก

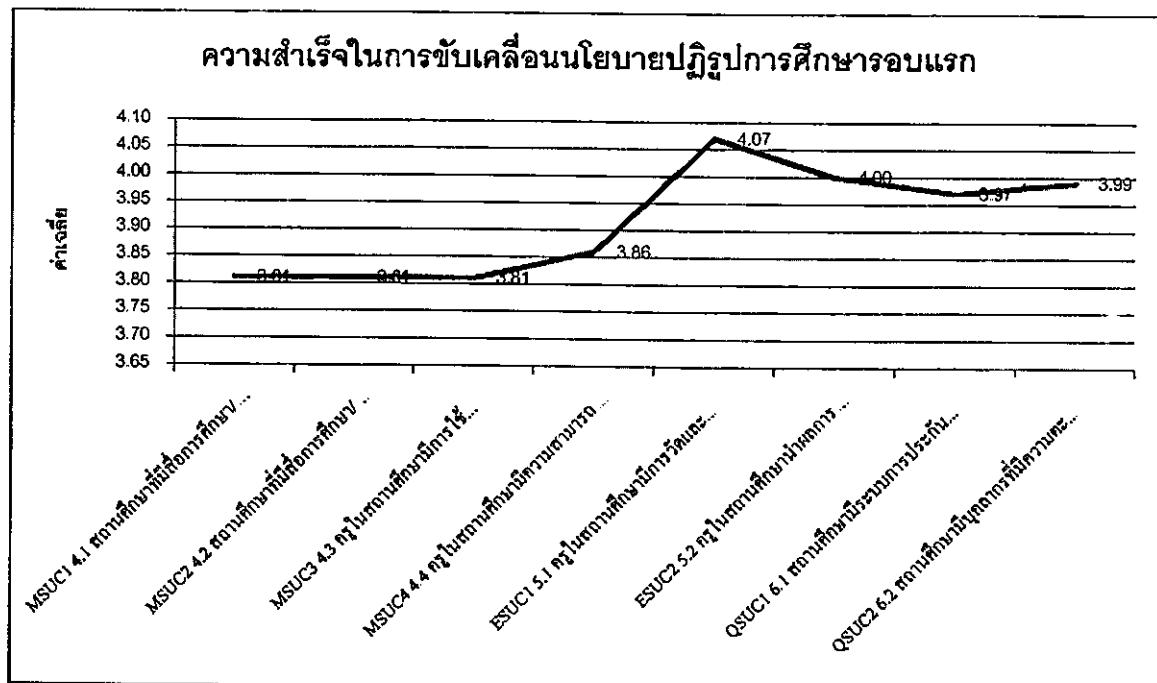
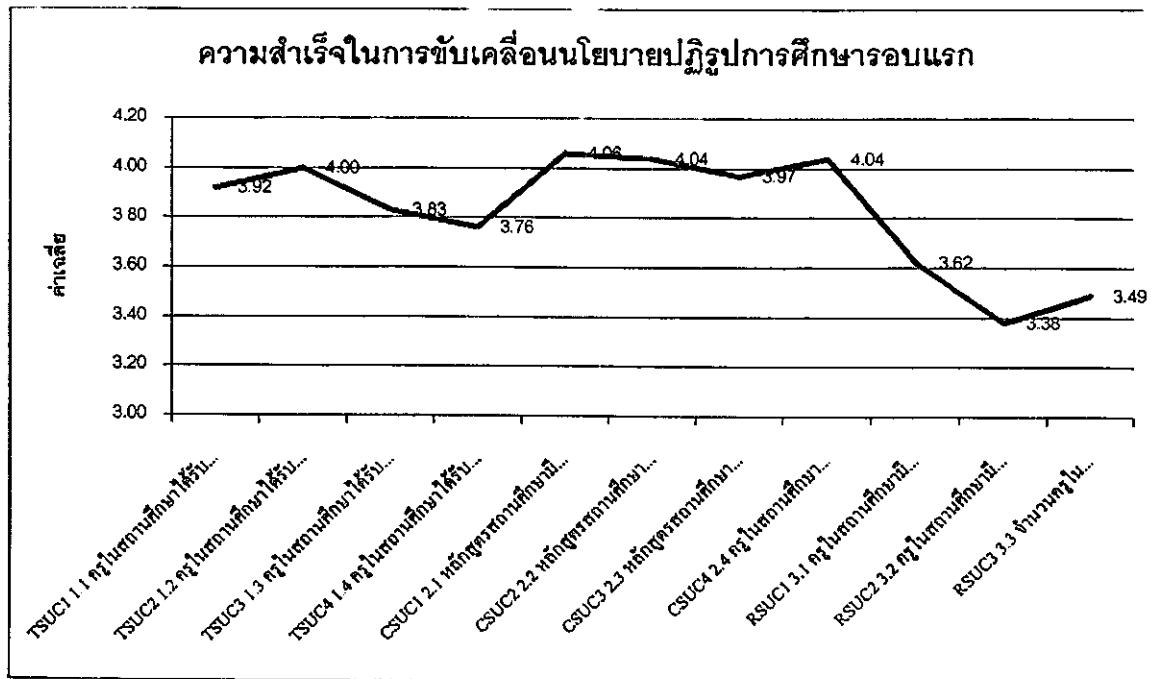
ผลที่ก้านพนจากการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกันในทุกค้าน ตัวอย่างเช่น

“...ทางเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิญโรงเรียนเข้าฟังและรับนโยบายต่าง ๆ เมื่อรับนโยบายจากเขต หมายถึง กดุ่นหัวหน้างานจะมาประชุมกันว่างานนั้นมันเกี่ยวข้องกับกดุ่นงานใดบ้าง ก็จะมอบหมายให้ กดุ่นงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบการนำนโยบายเหล่านั้นขึ้นเคลื่อนลงสู่โรงเรียน...”

“...ช่วงนี้คณะกรรมการศูนย์ฯ ร่วมกับ สพฐ. ผ่านทาง สป.กทม. สมัยนี้ เข้ามาทำ โครงการ วพร. เป็นโครงการวิจัยนำร่องเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งครูในโรงเรียนทุกคนต้องทำวิจัย ในชั้นเรียนที่เน้นเรื่องกระบวนการ...”

3. ผลการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พนว่า ความสำเร็จในการ ขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก (พ.ศ. 2542 – 2551) ด้านการพัฒนาครู หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการศึกษา/แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก

4. ปัญหาอุปสรรคของการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก (1) ด้านการ พัฒนาครู พนว่า หลักสูตรฝึกอบรมไม่ตรงกับความต้องการและไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปด้านครู การขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาครูทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง และรูปแบบการพัฒนา ขาดความหลากหลาย เป็นต้น (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พนว่า ขาดบุคลากร ที่มีความรู้เฉพาะด้าน ขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขาดเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นต้น (3) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน พนว่า ครูขาดความรู้ ทักษะ และมีความกังวลในการทำวิจัย ครูทำวิจัย ในชั้นเรียนน้อยและไม่ต่อเนื่อง และไม่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น (4) ด้านการพัฒนา สื่อการศึกษา/แหล่งการเรียนรู้ พนว่า ครูส่วนใหญ่ขาดการนำเสนอไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) ด้านการวัด และประเมินผล พนว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ เอกสารและคู่มือฯ เพยแพร่ มีจำนวนน้อย เครื่องมือวัดผล ไม่ตรงกับตัวชี้วัด ไม่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นต้น และ (6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พนว่า ครูขาดความรู้/ความตระหนัก กระบวนการประกันคุณภาพภายในขาดความต่อเนื่อง และ ขาดการมีส่วนร่วมของครู

แผนภาพ 3 ความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษารอบแรก

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 การสร้างความตระหนักรถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาควรทำอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้บุคลากรเหล่า่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษามีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการปฏิรูปการศึกษา หากบุคลากรทางการศึกษาเหล่า่านี้เห็นความสำคัญของการปฏิรูปและมีเจตคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ก็จะมีการพัฒนาตนเองทั้งความรู้และการทำงานด้านการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง พัฒนาระบวนการคิดและการทำงานซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาไทย จากการสรุปผลการสัมมนาจะแสดงความคิดเรื่องการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา : การปฏิรูปการเรียนรู้โดยสำนักงานเลขานุการสภากาชาดไทย ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2548 ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนว่า กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักรถึงความสำคัญของการปฏิรูปฯ ให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานตามนโยบายและเข้าใจถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่าง ๆ ที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เนื่องจากมีความเข้าใจที่ตรงกันสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่พบว่า เทคนิคของบุคลากรต่อการปฏิรูปการศึกษารอบแรก และความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับนโยบายปฏิรูปการศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ

ประเด็นที่ 2 แนวทางขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก พนว่า มีแนวทางในการขับเคลื่อนที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เร็วและชัดเจน นอกจากนี้แนวทางการสร้างความเข้าใจด้วยการจัดประชุมชี้แจงความมีการดำเนินงานต่อไปในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เพื่อพบว่า ยังเป็นแนวทางที่ใช้กันในโรงเรียนมากกว่าครึ่งในทุกด้าน (ร้อยละ 56.00) อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัย พนว่า แนวทางการใช้การจัดประชุมผู้สอนอบรมเชิงปฏิบัติการและแนวทางการจัดทำโครงการวิจัยน่าร่องเพื่อให้ความรู้และทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูมีการดำเนินการในระดับสถานศึกษา แต่เมื่อพิจารณาผลการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ พนว่า มีความสำเร็จในระดับปานกลาง แต่ก็น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 5 ประเด็นที่เหลือ และเมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคยังพบว่า ครุยังไม่เข้าใจวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างถูกต้อง รวมทั้งยังไม่บูรณาการการทำวิจัยในชั้นเรียนกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นเรื่องเดียวกัน ใน การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรหาแนวทางอื่น ๆ เสริมความรู้และทักษะในเรื่องดังกล่าวให้ครูเพิ่มเติม เพื่อการทำวิจัยในชั้นเรียนถือเป็นภารกิจหลักของการปฏิบัติงานครู จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูแก่ไปปัญหาและพัฒนานักเรียนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่ถูกต้อง นอกจากการวิจัยในชั้นเรียนแล้ว คณะผู้วิจัยพบว่า ในการปฏิรูปการศึกษารอบแรกในระดับสถานศึกษา พนว่า มีการขับเคลื่อนประเด็น

เรื่องการประกันคุณภาพน้อย หน่วยงานต้นสังกัดจึงควรเข้ามาดูแลส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจและการทราบถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ประเด็นที่ 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารูปแบบการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับความต้องการของครู แม้ว่าผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่าในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกให้ความสำคัญกับ การพัฒนาครูโดยมีการขับเคลื่อนในหลายแนวทาง แต่จากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูป โดยสำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา (2552) ยังพบปัญหาของการปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะปัญหา ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูป โดยพบว่า มีสถานศึกษาที่จัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพียงร้อยละ 39.2 ใน การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษ ที่สอง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ หากพิจารณาผลการวิจัย เกี่ยวกับปัญหาที่พบในการพัฒนาครูที่ในระดับสถานศึกษา คณะผู้วิจัยพบความเห็นที่สอดคล้องกันคือ หลักสูตรการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู หลักสูตรการฝึกอบรมขาดความต่อเนื่อง ตลอดจนไม่มีการนำผลของการฝึกอบรมไปใช้ในการทำงานจริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการพิจารณา รูปแบบการพัฒนาครูแบบใหม่ที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เพราะการฝึกอบรมครูแบบดั้งเดิมไม่ประสบ ผลสำเร็จในเบื้องต้นการนำความรู้ลงสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร เนียกอ (2552) จึงควร มีการหารูปแบบการพัฒนาครูแบบใหม่ เช่น การนำการฝึกอบรมครูแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ ในการฝึกอบรมในประเด็นที่หน่วยงานต้นสังกัดต้องการนำสู่การปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัย ยังชี้ให้เห็นว่า การนิเทศติดตามอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสนับสนุนก็เป็นแนวทางที่สำคัญอีกแนวทางหนึ่ง ในการที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. นโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษาควรสร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนักรู้ครูเห็นความสำคัญ และร่วมกับปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน
2. การใช้กระบวนการนิเทศติดตาม ให้ความช่วยเหลือจากกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงาน ต้นสังกัดอย่างจริงจัง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะกระตุ้นการทำงานของสถานศึกษาได้ดี
3. ควรจัดทำจำนวนครูให้เพียงพอต่อจำนวนห้องเรียน มีจำนวนชั่วโมงสอนที่เหมาะสม สำหรับการสอน การตรวจงาน และการเตรียมการสอน ลดการดึงครูออกจากห้องเรียน
4. การพัฒนาครูต้องมีระบบ มีเป้าหมาย มีความต่อเนื่อง มีความทั่วถึง มีโอกาสในการพัฒนา ตนเองอย่างเท่าเทียมกัน มีรูปแบบที่หลากหลายที่สอดคล้องกับความต้องการของครู
5. กระทรวงศึกษาธิการควรดึงความร่วมมือจากหลายฝ่ายให้เข้ามาร่วมกับปฎิรูปการศึกษาไทย อย่างจริงจังและหลากหลายรูปแบบ ให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการร่วมกันพัฒนาการศึกษาไทยอย่าง เป็นรูปธรรม

รายการอ้างอิง

- สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนาศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542 - 2551). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น ศศิธร เนียวกอร์. (2552). การพัฒนาสมรรถภาพด้านการประเมินสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา: การเปรียบเทียบผลการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรมครูแบบดั้งเดิมและแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัจจุบัน. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2551- มีนาคม 2552.
- ศุภมงคล วงศ์วิเศษ และนงลักษณ์ วิรัชรัช. (2546). รายงานการประเมินการปฏิรูปการศึกษา จังหวัดพัทลุง: พฤกษาศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนาศึกษา.
- Barber, M. (2009). From system effectiveness to system improvement. In A. Hargreaves & M. Fullan (Eds.). *Change wars* (pp. 71-94). Bloomington, IN: Solution Tree.
- Pressman, J.L. and Wildavsky, A.B. (1979). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland*. London: University of California Press.
- Pressman, J. & Wildavsky, A. (1973) *Implementation. How Great Expectations in Washington are Dashed in Oakland*, Berkeley, CA: University of California Press.

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการพัฒนาวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาครู ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา*

อัจตรา ประเสริฐสิน**
สุวิมล ว่องวาณิช***

ความเป็นมาของการทำวิจัย

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาการศึกษา และพัฒนาผู้เรียน และก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาระดับสำคัญในประเทศ การพัฒนาครูซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานเลขานุการสถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นักวิจัยและนักวิชาการทางการศึกษาต่างให้ความสนใจศึกษาหาแนวทางการพัฒนาครูในรูปของนวัตกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูที่ดำเนินการโดยนิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา เป็นงานวิจัยอิอกคุณที่มุ่งศึกษาเพื่อสำรวจหาความรู้ ความจริง ข้อค้นพบ เพื่อให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครู จากการสำรวจงานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2552) พบว่า มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่มุ่งศึกษาและพัฒนาวัตกรรม เทคนิควิธีการ สำหรับนำไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาครูและประสิทธิภาพในการทำงานของครูอย่างหลากหลาย ซึ่งหากนำไปใช้แล้วจะช่วยลดภาระการทำงานของครู จึงทำให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครู

ปัจจุบันวิธีการการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยแบบการวิเคราะห์ชาติพันธ์ วรรณนาอภินาน (meta – ethnography analysis) เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปความรู้ที่เป็นข้อค้นพบในภาพรวมจากการวิจัยทุกรายงาน และความรู้ที่มีความกว้างขวาง ลุ่มลึก มากกว่าข้อค้นพบจากผลงานวิจัยทุกรายงาน ซึ่งหากนำความรู้ที่ได้มาจากการสังเคราะห์เบรียบที่บันทึกไว้ที่ศึกษาไปญูหาวิจัยเดียวกัน ว่าผลการวิจัยแตกต่างกันเนื่องจากคุณลักษณะใดของงานวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบจากการวิจัยภายใต้เงื่อนไขและบริบทการวิจัย

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ตามสัญญาเลขที่ RTA5380011

** อาจารย์ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ กรุงเทพฯ

*** ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่แตกต่างกัน จากความสำคัญของการพัฒนาครูและประโยชน์ที่จะได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัย คือกล่าว การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้มีการสังเคราะห์งานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2552 ผลที่ได้ จากการวิจัยในภาพรวม จะเป็นแนวทางเบื้องต้นของข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพการทำวิจัยด้านการพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อวงการศึกษา และขั้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยต่อไป โดยเฉพาะเรื่องทิศทางและมิติ ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กับการพัฒนาครูที่ต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยและสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการ พัฒนาครู ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาครู ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัย หมายถึง เอกสารรายงานผลการศึกษา/แสดงความรู้ความจริงด้วยวิธีการทำวิทยาศาสตร์ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ ที่ทำโดยนิสิตระดับ บัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มุ่งศึกษาและพัฒนาวัตกรรมทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพครูในด้านต่าง ๆ เป็นรายงานวิจัยที่ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2552 ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกมาจำนวน 16 เรื่อง ที่มีผลการวิจัยสมบูรณ์เพียงพอที่จะนำมาสังเคราะห์ด้วยการ วิเคราะห์ภินามหรือการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณภูมินำได้

การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้/ตอบคำถามวิจัยด้วยระเบียบวิธี ทางวิทยาศาสตร์ โดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานี้ ๆ นawiเคราะห์ด้วยวิธีการทำวิทยาศาสตร์ หรือ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และสรุปรวมสาระอย่างมีระบบ ให้ได้คำตอบตามปัญหาวิจัยที่ต้องการ การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณภูมินำ โดยใช้แนวคิด ของ Noblit และ Hare (1988) และใช้การวิเคราะห์แมทริกซ์ผลกระทบไปว ตามแนวคิดของ Gordon (1999)

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง เทคนิค วิธีการ/กลยุทธ์ รูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากแนวคิด หรืออุดมสุขทางการศึกษา ที่นำมาใช้สร้างสรรค์การปฏิรูปด้านการเรียนการสอน รวมถึงด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถเกิดการพัฒนาตนเองและจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้

การพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การวางแผนจัดระบบรูปแบบการพัฒนา ให้ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่สนับสนุนกรอบแนวคิด

การพัฒนาวัตกรรมทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษาในอดีตที่มักถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในด้านการพัฒนาผู้เรียน คือ นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 (สถาบันส่งเสริมการวิจัยการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิรูปทั้งระบบโรงเรียน กล่าวคือ การดำเนินการปฏิรูปในทุกด้านเพื่อให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชน ซึ่งนโยบายและการปฏิรูปตั้งแต่โรงเรียนที่สำคัญที่สุด คือ การปรับแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู (Cooper and colleagues, 1998 อ้างถึงใน สำนักงานเลขานุการศึกษา, 2550) แนวคิดในการพัฒนาวัตกรรมทางการศึกษาจึงได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักการศึกษา และนักวิจัยทางการศึกษา โดยนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของครูมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาครุศาสตร์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานเลขานุการศึกษา (2553) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ แนวโน้มฯ เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครุศาสตร์ใหม่ เพื่อส่งเสริมการผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพ มีสมรรถนะ และปริมาณตรงตามความต้องการของประเทศ ผลจากการสังเคราะห์สมรรถนะครุของไทย โดยสำนักงานเลขานุการศึกษา (2551) ที่กำหนดโดย 3 หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ (1) สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขานุการครุสภาก (2) สถาบันพัฒนาครุ คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ (3) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครุและบุคลากรทางการศึกษา จัดให้เป็น 16 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านการสื่อสาร และการใช้ภาษา (3) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (4) ด้านการจัดการเรียนรู้ (5) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (6) ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน (7) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา (8) ด้านการวัดและการประเมินผล (9) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (10) ด้านจิตวิทยาสำหรับครุ (11) ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (12) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (13) ด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม (14) ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ (15) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และ (16) ด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

การสังเคราะห์งานวิจัย เป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งนักวิจัยนำเสนอรายงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน มาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อสรุปความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่อง ทั้งในด้านผลการวิจัย วิธีการวิจัย และบริบทงานวิจัย รวมทั้งการอธิบายถึงสาเหตุที่มาของความแตกต่างเหล่านั้น ให้ได้อย่างคุณรู้ที่จะสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง (Hunter, Schmidt and Jackson, 1982 ; Glass, McGaw and Smith, 1981 ; นงลักษณ์ วิรชัย, 2542)

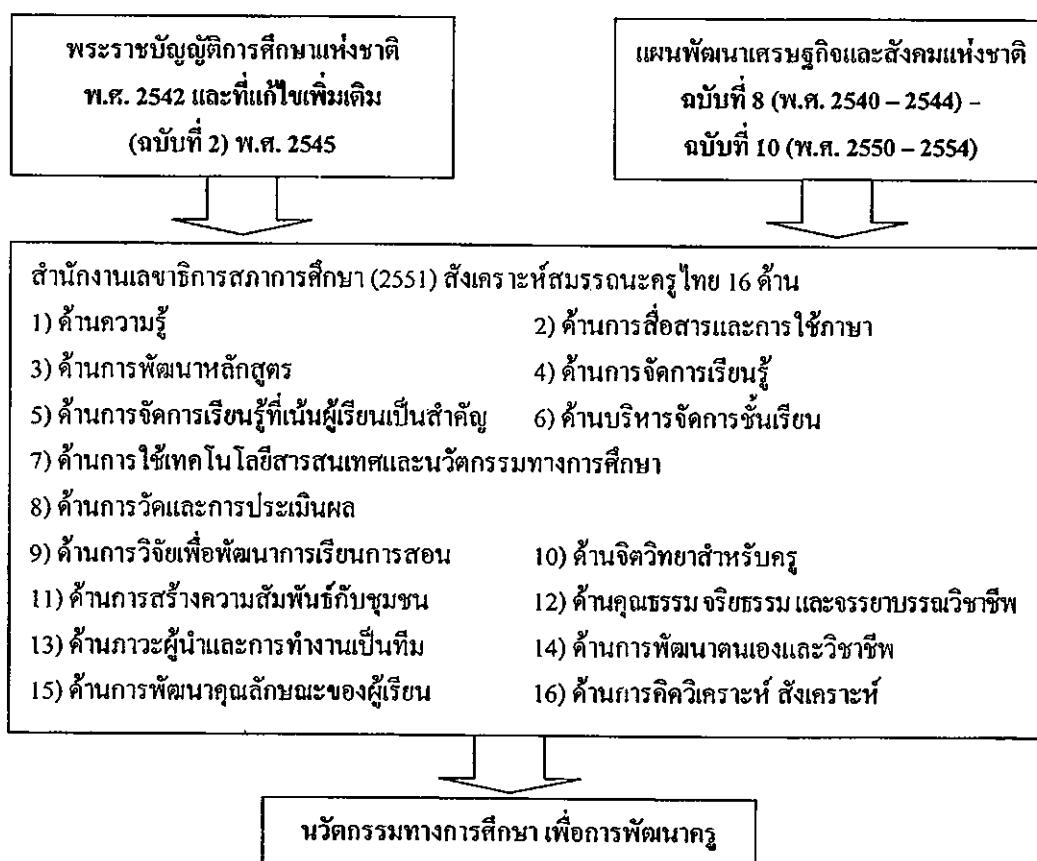
Glass (1976) จัดประเภทงานวิจัยทั้งหมดเป็น 3 ประเภท งานวิจัยประเภทแรก คือ งานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ปฐมนิเทศ (primary analysis) หมายถึง งานวิจัยซึ่งใช้ข้อมูลแหล่งปฐมนิเทศ อันเป็นข้อมูลที่นักวิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีความตรงค่อนข้างสูง งานวิจัยประเภทที่สอง คือ งานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ทุกด้าน (secondary analysis) หมายถึง งานวิจัยซึ่งใช้ข้อมูลแหล่งทุกด้านที่นักวิจัยนำฐานข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้แล้วมาศึกษาวิเคราะห์ จัดว่า เป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นรองงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ปฐมนิเทศ สำหรับงานวิจัยประเภทที่สาม Glass ได้บัญญัติศัพท์คำว่า ‘meta-analysis of research = การวิเคราะห์อภินานงานวิจัย’ เรียกสั้นๆ ว่า ‘meta-analysis = การวิเคราะห์อภินาน’ และอธิบายว่า งานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์อภินาน หมายถึง งานวิจัยที่นักวิจัยใช้รายงานวิจัยเป็นข้อมูล โดยนักวิจัยต้องรวมรวมข้อมูลด้วยตนเองและใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสังเคราะห์สรุปผล ให้เป็นความรู้ใหม่ที่มากกว่าความรู้จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง นารวณ์กัน จัดว่าเป็นงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ปฐมนิเทศประเภทหนึ่ง ซึ่งให้ผลการวิจัยที่เหนือกว่า และลุ่มลึกกว่าผลการวิจัยในงานวิจัยทั่วไป

Glass, McGaw and Smith (1981) Hunter, Schmidt and Jackson (1982) และ Hedges and Olkin (1985) อธิบายไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยแบบดั้งเดิมที่ใช้กันมาในอดีตและซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การสังเคราะห์งานวิจัยแบบบรรยาย (narrative method) เป็นการอ่านและสรุปสาระตามความเข้าใจของนักสังเคราะห์งานวิจัย มีจุดอ่อนตรงที่เป็นวิธีการที่ไม่มีระบบ มีความเป็นอัตโนมัติสูง ให้ผลการสังเคราะห์ที่ขาดความชัดเจน ไม่สามารถทำซ้ำโดยให้ผลเหมือนเดิมได้ จุดอ่อนของการสังเคราะห์งานวิจัยแบบเดิม ทำให้นักวิจัยพยายามพัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยให้เป็นระบบมากขึ้น ได้แก่ การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีนับคะแนนเสียง (vote-counting method) วิธีการประมาณค่าขนาดอิทธิพล (effect size estimation) และวิธีรวมค่าความน่าจะเป็น (probability accumulation) วิธีการเหล่านี้ ให้ความสำคัญกับผลการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งบังเอิญคืออ่อนอยู่มาก ในระยะหลัง นักวิจัยตระหนักรู้ว่า ข้อคิดเห็นสำคัญของงานวิจัย คือ ขนาดอิทธิพล (effect size) อันเป็นค่าสถิติที่เป็นดัชนีมาตรฐาน ซึ่งมีสารสนเทศเกี่ยวกับผลการวิจัยที่สมบูรณ์ จึงได้พัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการรวมค่าขนาดอิทธิพล อันเป็นดัชนีเบ็ดเตล็ดของการวิเคราะห์อภินาน (meta analysis) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กันมากในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณในปัจจุบัน

ต่อมา Noblit and Hare (1988) ได้นำแนวคิดการวิเคราะห์อภินาน ไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและพัฒนาเทคนิคการวิจัยชาติพันธุ์วรรณยาอภินาน (meta-ethnography research) ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมทางการวิจัยเชิงคุณภาพแบบหนึ่ง ที่มีการประยุกต์หลักการวิเคราะห์อภินาน ให้เป็นประโยชน์ในการวิจัยชาติพันธุ์วรรณยา (ethnographic research or ethnography) Noblit and Hare (1988) ซึ่งให้เห็นข้อบกพร่องในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบดั้งเดิมว่า เป็นวิธีการที่ไม่มีระบบ จะทำการสังเคราะห์ซ้ำให้ได้ผลเหมือนเดิมเป็นเรื่องยาก และงานการสังเคราะห์มักจะไม่ครอบคลุมงานวิจัยทั้งหมดที่นำมาสังเคราะห์ ผู้สังเคราะห์มักจะเลือกเฉพาะตอนหรือส่วนที่สนใจ เพื่อปรับปรุง

ข้อบกพร่องดังกล่าว Noblit and Hare จึงได้เสนอวิธีการวิจัย ที่เรียกว่า การวิจัยชาติพันธ์วรรณนาอภิมาน สำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวัดถูปะสังค์ของ การวิจัยชาติพันธ์วรรณนาอภิมาน ตามแนวคิดของ Noblit and Hare (1988) มี 5 ประการ (1) เพื่อปริทัศน์วรรณคดีที่มีการตีความหมายเพิ่มมากขึ้น (2) เพื่อวิพากษ์สิ่งที่เป็นหลักฐานหรือข้อมูลสำหรับการวิจัย (3) เพื่อเปรียบเทียบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างเป็นระบบ ให้ได้ข้อสรุปรวมจากงานวิจัย (4) เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยของนักวิจัยกับงานวิจัยของคนอื่น และ (5) เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยชาติพันธ์วรรณนา

กรอบแนวคิดของการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาครู ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งนำมาสู่ประเด็นที่เป็นปัญหาของงานวิจัยปริญญาบัณฑิต/วิทยานิพนธ์จำนวนมาก ที่นักวิจัย นักวิชาการศึกษามุ่งศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ/ทักษะของครูด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น ควรได้รับการพัฒนาเพื่อการเป็นครูมืออาชีพ อันนำมาสู่การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา วิธีการ/กลยุทธ์ เพื่อนำมาทดลองใช้ และหาประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการสังเคราะห์งานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) การกำหนดวัตถุประสงค์วิจัย
- (2) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีการศึกษา
งานวิจัยกว่า 300 รายการ ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย ปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ปัจจัยหลัก ปัจจัยเชิงผล
คือ การพัฒนาครู รวม 5 ด้าน และแนวทางการสังเคราะห์งานวิจัย
- (3) การรวบรวมและจัดทำนำเสนอในงานวิจัย โดยคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัตกรรม
ทางการศึกษา และได้งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 16 เล่ม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่จะนำเสนอ
วิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน
- (4) การสร้าง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และการรวบรวมข้อมูล
- (5) การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน เพื่อให้ได้กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล
จากงานวิจัยเชิงคุณภาพ
- (6) การวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน ประกอบด้วย
 - (6.1) การอ่านรายงาน การกำหนดอุปถัมภ์ การแปลความหมายอุปถัมภ์ การศึกษา
ความแตกต่างของอุปถัมภ์ และการสรุปให้ได้อย่างถูกต้อง
 - (6.2) การระบุความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ ปัจจัยเชิงกระบวนการ
และการสรุปผลการให้รหัส การวิเคราะห์เมทริกซ์ผลกระทบไปวิว และการวิเคราะห์ผลกระทบไปวิว
และสร้างโมเดลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ
- (7) การสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้

เมื่อพิจารณา ปัจจัยกระบวนการหรือนิเวศกรรมทางการศึกษา ใน การพัฒนาครู พบว่า มี 15 รูปแบบ
โดยขั้นกิจกรรมตามแนวคิดดังนี้

(1) แนวคิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 10 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาผ่านบทเรียน
การจัดการความรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียน เทคนิคแผนที่ผลลัพธ์ การคิดตามแนวทางทฤษฎีสติปัญญาสามครั้ง
การออกแบบชั้นเรียน และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การเสริมสร้างพลังอำนาจด้วยแนวคิด
นิโไฮแมนนิส การเสริมพลังอำนาจครู การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกระบวนการเรียนรู้
จากการปฏิบัติผ่านการเขียน

(2) แนวคิดการประเมิน 3 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินเสริมพลังอำนาจ การประเมินแบบ 360 องศา
และวงจรเรียนรู้แบบเชิงวน อี โดยใช้แบบตรวจสอบรายการการประเมินหลัก

(3) แนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมครู 2 รูปแบบ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามหลักก้าวตามนิตร และการปรับปรุงการพูด โดยใช้เทคนิคการลักษณะ

เมื่อพิจารณา ปัจจัยด้านผลลัพธ์ คือ การพัฒนาครู ประกอบด้วย ประเด็นที่แสดงถึงสมรรถภาพ และคุณลักษณะของครูที่ควรได้รับการพัฒนา รวม 5 ด้าน คือ (1) สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน (2) ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ (3) ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (4) ความรู้ความเข้าใจและทักษะในกระบวนการประเมินการจัดการเรียนรู้ และ (5) ครุกิจการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายในตนและระหว่างเพื่อนครู

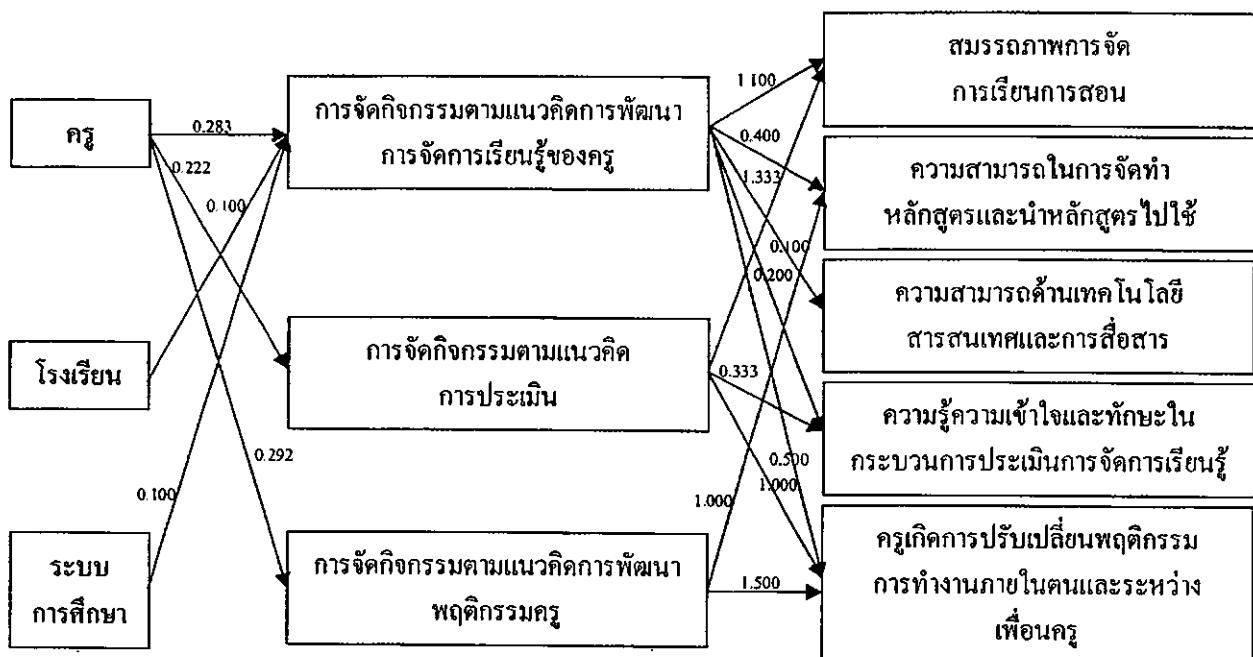
นวัตกรรมทางการเรียนการสอน (ปัจจัยกระบวนการ) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูทั้ง 5 ด้าน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในการพัฒนาครูด้านสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายในตนและระหว่างเพื่อนครู ด้านความสามารถในการจัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ และด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะในกระบวนการประเมินการจัดการเรียนรู้ และด้านความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามลำดับ โดยนวัตกรรมทางการศึกษาที่นิยมนิยมนำมาใช้ในการพัฒนาครูมากที่สุด คือ การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน การประเมินแบบ 360 องศา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามหลักก้าวตามนิตร และการเสริมพลังอำนาจครู ตามลำดับ

การคำนวณค่าขนาดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุ รวม 31 ปัจจัย กับผลการพัฒนาครู ทั้ง 5 ด้าน จากการหาค่าเฉลี่ยขนาดความสัมพันธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เมทริกซ์ผลกระบท ให้ว่า ค่าเฉลี่ยที่ได้มีช่วงคะแนน 0.00 – 2.00 ใช้หลักการแปลความหมายขนาดความสัมพันธ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย สะท้อนพันธ์ 0.00 – 0.50 คือ ขนาดความสัมพันธ์ต่ำ 0.50 – 1.50 คือ ขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง และ 1.51 – 2.00 คือ ขนาดความสัมพันธ์สูง ผลคำนวณค่าขนาดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุดังกล่าว ได้ผลดังตาราง 1 และภาพ 2

ตาราง 1 การวิเคราะห์เน็ทริกซ์ผลกระทบไขว้ (Cross - impact matrix analysis) ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ (cause and effect)

ปัจจัยเชิงผล	ปัจจัยเชิงสาเหตุ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. ครู (ปัจจัยนำเข้า 1)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. โรงเรียน (ปัจจัยนำเข้า 2)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. ระบบการศึกษา (ปัจจัยนำเข้า 3)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. การจัดกิจกรรมตามแนวคิด การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของครู (กระบวนการ 1)	0.283	0.100	0.100	0	0	0	0	0	0	0	0
5. การจัดกิจกรรมตามแนวคิด การประเมิน (กระบวนการ 2)	0.222	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. การจัดกิจกรรมตามแนวคิด การพัฒนาพฤติกรรมครู (กระบวนการ 3)	0.292	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. สมรรถภาพการจัดการเรียน การสอน (ผลลัพธ์ 1)	0	0	0	1.100	1.333	0	0	0	0	0	0
8. ความสามารถในการซักทำ หลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ (ผลลัพธ์ 2)	0	0	0	0.400	0	1.000	0	0	0	0	0
9. ความสามารถด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (ผลลัพธ์ 3)	0	0	0	0.100	0	0	0	0	0	0	0
10. ความรู้ความเข้าใจและทักษะ [*] ในกระบวนการประเมิน การจัดการเรียนรู้ (ผลลัพธ์ 4)	0	0	0	0.200	0.333	0	0	0	0	0	0
11. ครุเกิดการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการทำงานภายใน ตนและระหว่างเพื่อนครู (ผลลัพธ์ 5)	0	0	0	0.500	1.000	1.500	0	0	0	0	0

ภาพ 2 โนมเดลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์

จากการงานหาความสัมพันธ์และภาพ โนมเดลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์การพัฒนาวัสดุกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาครู พบว่า ปัจจัยนำเข้าที่มีอิทธิพลในระดับต่ำ ต่อปัจจัยต่าง ๆ 3 ปัจจัย ได้แก่ ครู ส่งผลต่อกระบวนการ 3 ปัจจัย คือ การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครู การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการประเมิน และการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนา พฤติกรรมครู และปัจจัยนำเข้าที่มีอิทธิพลในระดับปานกลางต่อปัจจัยต่าง ๆ 2 ปัจจัย ได้แก่ โรงเรียน และระบบการศึกษา ส่งผลต่อกระบวนการ 1 ปัจจัย คือ การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครู ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการที่มีอิทธิพลในระดับต่ำต่อปัจจัยต่าง ๆ 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูส่งผลต่อผลลัพธ์ 4 ปัจจัย คือ ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจและทักษะในกระบวนการประเมินการจัดการเรียนรู้ และครูเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายใต้แรงกดดันและแรงบันดาลใจ รวมถึงความต้องการที่จะพัฒนา自己 และ (2) การจัดกิจกรรมตามแนวคิด การประเมินส่งผลต่อผลลัพธ์ 1 ปัจจัย คือ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประเมิน การจัดการเรียนรู้ ขณะที่ปัจจัยด้านกระบวนการที่มีอิทธิพลในระดับปานกลางต่อปัจจัยต่าง ๆ 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูส่งผลต่อผลลัพธ์ 1 ปัจจัย คือ สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน (2) การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการประเมินส่งผลต่อผลลัพธ์ 2 ปัจจัย คือ สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน และครูเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน

ภายในตนและระหว่างเพื่อนครู และ (3) การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมครูส่งผลต่อผลลัพธ์ 2 ปัจจัย คือ ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ และครูเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายในตนและระหว่างเพื่อนครู

การอภิปรายผล

งานวิจัยที่นำเสนอสังเคราะห์ครั้งนี้ มีจำนวน 16 เล่ม ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ชาติพันธ์วรรณนาอภิมานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ นับว่าพอเพียงด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับความหลากหลายของงานวิจัยมิใช่ปริมาณงานวิจัย Noblit and Hare (1988) กล่าวว่า ตามหลักการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ชาติพันธ์วรรณนาอภิมาน จำนวนงานวิจัยเชิงคุณภาพที่นำมาสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ชาติพันธ์วรรณนาอภิมาน ไม่จำเป็นต้องมีจำนวนมาก เพราะเป้าหมายของการวิเคราะห์ชาติพันธ์วรรณนาอภิมานคืองานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระหลากหลายแตกต่างกัน ครอบคลุมประเด็นตามแนวคิดทฤษฎี มิใช่ต้องมีจำนวนเล่นมาก ประการที่สอง ประเด็นหลักหรืออุปถักรษณ์ (metaphor) มีจำนวนมากพอสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลสารสนเทศมีปริมาณมากพอ ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็น ได้ปัจจัยนำเข้า 3 ปัจจัยหลัก 16 ปัจจัยย่อย กระบวนการ 3 ปัจจัยหลัก 15 ปัจจัยย่อย และผลลัพธ์ 5 ปัจจัยหลัก 5 ปัจจัยย่อย ซึ่งครอบคลุมสาระเกี่ยวกับการพัฒนาวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาใช้ในการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทำให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่มีความสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. แนวโน้มนายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย

ปัจจัยเกี่ยวข้องกับหลักการจัดการศึกษาทั่วไป ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาและการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาป้องกันที่เกี่ยวข้องกับหลักการจัดการศึกษาทั่วไป สืบเนื่องจากในปัจจุบันครูยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ภายหลังการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา จึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของครู สร้างเสริมบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู ให้ความสำคัญกับการจัดระบบความรู้ของครู ขยายโอกาสให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ

ปัจจัยด้านลักษณะและกระบวนการของผู้บริหาร ผลจากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการพัฒนาครู คือ ลักษณะและกระบวนการของผู้บริหาร ปัจจัยที่พบจากการสังเคราะห์งานวิจัย คือ การขาดการให้ความช่วยเหลือแก่ครู และขาดการกำหนดควาสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูที่ชัดเจน ดังนี้ (1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี เห็นความสำคัญของการพัฒนาครู ที่จะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับการพัฒนาครูและการพัฒนาระบบการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/การพัฒนาครู เสริมสร้างบรรยายการที่ดีในการทำงาน และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาครูอย่างเต็มความสามารถ (3) ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาครู/อาจารย์ให้ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะทักษะการวางแผน/ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทักษะความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทักษะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

ปัจจัยด้านลักษณะและกระบวนการของครู/อาจารย์ ผลจากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาครู คือ การเริ่มค่วยตัวของครูเอง ดังนี้ (1) ครู/อาจารย์ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถนัก และเห็นความสำคัญในวิชาชีพของตน มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ฝึกความรู้ทางวิชาการและปรับเปลี่ยนใหม่ ๆ สามารถปรับแนวคิด ความเชื่อ หรือพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม (2) ครู/อาจารย์ต้องเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ (3) ครู/อาจารย์ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ สามารถวางแผนการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นลำดับขั้น มีความรู้และเข้าใจในเนื้อหาสาระที่สอนเป็นอย่างดี สามารถจัดทำ/พัฒนาและนำหลักสูตรใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไปใช้ได้

2. แนวโน้มนายเพื่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

ผู้บริหารหรือหัวหน้างานต้องมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน โดยเปิดโอกาสให้ครูที่มีความพร้อมได้ไปศึกษาดูงาน อบรม สนับสนุน ทำวิจัย หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา/การใช้นวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การฝึกอบรมความรู้เรื่อง IT เทคนิคการทำวิจัยในชั้นเรียน ให้ครูได้รับความรู้ใหม่และแนวทางการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ให้สามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้ด้วยตนเองและนำมายกระดับให้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ผู้บริหารจัดให้ครูมีการประเมินสมรรถนะของตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสำรวจและตรวจสอบประสิทธิภาพของครู ทำการคัดเลือกนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมต่อการพัฒนา สมรรถนะที่ครูมีความต้องการจำเป็น หากพบว่าวิธีการพัฒนาครูแบบเดิมไม่ได้ผลหรือได้ผลลดน้อยลง จึงหาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ต่อไป

รายการอ้างอิง

กรณวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

นงลักษณ์ วิรชัย. (2542). การวิเคราะห์กิมาน (Meta-analysis). กรุงเทพมหานคร. นิชินแอคเวย์ ไทยซีรีส์.

สถาบันส่งเสริมการวิจัยการศึกษา ศาสนा และวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา. (2550). รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบ การพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพฯ. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) : ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: ศกศ.

Glass, G. V. (1976). Primary, secondary and meta-analysis of research. *Educational Researcher*, 5, 3 - 8.

Glass, G. V., McGaw, B., & Smith, M. L. (1981). *Meta-analysis in social research*. Beverly Hills: Sage Publications.

Gordon, T. J. (1999). Cross-impact method in Glenn, J.C. (Ed.). 1999. *The Millennium Project: Future Research Methodology Version 1.0*. Washington, DC: American Council for the United Nations University. Retrieved from <http://millennium-project.org>.

Hedges, L. V., & Olkin, I. (1985). *Statistical methods for meta-analysis*. Florida: Academic Press Inc.

Hunter, J. E., Schmidt, F. L., & Jackson, G. B. (1982). *Meta-analysis: Cumulating research findings across studies*. Beverly Hills: Sage Publications.

Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies*. Newbury Park: Sage Publication.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

ของอาจารย์ นัยพัฒน์*
นันท์กัส พลดเตมา**

ความเป็นนาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อสังคม เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ อาทิ แพทย์ วิศวกร และพยาบาล ทั้งนี้ เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ที่จะเจริญเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต และวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุณ พระราชนิยมยุคดิจิทัล ภาคภูมิและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานค้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐาน การปฏิบัติตาม และในมาตรฐานความรู้ข้อหนึ่งได้กำหนดว่าครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา คือ ต้องสามารถเลือกใช้ ออกแบบ สร้าง และปรับปรุง นวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ส่วนมาตรฐานการปฏิบัติงานนั้น ครูต้องมีการศึกษากันด้วย เพื่อพัฒนาตนเอง มีการเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ และเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กร หน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น มีการเลือกใช้ ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอนที่สามารถนำไปใช้กิจกรรมให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ มีการประดิษฐ์ คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุง เครื่องมือ อุปกรณ์ เอกสารสื่อพินพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการคุณภาพการศึกษา, 2549) จากมาตรฐานวิชาชีพดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมี “ครูแบบใหม่” ซึ่งเป็น “ครูผู้เบิกทางแห่งปัญญา” คือ ครูที่มีคุณสมบัติเฉพาะ มีความรู้สูง สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบุคคลสมัยเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถจัดประสบการณ์และเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นี่คือจุดที่เดิน เนื่องจากนวัตกรรมเป็นเรื่องของการคิดค้นหรือการกระทำต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (นิคุณ ทนาเดช, 2550)

* รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาการรัฐและวิชยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยครินทร์วิโรกาส
ong-art@swu.ac.th

** อาจารย์ โรงเรียนวัดคุณญาณ์วิหาร กรุงเทพมหานคร

เนื่องจากนวัตกรรมทางการศึกษา คือ สิ่งที่ประยุกต์สร้างสรรค์ ดัดแปลง ปรับปรุง หรือคิดขึ้นมาใหม่ ทั้งที่เป็นความคิด วิธีการ หลักปฏิบัติ ระบบ กระบวนการ กฎหมาย ที่นำมาใช้เพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Rogers, 1995; นิตยสาร ทาแคน, 2550) โดยนวัตกรรมทางการศึกษาที่อยู่ใกล้ตัวครูนั้น ได้แก่ นวัตกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมวิธีสอน หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ และนวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยี (ด้วย まさรัส และเชาวฤทธิ์ ง秦国กรณ์, 2547) ซึ่งจะเห็นว่า นวัตกรรมแต่ละชนิดนั้น เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น เมื่อมีการนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ช่วยให้บรรยายศาสตร์ในการเรียนสนุกสนาน อีกทั้งยังช่วยลดเวลาในการสอน ส่งผลให้ผู้เรียน มีผลลัพธ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาใช้ในโรงเรียนจึงมีความสำคัญ ซึ่งโรเจอร์ส (โรเจอร์ส แห่งยัง, 2536; ห้องเรียนของ Rogers, 1983) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ทางการศึกษานั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ ขั้นการรู้จัก ขั้นการตัดสินใจ ขั้นนำไปใช้ และขั้นยืนยันการตัดสินใจใช้ ซึ่งกระบวนการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ ในขั้นความรู้นั้น เป็นการรับรู้ว่า มีนวัตกรรมอะไรเกิดขึ้น รู้วิธีการใช้นวัตกรรม และรู้เกี่ยวกับหลักการ ของนวัตกรรมนั้น ขั้นการรู้จัก เป็นขั้นตอนที่บุคคลแสดงทัศนคติต่อนวัตกรรมว่าชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์หรือความรู้สึกโดยในขั้นนี้บุคคลจะแสดงความกระตือรือร้นในการสำรวจหา ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่ขั้นการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมนั้น โดยในขั้นนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการทดลองใช้นวัตกรรม โดยถ้าบุคคลนั้นสามารถ ทดลองใช้ได้ ก็จะนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เมื่อบุคคลตัดสินใจยอมรับ นวัตกรรมแล้ว จะนำไปสู่ขั้นการนำไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแนวทางของนวัตกรรมนั้น และขั้นสุดท้าย คือ ขั้นยืนยันการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่บุคคลนำนวัตกรรมไปใช้ สำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำมาสนับสนุนการตัดสินใจว่า จะใช้นวัตกรรมนั้นต่อไปอีกรึไม่ จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า กระบวนการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมในส่วนขั้นตอนแรกจะเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตใจ ส่วนในส่วนขั้นตอนสุดท้าย เป็นขั้นการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมในระดับปฏิบัติหรือระดับพฤติกรรม

จากการกระบวนการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมจะเห็นว่า ครูจะมีการนำนวัตกรรมทางการศึกษา มาใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ตัวบุคคล และลักษณะของนวัตกรรม ซึ่งโรเจอร์และชูเมกเกอร์ (Rogers; & Shoemaker, 1983: 169) ได้กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่จะยอมรับ นวัตกรรม ข้าหรือเร็วมากจากปัจจัย 3 ประการ คือ 1) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งผู้ที่มีการศึกษาสูง มีฐานะดีจะมีการยอมรับนวัตกรรมสูงกว่า และเร็วกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยและฐานะต่ำกว่า 2) บุคลิกภาพ พวกที่ยอมรับนวัตกรรม ได้เริ่มนักจะเป็นพวกที่ไม่ขัดติดกับสิ่งเดิม เป็นคนมีเหตุผล มีทัศนคติที่ดี ต่อการศึกษา และการเปลี่ยนแปลง และ 3) พฤติกรรมในการสื่อสาร บุคคลที่มีการยอมรับนวัตกรรม ได้เริ่นจะมีพฤติกรรมในการสื่อสารที่ดี คือ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในสังคมและทำตัวเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม ได้ติดต่อสื่อสารกับที่ไวร์เนอร์และไนเยอร์ (Weidner & Majer, 1975) ที่ได้อธิบายไว้ว่า สิ่งสำคัญ

ที่ทำให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการสอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและผู้บริหาร ให้การสนับสนุนในการใช้นวัตกรรม ความกระตือรือร้นของครูที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน การสอน และระบบการบริหารภายในหน่วยงาน โครงสร้างของหน่วยงานจะต้องเอื้ออำนวยให้ครู สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ได้อย่างสะดวก นอกจากนั้นงานตามนิเทศน์ (มปป.) ยังได้ประเมินผลการวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา โดยสรุปไว้ว่า ครูที่มีการนำนวัตกรรมทางวิชาการ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานนั้น เป็นครูที่มีแรงจูงใจไฟสมฤทธิ์สูง ขอบคิดต่อสื่อสารกับบุคคล รอบข้างในหน่วยงานมาก มีผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการ นำนวัตกรรมมาใช้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ครูที่มีการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษานั้น จะเป็นผู้ที่ มีแรงจูงใจไฟสมฤทธิ์สูงมีความรู้ ขอบคิดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น มีความกระตือรือร้นในการทำงาน สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการทำงาน และบรรยายกาศในสถานที่ทำงาน เป็นบรรยายกาศที่ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุนในการนำนวัตกรรมมาใช้ ดังนั้นในการ วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กรโรงเรียน บรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อ เหตุการณ์ของโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของครู และแรงจูงใจไฟสมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู โดยมุ่งเน้นตอบคำถามการวิจัยที่สำคัญ คือ ตัวแปรแต่ละตัวในรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนา วิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) มีทิศทางเป็นอย่างไร และรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ของการวิจัยไว้ดังนี้

- เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน บรรยายกาศ การปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของครู และแรงจูงใจไฟสมฤทธิ์ ในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาของครูบุนเดรีย์ ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

- เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านการถ่ายทอดทางสังคม การทำงานในองค์กร โรงเรียน บรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน การรับรู้ ความสามารถของครู และแรงจูงใจไฟสมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อการยอมรับ

และใช้นวัตกรรมทางการศึกษาของครูบันเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 151 โรงเรียน และนักเรียน ประชากรครู จำนวน 12,707 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 2,852 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 5 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามวัดการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษางานครูข่ายการเรียนรู้ มี 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นการวัดความถี่ของการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ต่อสัปดาห์และระยะเวลาการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ในแต่ละครั้งตามมาตรฐานวิชาชีพครู 9 ด้าน ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูจำนวนด้านละ 9 ข้อ โดยแบบวัดความถี่ของการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ต่อสัปดาห์มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จากใช้งานต่อสัปดาห์ไม่น้อยเลย ไม่ค่อยบ่อย บ่อยพอประมาณ ค่อนข้างบ่อย และบ่อยที่สุด และการวัดระยะเวลาการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ในแต่ละครั้งมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จากในแต่ละครั้งใช้เวลา น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ส่วนตอนที่ 2 เป็นการวัดความตั้งใจและขั้นบันการใช้เครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จาก ไม่จริงที่สุด ไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด จำนวน 11 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .948 2) แบบสอบถามวัดการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน เป็นการวัดเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมในองค์กร โรงเรียน ผ่านรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ตามสาระความรู้มาตรฐานวิชาชีพครู 9 ด้าน ที่ถ่ายทอดระหว่างกัน จำนวน 20 ข้อ โดยแบบวัดความถี่เป็นมาตรประเมินค่า 3 ระดับ จากมาก ปานกลาง และน้อย โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .977 3) แบบสอบถามวัดบรรยายกาศในการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของ โรงเรียน มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 25 ข้อ โดยวัดบรรยายกาศทางนวัตกรรมของโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ การให้ความสนับสนุนด้านการบริหารจัดการ จำนวน 5 ข้อ การให้ความสนับสนุนด้านการปฏิบัติงาน จำนวน 5 ข้อ การใช้นโยบายส่งเสริมบรรยายกาศการปรับตัวในโรงเรียน จำนวน 4 ข้อ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .893 4) แบบสอบถามวัดการรับรู้ความสามารถของครู มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 7 ระดับ จากไม่มีเลย มีน้อยมาก มีค่อนข้างน้อย มีบ้างพอสมควร มีค่อนข้างมาก มีมาก และมีมากที่สุด จำนวน 29 ข้อ โดยวัดการรับรู้ความสามารถในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ จำนวน 2 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการมีอิทธิพล

ต่อทรัพยากรของโรงเรียน จำนวน 1 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการสอน จำนวน 9 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการจัดการวินัยในชั้นเรียน/โรงเรียน จำนวน 2 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการร้องขอให้ผู้ปกครองเข้ามีส่วนร่วม จำนวน 3 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการร้องขอให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วม จำนวน 4 ข้อ และการรับรู้ความสามารถในการสร้างบรรยายทางบวกในโรงเรียน จำนวน 8 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .937 และ 5) แบบสอบถามวัดแรงงูงู ไฟสัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ จากน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 25 ข้อ โดยวัดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู จำนวน 9 ข้อ ความมานะพยายามในการปฏิบัติงานครู จำนวน 8 ข้อ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู จำนวน 8 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .919

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 5 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล กับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม 2551 จากนั้นนำแบบวัดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน การวิจัยเป็นการพัฒนาฐานแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ และใช้วัดกรรมทางการศึกษานเครื่องข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL 8.72 โดยใช้ค่า χ^2 , SRMR, RMSEA, GFI, AGFI และ CN เป็นค่าชนีวัดระดับความกลมกลืน

ผลการวิจัย

- ผลการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษานเครื่องข่ายการเรียนรู้ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ค่าสถิติiko-สแควร์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 7600.63$, df = 200, p = .000) และค่าสถิติiko-สแควร์ต่อระดับความเป็นอิสระ มีค่ามากกว่า 2 ($7600.63/200 = 38.00$) ค่า RMSEA = .114, SRMR = .100, GFI = .800, AGFI = .750 และค่า CN = 118.13 ซึ่งทุกค่าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่ารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษานเครื่องข่ายการเรียนรู้เป็นโมเดลที่ไม่สอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลเพื่อให้โมเดลนี้ความกลมกลืนกับข้อมูล เชิงประจักษ์ ภายหลังการปรับโมเดล พบว่า ค่าสถิติiko-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 1076.55$, df = 146, p = .000) และค่าสถิติiko-สแควร์ต่อระดับความเป็นอิสระมีค่ามากกว่า 2 ($1076.55/146 = 7.37$) ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่มีค่า RMSEA, SRMR, GFI, AGFI และค่า CN มีค่า .047, .043, .97, .94 และ 513.01 ตามลำดับ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่าโมเดลตามสมมติฐาน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์พ่อใช้ จากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตาราง 1

2. เส้นทางอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของโนಡความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า การยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษาได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจาก การรับรู้ความสามารถของครู (SELEFI) รองลงมา คือบรรยายการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน (ORADAT) การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน (SOCIAL) และแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู (MOTVA) โดยตัวแปรสาเหตุทั้ง 4 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้ได้ร้อยละ 68 มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจากการรับรู้ความสามารถของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .40 และ .06 ตามลำดับ โดยอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน แสดงว่าครูที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้

2.2 การยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจากบรรยายการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .35 กับ .10 ตามลำดับ โดยอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียนแสดงว่าครูที่รับรู้เกี่ยวกับบรรยายการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนสูงจะส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้

2.3 การยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน และแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .11 และ .26 ตามลำดับ แสดงว่าแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู และการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียนส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้วัดกรรมทางการศึกษางานเครือข่ายการเรียนรู้

2.4 การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงจากบรรยายการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน และการรับรู้ความสามารถของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .35 กับ .10 ตามลำดับ แสดงว่าบรรยายการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน และการรับรู้ความสามารถของครู ร่วมกันส่งผลให้ครูมีการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน

2.5 แรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .31

จากที่กล่าวถึงค่าอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 1

ตาราง 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
Chi-square/df	<2	$1076.55/146 = 7.37$	ไม่ผ่านเกณฑ์
p value of χ^2	> .05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$\leq .05$.047	ผ่านเกณฑ์
SRMR	$\leq .05$.043	ผ่านเกณฑ์
GFI	> .90	.97	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> .90	.94	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	513.01	ผ่านเกณฑ์

การอภิปรายผล

จากรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของการยอมรับและใช้้นวัดกรรมทางการศึกษาตามสมมติฐานของการวิจัย พบว่า ตัวแปรสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปรที่นำมาศึกษาในรูปแบบสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับและใช้้นวัดกรรมทางการศึกษาได้ร้อยละ 68 ส่วนที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรที่ไม่ได้ถูกเลือกเข้ามา ซึ่งจากการวิจัย พบว่า การยอมรับและใช้้นวัดกรรมทางการศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถของครู บรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน และแรงจูงใจไฟสัมฤทธิ์ ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การรับรู้ความสามารถของครู และบรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน โดยผ่านทางการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน และไม่เดลตามสมมติฐานนี้ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถแยกอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การรับรู้ความสามารถของครูมีอิทธิพลทางตรง ต่อการยอมรับและใช้้นวัดกรรมทางการศึกษา ($\beta = .40$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน นั่นหมายความว่า การรับรู้ความสามารถของครูส่งผลให้ครูมีการยอมรับและนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะ การรับรู้ความสามารถของตนนี้เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถในการกระทำว่าตนมีความสามารถในระดับที่จะกระทำการต่างๆ ในชีวิตได้ และการรับรู้ความสามารถของตนยังมีอิทธิพลต่อความคิดแรงจูงใจความรู้สึก และการเลือกที่จะปฏิบัติของบุคคล (Bandura, 1994) ดังนั้น ครูที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะแรงจูงใจในการยอมรับนวัตกรรมการเรียน เปิดรับแนวคิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย (Bandura, 1986: 391) สอดคล้องกับงานวิจัยของอลเบี้ยน (Albion, 1999) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถในวิชาชีพครูส่งผลต่อความสามารถในการสอนด้วยระบบเทคโนโลยี

การรับรู้ความสามารถของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กรโรงเรียน ($\beta = .10$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การที่ครูรับรู้และมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการตัดสินใจลงมือดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ จะส่งผลให้ครูมีความมั่นใจในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของตนเองกับบุคคล กลุ่มนบุคคลในหน่วยงาน และสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตกรรมทางการศึกษากับบุคคลในหน่วยงานได้ โดยทฤษฎีที่สนับสนุนผลการวิจัยนี้คือ ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบรนดูรา (Bandura) โดยแบรนดูรา (Bandura, 1986) ได้กล่าวว่า การรับรู้ในความสามารถของตนเองจะสนับสนุนการท่าหน้าที่ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งผู้ที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูง เขาจะเลือกกระทำพฤติกรรมตามระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และยอมรับผลลัพธ์ต่างๆ ที่เกิดจาก การกระทำการของตน มีความพยายามและความอดทนในการกระทำพฤติกรรม

นอกจากนี้ การรับรู้ความสามารถของครูยังมีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ($\beta = .31$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การที่ครูรับรู้และมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการตัดสินใจลงมือดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ จะส่งผลให้ครูมีแรงบันดาลใจต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จตามระดับมาตรฐานทางวิชาชีพครูที่กำหนดไว้ โดยทฤษฎีที่สนับสนุนผลการวิจัยนี้คือ ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบรนดูรา (Bandura) โดยแบรนดูรา (Bandura, 1986) ได้กล่าวว่า การรับรู้ในความสามารถของตนเองจะสนับสนุนการท่าหน้าที่ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ โดยผู้ที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูงเขาจะเลือกกระทำพฤติกรรมตามระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ใช้ความพยายามและความอดทนในการกระทำพฤติกรรม และบุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถสูง เมื่อเชื่อมโยงกับปัญหาหรืออุปสรรคจะกระตุ้นให้ตนเองใช้ความพยายามมากขึ้น จึงทำให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จ ตลอดเดือนกับงานวิชาชีพอลล์ (Hall, 2000) ที่ได้ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน พบว่า บุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานสูง จะมีวิธีที่จะจัดการกับความท้าทาย และอุปสรรคต่างๆ ที่พบเจ้า เช่นอยู่ให้ประสบความสำเร็จในการทำงานของพวกร بها และพวกรเจ้าจะพัฒนากลยุทธ์ทึ่งหนึ่งที่จะช่วยให้พวกรเจ้าประสบความสำเร็จมากขึ้น และอรุญา จันทร์ (2551) ยังได้ทำการวิจัย พบว่า การรับรู้ความสามารถในตนเองส่งผลทางบวกต่อการพัฒนาตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. บรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของ โรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ($\beta = .35$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทางอ้อม ผ่านการถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน นั่นหมายความว่า บรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนส่งผลให้ครูมีการยอมรับและนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน และบรรยายกาศการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนที่ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรม

ความรู้และทักษะใหม่ๆ ทางการศึกษา ก็ส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเข่นกัน ทั้งนี้ เป็นพระบรมราชโองการปรับตัวให้หันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนเป็นสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน หรือคุณลักษณะภายในโรงเรียนที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคลากรในโรงเรียนด้วยกัน นักการร่วมมือกันทำงาน มีความสัมพันธ์เป็นมิตรกัน มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติงาน ของบุคลากร ในองค์การบรรลุจุดหมายตามที่กำหนดไว้ ดังนี้ บรรยายองค์กรรึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพล ต่อความรู้สึกของบุคลากรทุกคน (จุพารัตน์ เสนกน้ำโ咋ค, 2548) และมีความสำคัญต่อการทำงานเป็นอย่างมาก เพราะองค์การที่มีบรรยายศาสหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (พรพรรณ คงประสาที, 2542) โดยเฉพาะองค์การที่ใช้เทคโนโลยีคิดต้องดัวหรือมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จะเป็นองค์การที่สร้างสรรค์งานได้สูง (ภัทรภรณ์ สุกัญจนานภรณ์, 2546; อังจิ้งจาก Porter, & et al. 1974) ดังนั้น บรรยายองค์การปรับตัวให้หันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ และใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ดังที่ วิชัย เอียดบัว (2534) ได้ทำการวิจัยพบว่า สภาพทางสังคมภายในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรม ส่วนไว้นเนอร์ และไมเยอร์ (Weidner & Majer, 1975) ยังอธิบายว่า สิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน คือ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและผู้บริหารให้การสนับสนุนในการใช้นวัตกรรม ระบบการบริหารงาน ภายในหน่วยงาน โครงสร้างของหน่วยงานตลอดจนกระบวนการค่าๆ ที่ดำเนินการอยู่ในหน่วยงาน จะต้องเอื้อให้ครูอาจารย์สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ได้อย่างสะดวก และสำเร็จ แข่งขัน (2536) ยังได้ ทำการวิจัยพบว่า ลักษณะขององค์การ พฤติกรรมการคิดต่อสื่อสารเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และภคמן ศิริคานิญญา (2548) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านของการของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของสถานศึกษาเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรม การเรียนการสอนทางไกลผ่านของการ โดยนโยบายของสถานศึกษานั้นประกอบไปด้วย การสนับสนุน ให้นำนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านของการ นโยบายของสถานศึกษานั้นประกอบไปด้วย การสนับสนุน ให้จัดทำข้อมูล พื้นฐานทางวิชาการและวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนความรู้ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ และการจัด แสดงผลงานค้านนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านของการ

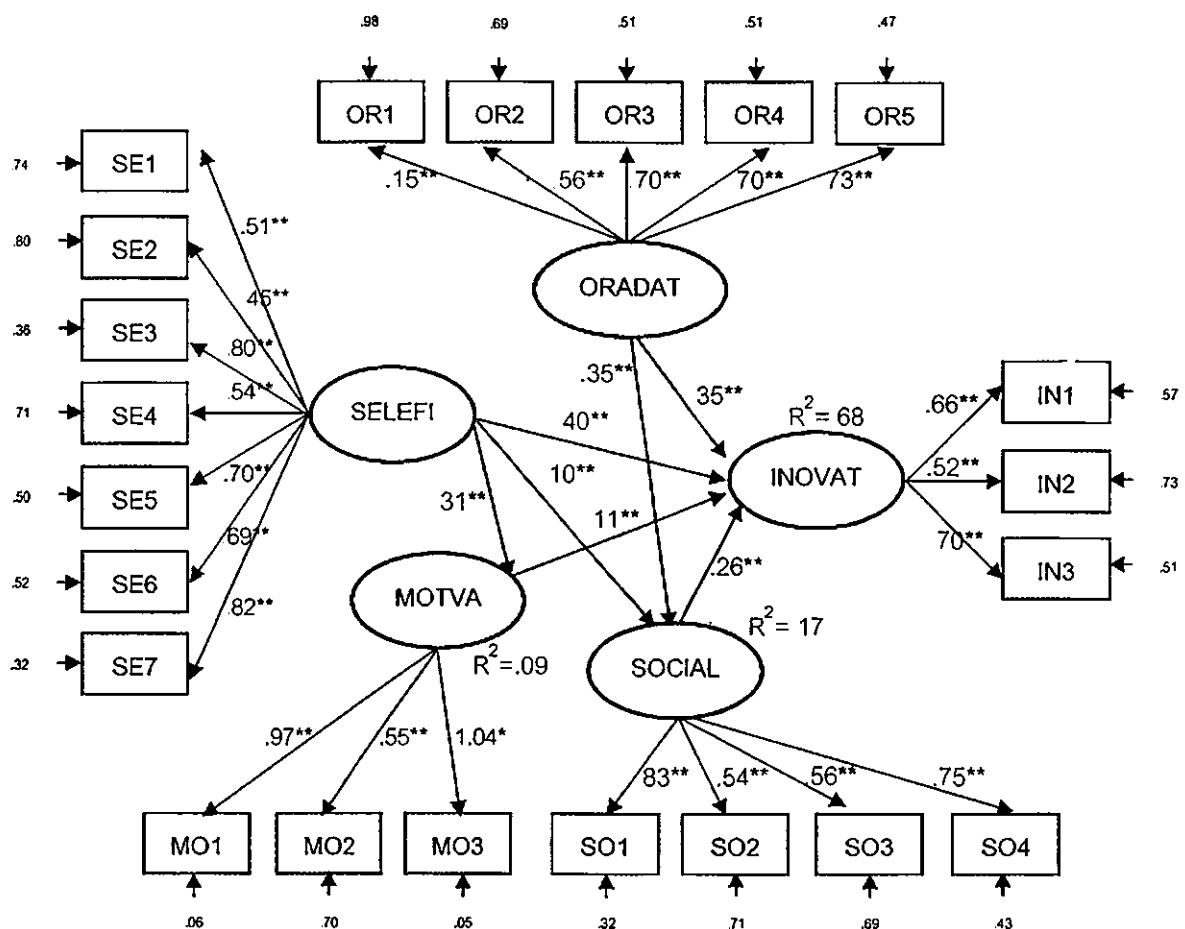
นอกจากนี้บรรยายองค์การปรับตัวให้หันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อการ ถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียน ($\beta = .35$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การที่ครูแต่ละคนในโรงเรียนรับรู้เกี่ยวกับบรรยายองค์กรทางค้านนวัตกรรมของโรงเรียน การให้ความ สนับสนุนค้านการบริหารจัดการ การให้ความสนับสนุนค้านการปฏิบัติงาน การใช้นโยบายส่งเสริม บรรยายองค์การปรับตัวของโรงเรียน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในโรงเรียนส่งผลให้ ครูมีความมั่นใจในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานวิชาชีพของตนเองกับบุคคล กลุ่มนบุคคลในหน่วยงาน และสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษากับบุคคลในหน่วยงาน ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของหลุยส์และคณะ

(Louis ; et al.1983) ที่พบว่าเพื่อนร่วมงานมีส่วนช่วยอย่างมากในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ความผูกพันต่อองค์การและความดึงใจในการอยู่ต่อในงานต่อไป และเพื่อนร่วมงานถูกแสดงให้เห็นว่าเป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความรู้ในการทำงาน นอกจากนี้อสตราฟ และโคสโลสกี (Ostroff; & Kozlowski. 1992) ได้ศึกษาการถ่ายทอดทางสังคม ขององค์การ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้างานเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความสัมพันธ์สูงกับผลการถ่ายทอดทางสังคมขององค์การ

3. การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อการยอมรับ และใช้วัตกรรมทางการศึกษา ($\beta = .26$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นหมายความว่า การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กร โรงเรียนส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้วัตกรรมทางการศึกษา เพราะการที่ครูแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มนักการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรม ความรู้ ทักษะใหม่ๆ ทางการศึกษา หรือประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามวิชาชีพครู ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มนบุคคลผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพครู มีผลทำให้ครูได้รับความรู้ ทักษะ หรือแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งมีบุคลิกภาพตามบทบาทในการทำงาน มีเอกลักษณ์และความบีบมั่น ผูกพันในอาชีพ (Heck, 1995) โดยเฉพาะวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชีพ (เมธี ปีลันธนาณท์, 2550) การถ่ายทอดทางสังคมการทำงาน ในองค์กร โรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อวิชาชีพครู ดังงานวิจัยของ เขาวร และคนอื่นๆ (Chao; & et al. 1994) ที่พบว่า การถ่ายทอดทางสังคมขององค์การมีอิทธิพลต่อเอกลักษณ์วิชาชีพ ดังนั้น การถ่ายทอดทางสังคม ในการทำงานจึงมีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้วัตกรรมทางการศึกษา เพราะกฎ칙ที่ใช้ในการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานของครู คือ ครูมีการทำงานร่วมกันทำให้ครูมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกัน มีการเข้ารับการฝึกอบรมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน (Wanous, 1980) ซึ่งกล่าวต่างๆ ทั้งหมดนี้จะช่วยให้ครูยอมรับและใช้วัตกรรมทางการศึกษา ดังที่เพอร์ดี (การดี คิริบุรี, 2525; อ้างอิง จาก Purdy, 1973) ได้ศึกษาอิทธิพลที่มีต่อการยอมรับและปฏิเสธการใช้วัตกรรมด้านการสอนของ คณะอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชนแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา พบว่า ครูมีแนวโน้มที่จะทดลองใช้วัตกรรม และนำவัตกรรมไปใช้เป็นกลุ่มมากกว่าจะใช้เป็นรายบุคคล สอดคล้องกับวิลกิลสัน (Wilkinson, 1984) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้วัตกรรมทางการเรียนการสอน และการใช้วัสดุอุปกรณ์ พบว่า การที่ครูได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนใช้วัตกรรมจะทำให้เกิดการยอมรับและนำவัตกรรมไปใช้มากกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม

4. แรงจูงใจ ไฟสันดุลที่ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูมีอิทธิพลทางตรงต่อการยอมรับและใช้วัตกรรมทางการศึกษา ($\beta = .11$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นหมายความว่า ครูที่มีแรงจูงใจ ไฟสันดุลที่ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูส่งผลให้ครูมีการยอมรับและใช้วัตกรรมทางการศึกษา เพราะผู้ที่มีแรงจูงใจ ไฟสันดุลที่สูงเป็นผู้ที่มีความทะเยอทะยาน กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค พยายามเลือกใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเลือก

ปฎิบัติงานที่ยกและท้าทายความสามารถ ของงานที่ตนไม่เคยทำมาก่อน โดยไม่กลัวผลที่ออกมาว่าจะดีหรือไม่ดี เพื่อที่ตนเองจะได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ (McClelland, 1985) สมคคล้องกับผลการวิจัยของกมล ศิริคานิภูษา (2548) พบว่า บุคลิกภาพส่วนคนเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนทาง ไกลผ่านจอภาพ โดยบุคลิกภาพส่วนคนนี้ประกอบไปด้วย ความกระตือรือร้น และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ความรับผิดชอบ และความอยากรู้อยากเห็น สมคคล้องกับโรเจอร์ และชูเมกเกอร์ (สาโรจน์ พ่วงยัง, 2536; อ้างอิงจาก Rogers; & Shoemaker, 1971) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมนั้นจะมีลักษณะกล้าเสี่ยง ชอบทดลองสิ่งใหม่ๆ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ และวิชัย เอียดบัว (2534) ได้ทำการวิจัยพบว่า แรงจูงใจไฟสันทรายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครู สมคคล้องกับงานวิจัยของสาโรจน์ พ่วงยัง (2536) ที่พบว่า ทักษะดีและแรงจูงใจมีอิทธิพลโดยตรงต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

หมายเหตุ: ** $p < .01$, * $p < .05$

ภาพประกอบ 1 รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลทางตรงต่อการยอมรับและใช้ขั้นวัตกรรมทางการศึกษามากที่สุดคือ การรับรู้ความสามารถของครู รองลงมาคือ บรรยาศาสตร์ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียน การถ่ายทอดทางสังคมการทำงานในองค์กรโรงเรียน และแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การรับรู้ความสามารถของครูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้ขั้นวัตกรรมทางการศึกษามากที่สุด ซึ่งครูที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองสูงจะมีความเครียดต่ำ จะไม่รู้สึกต่อตนเองในทางลบ ชอบงานที่ทำให้ความสามารถ เมื่อพนักงานอุปสรรคก็จะกระตุ้นให้คนเองใช้ความพยายามในการแก้ปัญหา มีการวางแผนในการทำงานและลงมือดำเนินงานด้านต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายบรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาความเชื่อมั่นในการรับรู้ความสามารถของครู เช่น เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ได้แสดงความคิดเห็นและมีโอกาสตัดสินใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ทำงานร่วมกัน เพราะการที่ผู้บริหารให้ครูได้แสดงความคิด ได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นหรือบุนชน ทำให้ครูได้ใช้ความสามารถในการทำงาน ทำให้ครูมีความมั่นใจในการทำงาน ได้แสดงออกถึงความสามารถของตัวครูเอง มีผลทำให้ครูรับรู้ว่าตนเองนั้นมีความสามารถในการปฏิบัติงานทำให้ครูประเมินความสามารถของตนเองสูงขึ้น

นอกจากนี้เพื่อนครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การยอมรับ นับถือและยกย่องเชิงบวกในการปฏิบัติงานของครู เมื่อเห็นว่าครูบุคคลนั้นปฏิบัติงานได้ดี และมีคุณภาพ เพราะเมื่อครูรับรู้ว่าการทำงานของตนเองประสบผลสำเร็จจะทำให้ครูประเมินความสามารถของตนเองสูงขึ้น

2. จากการศึกษาพบว่า บรรยาศาสตร์ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของโรงเรียนเป็นอีกด้านที่แปรผันที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้ขั้นวัตกรรมทางการศึกษารองลงมาจากการรับรู้ความสามารถของครู ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเห็นความสำคัญของบรรยาศาสตร์ภายในโรงเรียน โดยจัดบรรยายการภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ครูนำวิทยาการสมัยใหม่ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งครูเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนาด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

นอกจากนี้ผู้บริหารควรจัดบรรยายภายในโรงเรียนที่กระตุ้นให้ครูในโรงเรียนรู้จักແสวagh ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ จัดบรรยายอาทิให้ครู เพื่อนครู หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครุระหัวงกันอย่างมีประสิทธิภาพความคิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของครูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ควร่มีการวิจัยเชิงทดลอง โดยจัดโปรแกรมส่งเสริมและพัฒนาให้ครูมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อเปรียบเทียบระหว่างครูที่เข้าร่วมกับครูที่ไม่เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมให้ครูมีการรับรู้ความสามารถของตนเองว่ามีพฤติกรรมการยอมรับและใช้นวัตกรรมแตกต่างกันหรือไม่

2. เนื่องจากการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการทำงานของครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาว่า การยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาของครูมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนของนักเรียน หรือไม่ โดยให้ตัวแปรการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญกลาง

3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาของครู ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน เพราะโรงเรียนทั้งสองประเภทมีนโยบายการบริหารจัดการ ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการยอมรับและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

งานดำเนินท่านนท. (มปป). สถาบันการศึกษา : ครูกับการพัฒนานิเทศฯ. ใน เอกสารการสอน วป 587

การถ่ายทอดทางสังคมกับพัฒนาการของมนุษย์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

อุพารัตน์ เอกน้ำ ใจค. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยายการองค์กรและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในส่ายงานบัญชีบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร ถวัล นาศรัส และเชาวฤทธิ์ จงเกยกรณ์. (2547). นวัตกรรมการศึกษาชุด การนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ธรรมอักษร.

- นิกม ทาແຄງ. (2550). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา. ใน สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. หน้า 199 – 207.
- กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการคุรุสภา.
- พรพรรณ คงประสถธ์. (2542). บรรยายการทำงานตามที่ปรารถนาของบุคลากรที่ไม่ใช่สายวิชาการมหาวิทยาลัยมหิดล. ปริญญาอุดมศึกษา ศึกษา (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- ภกมน ศิริควริญญา. (2548). การวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านจอภาพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. ปริญญาอุดมศึกษา ศึกษา (ครุศาสตร์เทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- การดี ศิรินรี. (2525). องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้นวัตกรรมทางการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครุในกลุ่มนครหลวง. ปริญญาอุดมศึกษา ศึกษา (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- ภัตราภรณ์ ศุภากุจนาภรณ์. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการทำงาน พัฒนาคติต่อวิชาชีพทัศนคติด่อผู้ป่วย ความผูกพันต่อองค์การ และบรรยายกาศในองค์การกับการปฏิบัติงานพยาบาลของพยาบาลและผู้ช่วยพยาบาลตีก่อตัวและตรวจสอบคุณบัตรแพทย์ประจำตัว. ปริญญาอุดมศึกษา ศึกษา (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- เมธี ปีลันธนานนท์. (2550). มาตรฐานวิชาชีพ. ใน สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. หน้า 311 – 317.
- กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการคุรุสภา.
- วิชัย เอื้อชดบัว. (2534). สักษะเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครุประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาอุดมศึกษา วิชาชีพ (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2536). หลักการและวิธีการปฏิรูปการฝึกหัดครุพัฒนาครุและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรรฐมนตรี.
- สำนักงานเลขานุการคุรุสภา. (2549). คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลดพร้าว.
- สาโรจน์ แพ่งยัง. (2536). ปัจจัยเชิงสาหร่ายที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของนักฝึกอบรมในประเทศไทย. ปริญญาอุดมศึกษา ศึกษา (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

- อรอุษา จันทคร. (2551). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพัฒนาตนเอง
ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. ปริญญาบัณฑิต
ศศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- Albion, R. P. (1999). Self-efficacy beliefs as an indicator of teachers' preparedness for teaching
with technology. Retrieved December, 2004. from <http://www.usq.edu.au/users/albion/papers/site99/1345.html>.
- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action : A social cognitive theory.**
Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. **Encyclopedia of human behavior.** (4), 71 - 81
- Chao, Georgia T.; et al. (1994). Organizational socialization: Its content and consequences.
Journal of Applied Psychology. 79, 730 - 743.
- Hall, G.S.M. 2000. "Self-efficacy at work : A qualitative analysis of personal and environmental
factors contributing to personal efficiency during job-task change". **Dissertation Abstracts
International.** [CD-ROM (AAc9964901)]. UMI Company. DAI-A 61/03, September 2000.
- Heck, R. H. (1995). "Organizational and professional socialization: Its impact on the performance of
new administrators," **The Urban Review.** 27(1) 31 - 49.
- Louis ;et al. (1983). The availability and helpfulness of socialization practices. **Personnel
Psychology.** 36, 857-866.
- McClelland, D. C. (1985). **Human motivation.** Illinois: Foresman.
- Ostroff, C. & Kozlowski, S. W. J. (1992). Organizational socialization as a learning process :
the Role of Information Acquisition. **Personal Psychology.** 45 (4), 849 - 874.
- Rogers, E. M. (1995). **Diffusion of innovation.** New York: The Free Press.
- Rogers, E. M. & Shoemaker, F. Floyed. (1983). **Diffusion of innovation.** (3rd.ed).
New York: Free Press.
- Wanous, J.P. (1980). **Organizational entry: Recruitment, selection and socialization of
newcomers.** Reading Massachusetts : Addison-Wesley Publishing.
- Wilkinson, R. R. (1984). The relationship between teachers participation in planning for an educational
innovation and those teacher implantation and concerns. **Dissertation Abstracts
International.** 44 (8), 2325 – A.
- Weidner, E. W. & Majer, R. H. (1975). Creating and encouraging as innovative academic
environment in higher education. **Higher Education.** 4, 69 – 76.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.รัตนา ศรีเหรัญ	เลขอธิการ ก.ค.ศ.
นายสุบรรณ ไชยศิริโชค	รองเลขอธิการ ก.ค.ศ.
นางสุจิตรา พัฒนาภูมิ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล

กรรมการและจัดทำเอกสาร

นางอัจฉรา สรรวาสี	ผู้อำนวยการการกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล
นางสาวประทวน มูลหล้า	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
นายเสรี วิภาดา	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
นางสาวพรทิพย์ ทรัพย์ศรี	เจ้าหน้าที่งานธุรการชำนาญงาน

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มเครือข่ายการวิจัยและสารสนเทศ
การกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล
สำนักงาน ก.ค.ศ.

เอกสารอันดับที่ 2/2556

การกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล